

Povzetek poročil
skupin za analizo učnih načrtov
v osnovni šoli in gimnaziji

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Povzetek poročil skupin za analizo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji

Urednik: dr. Branko Slivar

Avtorji:

mag. Andreja Bačnik, mag. Sofija Baškarad, Špela Bergoč, dr. Inge Breznik, dr. Vilma Brodnik, dr. Sergio Crasnich, Barbara Damjan, mag. Mojca Dolinar, Gorazd Fišer, Nataša Kabaj Bavdaž, dr. Liljana Kač, Mihaela Kerin, mag. Natalija F. Kocjančič, mag. Radovan Krajnc, Tomaž Kranjc, Primož Krašna, mag. Barbara Lesničar, Bernarda Moravec, dr. Sandra Mršnik, dr. Nina Novak, dr. Fani Nolimal, Nina Ostan, Mária Pisnjak, dr. Anton Polšak, Tanja Popit, Suzana Ramšak, mag. Darinka Rosc Leskovec, Irena Simčič, mag. Mateja Sirnik, Milenko Stiplovšek, mag. Mojca Suban, mag. Klavdija Šipuš, mag. Minka Vičar, Susanne Volčanšek

Jezikovni pregled: Tine Logar

Izdal in založil: Zavod RS za šolstvo

Predstavnik: dr. Vinko Logaj

Spletna izdaja
Ljubljana 2021

Objava na spletnem naslovu:

www.zrss.si/pdf/povzetek_porocil_skupin_za_analizo_UN.pdf

S povzetkom poročila se je Strokovni svet RS za splošno izobraževanje seznanil na 209. seji, dne 22.10.2020.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID=48390147](https://nuk.ub.uni-lj.si/COBISS.SI-ID=48390147)

ISBN 978-961-03-0542-2 (pdf)

KAZALO

Uvod	1
Postopek	1
Ugotovitve analize UN po predmetih	5
Slovenščina	5
Slovenščina (dvojezična madžarsko-slovenska gimnazija)	7
Slovenščina (gimnazija z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre) ..	8
Madžarščina (kot materinščina v dvojezični osnovni šoli in dvojezični (slovensko-madžarski) gimnaziji)	10
Madžarščina (kot drugi jezik v dvojezični osnovni šoli in dvojezični (slovensko-madžarski) gimnaziji) ..	12
Italijanščina kot tuji in kot drugi jezik na narodno mešanem območju slovenske Istre	13
Matematika	15
Angleščina	19
Nemščina	23
Zgodovina	26
Geografija	30
Fizika	33
Kemija	37
Biologija	40
Šport/Športna vzgoja	44
Likovna umetnost	48
Glasbena umetnost/glasba	51
Domovinska in državljanska kultura in etika	53
Gospodinjstvo	55
Naravoslovje	57
Tehnika in tehnologija	61
Razredni pouk	62
Filozofija	66
Psihologija	67
Sociologija	69
Informatika	71
Latinščina	73
Sklep	74
Priloga 1	78
Priloga 2	104
Priloga 3	107

Publikacija predstavlja povzetek poročil skupin za analizo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. Podrobna analiza za vsak predmet je predstavljena v posameznih poročilih, ki se nahajajo na povezavi <https://www.zrss.si/gradiva/Analiza-UN/>. Poročila so pripravili člani skupin za analizo, ki so navedeni v nadaljevanju.

Angleščina

Zunanje članice:

Barbara Cankar, OŠ Matije Čopa Kranj
mag. Petra Hrovat Hristovski, Gimnazija Poljane
Nevenka Jesenik, OŠ Duplek
Tanja Müller, OŠ Franceta Prešerna Kranj
Ana Perović, OŠ bratov Polančičev Maribor
mag. Andreja Drašler, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
izr. prof. dr. Mihaela Brumen, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta
Kristina Brumat, Izobraževalne storitve

Pedagoške svetovalke ZRSS:

mag. Barbara Lesničar
Alenka Andrin
Maja Kovačič
Berta Kogoj
mag. Lucija Rakovec za razredni pouk
mag. Marta Novak za razredni pouk

Biologija

Zunanji člani:

dr. Helena Črne Hladnik, Gimnazija Šiška
Laura Javoršek, OŠ Ob Rinži Kočevje
Katja Maček, OŠ Zreče
mag. Valentina Mavrič Klenovšek, Šolski center Novo mesto, Srednja elektro šola in tehniška gimnazija
mag. Mojca Šegel, OŠ Vitanje
izr. prof. dr. Gregor Belušič, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
red. prof. Mihael Jožef Toman, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Pedagoške svetovalke ZRSS:

mag. Minka Vičar
Simona Slavič Kumer
mag. Saša Krajšek

Domovinska in državljska kultura in etika

Zunanji člani:

Vesna Celcer Pečovnik, OŠ Loče
Zorka Herman, OŠ Milana Šuštaršiča
Natalija Panič, OŠ Sostro
doc. dr. Marinko Banjac, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
doc. dr. Smiljana Gartner, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

Pedagoška svetovalka ZRSS:
mag. Klavdija Šipuš

Družba

Zunanje članice:

Nataša Bodlaj, OŠ Šmarje pri Kopru
Edita Nemeč, OŠ II Murska Sobota
doc. dr. Irena Hergan, Univerze v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Pedagoške svetovalke ZRSS:

Mihaela Kerin
dr. Sandra Mršnik
dr. Nina Novak

Filozofija

Zunanji člani:

Edin Saračević, Gimnazija Vič
Marko Štempihar, Gimnazija Bežigrad
izr. prof. dr. Rudi Kotnik, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta
asist. dr. Luka Omladič, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Pedagoška svetovalka ZRSS:

mag. Sofija Baškarad

Fizika

Zunanji člani:

Barbara Fir, OŠ Belokranjskega odreda Semič
Tatjana Gulič, OŠ Preska
doc. dr. Marko Jagodič, II. gimnazija Maribor
Đulijana Juričić, OŠ Trnovo
Miran Tratnik, Gimnazija Nova Gorica
doc. dr. Aleš Mohorič, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za matematiko in fiziko
izr. prof. dr. Robert Repnik, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za naravoslovje in matematiko
Adela Žigert, Cene Štupar - CILJ

Pedagoška svetovalca ZRSS:

Goran Bezjak
Milenko Stiplovšek

Geografija

Zunanji člani:

Eneja Baloh, OŠ Lucija
Marjeta Hočevar, Zavod sv. Stanislava, Škofijska klasična gimnazija
Mojca Janžekovič, OŠ Toma Brejca
Kristijan Jeršin Tomassini, OŠ Livada Ljubljana
Ester Mrak, Gimnazija Jurija Vege Idrija
red. prof. dr. Karmen Kolnik, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta
izr. prof. dr. Tatjana Resnik Planinc, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Biserka Gavez, OŠ Voličina

Pedagoška svetovalca ZRSS:

Borut Stojilković
dr. Anton Polšak

Glasba/Glasbena umetnost

Zunanji člani:

Viljem Babič, II. gimnazija Maribor
Polona Meke Ožinger, Prva gimnazija Maribor
Jasmina Tomšič, OŠ Stara Cerkev
Dora Ožvald, OŠ Fram
izr. prof. dr. Branka Rotar Pance, Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo
Jelka Bojc za razredni pouk, OŠ Fram

Pedagoški svetovalki ZRSS:

dr. Inge Breznik
Katarina Podbornik

Gospodinjstvo

Zunanje članice:

Tatjana Dominić Radivojević, OŠ Ivana Babiča Jagra Marezige
Marinka Šipec, OŠ v Bistrici ob Sotli
Jelka Žurman, OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova
doc. dr. Francka Lovšin Kozina, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Pedagoška svetovalka ZRSS:

Irena Simčič

Informatika

Zunanji člani:

Mirko Đukić, Zavod Antona Martina Slomška Maribor; Škofijska gimnazija A. M. S.
Maribor
doc. dr. Matej Črepinšek, Univerza v Mariboru, Fakulteta za elektrotehniko,
računalništvo in informatiko
doc. dr. Andrej Flogie, Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko

Pedagoški svetovalec ZRSS:

mag. Radovan Krajnc

Italijanščina – kot drugi jezik

Zunanje članice:

Alenka Ceglar, GEPŠ Piran
Martina Serazin Mohorcic, OŠ Koper
Kristina Stopar Jenišek, OŠ Ivana Roba
Sonja Šuligoj, Srednja ekonomsko-poslovna šola Koper
doc. dr. Helena Bažec, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije

Pedagoška svetovalka ZRSŠ:

Nataša Kabaj Bavdaž

Italijanšna kot materinščina

Zunanji člani:

red. prof. dr. Nives Zudič Antonič, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije

Anita Dessardo, Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper

Dora Manzo, Gimnazija Antonio Sema Piran

Ornella Kunst, Scuola elementare Vincenzo e Diego de Castro Pirano

Roberta Kalc, Scuola elementare Pier Paolo Vergerio il Vecchio

Paolo Pozzi, OŠ Dante Alighieri Izola

Pedagoški svetovalec ZRSŠ:

dr. Sergio Crasnich

Kemija

Zunanji člani:

Nika Cebin, Gimnazija Ledina

mag. Tjaša Kampos, OŠ Venclja Perka

dr. Rok Rudež, Gimnazija Poljane

Iris Petra Škofic Valjavec, OŠ Vižmarje Brod

Renata Filipič, OŠ Valentina Vodnika Ljubljana

prof. dr. Anton Meden, Univerza v Ljubljani, Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo

red. prof. dr. Vesna Ferk Savec, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Pedagoški svetovalki ZRSŠ:

mag. Andreja Bačnik

Anita Poberžnik

Latinščina

Zunanji člani:

Robert Čepon, Prva gimnazija Maribor

dr. Bojana Tomc, Zavod sv. Stanislava, Škofijska klasična gimnazija

doc. dr. Andreja Inkret, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Pedagoška svetovalka ZRSŠ:

Barbara Damjan

Likovna umetnost

Zunanji člani:

Mihaela Gregorc, Gimnazija Ledina

mag. Andreja Jamnik Oblak, OŠ Stražišče

Vasja Nanut

Barbara Tacar, OŠ Ledina

Jasmina Žagar, Gimnazija Novo mesto

doc. dr. Robert Potočnik, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

doc. dr. Jerneja Herzog, Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta

mag. Vlasta Henigsmann, OŠ Belokranjskega odreda Semič

Maja Bencek za razredni pouk, OŠ Gorišnica

Pedagoški svetovalci ZRSS:

Primož Krašna
mag. Natalija F. Kocjančič
Mojca Dolinar za razredni pouk

Umetnostna zgodovina

Zunanja članica:

doc. dr. Rebeka Vidrih, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Pedagoška svetovalka ZRSS:

Nina Ostan

Madžarščina – kot drugi jezik

Zunanje članice:

Zita Szóke, Dvojezična OŠ I Lendava
Timea Švarda Tomka, DOŠ Genterovci
dr. Annamária Gróf, Društvo pedagoških delavcev dvojezičnih šol in vrtcev Prekmurja

Pedagoška svetovalka ZRSS:

Mária Pisnjak

Madžarščina – kot materinščina

Zunanje članice:

Elizabeta Gaál, DOŠ Prosenjakovci
Žana Kusek, Dvojezična OŠ I Lendava
Elizabeta Tóth, Dvojezična srednja šola Lendava
red. prof. dr. Anna Kolláth, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta
izr. prof. dr. Jutka Rudaš, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta

Pedagoška svetovalka ZRSS:

Mária Pisnjak

Matematika

Zunanji člani:

mag. Andreja Oder Grabner, OŠ Gustava Šliha Velenje
Andreja Verbinc, OŠ Oskarja Kovačiča
Rok Lipnik, Gimnazija Celje - Center
Vesna Zmazek, Gimnazija Ptuj
Barbara Oder, OŠ Kajetana Koviča Poljčane
Simona Vreš, Šolski center Ravne na Koroškem, Gimnazija Ravne na Koroškem
red. prof. dr. Iztok Banič, Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in matematiko
red. prof. dr. Tatjana Hodnik, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
Aleksandra Vrbančič, Osebno in poslovno svetovanje
Nataša Zidar za razredni pouk, OŠ Louisa Adamiča Grosuplje

Pedagoške svetovalke ZRSS:

mag. Mojca Suban

mag. Mateja Sirnik
mag. Sonja Rajh
mag. Katarina Dolgan
Vesna Vršič za razredni pouk

Naravoslovje

Zunanji člani:

Tanja Bervar, OŠ Brežice
Monika Jelenc, OŠ Frana Albrehta Kamnik
Sonja Najman Vedenik, OŠ Dob
izr. prof. dr. Gregor Torkar, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
doc. dr. Jerneja Pavlin, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
izr. prof. dr. Iztok Devetak, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
doc. dr. Iztok Tomažič, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Pedagoška svetovalka ZRSS:
Bernarda Moravec

Naravoslovje in tehnika

Zunanje članice:

Lea Florjančič, OŠ Breg
Maruša Šegec, OŠ Vojke Šmuc Izola
Mateja Tomažič, OŠ Vojke Šmuc Izola
doc. dr. Alenka Polak, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
red. prof. dr. Majda Cencič, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

Pedagoške svetovalke ZRSS:
dr. Sandra Mršnik
dr. Nina Novak
Mihaela Kerin

Nemški jezik

Zunanje članice:

doc. dr. Brigita Kacjan, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta
doc. dr. Andreja Retelj, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Renata Jakič, Osnovna šola in vrtec Apače
Monika Krančič, OŠ I Murska Sobota
Andrejka Lorenčak, I. gimnazija v Celju
Monika Paluc Zamuda, OŠ Cankova
Martina Vogrinec, Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer
Valerija Sijanec za razredni pouk, OŠ Odranci

Pedagoške svetovalke ZRSS:
dr. Liljana Kač
Suzana Ramšak
Susanne Volčanšek
mag. Lucija Rakovec za razredni pouk
mag. Marta Novak za razredni pouk

Psihologija

Zunanje članice:

mag. Jasna Vesel, Gimnazija in srednja šola Kočevje
izr. prof. dr. Katja Košir, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta
doc. dr. Katja Depolli Steiner, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Maja Krajnc, Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana
dr. Mojca Čerče, Šolski center Slovenj Gradec, Gimnazija

Pedagoški svetovalec ZRSŠ:

Tomaž Kranjc

Slovenščina

Zunanji člani:

Štefan Kardoš, Dvojezična srednja šola Lendava
Drago Meglič, II. gimnazija Maribor
Marjeta Stegel, Gimnazija, elektro in pomorska šola Piran
Vesna Vlahovič, Gimnazija Antonio Sema Piran
Elen Zrinski, Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper
mag. Gabriela Zver, Dvojezična srednja šola Lendava
izr. prof. dr. Alenka Žbogar, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Alja Sabadžija
izr. prof. dr. Kozma Ahačič, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU

Pedagoški svetovalci ZRSŠ:

mag. Darinka Rosc Leskovec
Mira Hedžet Krkač
dr. Špela Bregač
Liljana Mićović Struger
Vladimir Pirc
mag. Mirjam Podsedenšek
dr. Marija Žvegljč

Sociologija

Zunanji člani:

Renata Boštjan, Šolski center Ravne na Koroškem
Blanka Pokeršnik, Prva gimnazija Maribor
dr. Živa Kos, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
izr. prof. dr. Samo Uhan, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

Pedagoška svetovalka ZRSŠ:

Tanja Popit

Spoznavanje okolja

Zunanje članice:

Petra Krajnc Urbanija, OŠ Preserje
Polona Legvart, OŠ bratov Polančičev Maribor
Mateja Trampuš, OŠ Zadobrova
doc. dr. Darja Skribe Dimec, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta

Pedagoške svetovalke ZRSS:

dr. Sandra Mršnik
dr. Nina Novak
Mihaela Kerin

Šport/Športna vzgoja

Zunanji člani:

Katarina Bizjak Slanič, OŠ Janka Glazerja Ruše
Zlatka Novak, OŠ Ivana Cankarja Vrhnika
Petra Rankel, OŠ Kolezija
dr. Lovro Beranič, Gimnazija Ptuj
Klemen Gutman, Gimnazija Šiška
Barbara Ogrin, Gimnazija in srednja šola Rudolfa Maistra Kamnik
izr. prof. dr. Gregor Starc, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport
Urša Krajšek za razredni pouk, OŠ Janka Padežnika Maribor

Pedagoške svetovalke ZRSS:

Nives Markun Puhan
Špela Bergoč
mag. Nada Nedeljko za razredni pouk

Tehnika in tehnologija

Zunanji člani:

Drago Slukan
dr. Andrej Šafhalter, OŠ Anice Černejeve Makole
Primož Trček, OŠ Ivana Cankarja
izr. prof. dr. Mateja Ploj Vrtič, Univerza v Mariboru, Fakulteta za naravoslovje in
matematiko
Peter Podgoršek

Pedagoški svetovalec ZRSS:

Gorazd Fišer

Zgodovina

Zunanji člani:

Sonja Bregar Mazzini, OŠ Miška Kranjca Ljubljana
Marjetka Čas, OŠ Gustava Šiliha Laporje
Dejan Kramžar, OŠ Toneta Okrogarja
Petra Štampfl, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana
Nataša Urankar, Gimnazija Šiška
Ana Marija Blažič, Razvojno izobraževalni center Novo mesto
doc dr. Irena Selišnik, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino
red. prof. dr. Aleksander Panjek, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične
študije

Pedagoški svetovalci ZRSS:

dr. Vilma Brodnik
Vojko Kunaver
mag. Bernarda Gaber

Uvod

Na Zavodu RS za šolstvo (v nadaljevanju ZRSS) smo od junija do decembra v okviru rednih nalog izpeljali analizo učnih načrtov v osnovni šoli in gimnaziji. Učni načrti (UN) so sestavni del posebnega dela izobraževalnega programa, v njih pa se navedejo vsebina predmetov oziroma predmetnih področij in izbirnih vsebin, standardi znanj oziroma cilji pouka in znanja, ki se preverjajo ob koncu obdobij v osnovni šoli ter pri maturi oziroma zaključnem izpitu (ZOFVI, UL, št. 16, 2007). UN je opredeljen kot strokovni šolskoupравни dokument, ki skupaj s predmetnikom določa vzgojno-izobraževalni profil šole. Predpisuje vzgojno-izobraževalne (smotre) in splošnejše cilje, kodificira njim ustrezne učne predmete, obseg in globino vsebine ter predvidi sistematično razvrstitev in soodvisnost učnih tem (Strmčnik, 2001, Didaktika, str. 256). Podobna je tudi opredelitev UN, ki naj bi učne cilje in učne vsebine didaktično funkcionaliziral ter poleg tega organizacijsko in metodično usmerjal učni proces (po Blažič, Ivanuš Grmek, Kramar, Strmčnik, Didaktika, 2003). UN predstavlja ključno izhodišče za zagotavljanje kakovosti pedagoškega procesa in je temeljni strokovni dokument, ki ga učitelj uporablja za izvajanje učnega procesa.

Postopek

Temeljni namen analize je bil oceniti uresničljivost, relevantnost, vertikalno povezanost, aktualnost, sodobnost, medpredmetno povezanost splošnih in operativnih ciljev ter standardov znanja in ustreznost drugih elementov v zdaj veljavnih UN za posamezne obvezne predmete v OŠ in splošnih gimnazijah. V analizo smo vključili naslednje UN:

1. Slovenščina, samo v GIM
2. Matematika
3. Angleški jezik
4. Nemški jezik
5. Likovna umetnost
6. Glasbena umetnost/Glasba
7. Geografija
8. Zgodovina
9. Fizika
10. Kemija
11. Biologija
12. Šport/Športna vzgoja
13. Domovinska in državljanska kultura in etika
14. Naravoslovje
15. Tehnika in tehnologija
16. Gospodinjstvo
17. Psihologija
18. Sociologija
19. Filozofija
20. Informatika
21. Latinščina
22. Italijanščina kot materinščina

23. Italijanščina kot tuji jezik
24. Madžarščina kot materinščina
25. Madžarščina kot drugi jezik
26. Razredni pouk:
 - Spoznavanje okolja
 - Naravoslovje in tehnika
 - Družba
 - Matematika
 - Glasbena umetnost
 - Likovna umetnost
 - Šport
 - Angleški jezik
 - Nemški jezik

V analizo smo vključili tudi UN za program osnovne šole za odrasle, in sicer:

1. Tehnika in tehnologija
2. Slovenščina, 1–4 razred
3. Likovna umetnost
4. Geografija
5. Angleščina
6. Matematika, 1–4 razred
7. Fizika

Analiza teh predmetov je prikazana v Prilogi 1.

V analizo niso bili vključeni UN izbirnih predmetov in UN izbirnih predmetov za maturo z dodanim maturitetnim standardom.

Učne načrte smo analizirali glede na aktualnost učnih ciljev in vsebin, uresničljivosti ciljev, ustreznost zapisov in umeščenost znanja glede na vertikalno ipd. Izvedba je bila zasnovana v naslednjih korakih:

- pridobivanje mnenj učiteljev s pomočjo spletne ankete,
- vodena razprava o posameznih elementih UN v študijskih skupinah,
- analiza UN s strani ekspertnih skupin, v katerih so za vsak predmet predstavniki predmetnih skupin ZRSŠ, ustreznih fakultet ter predstavniki učiteljev,
- na temelju ugotovitev iz analize so ustrezne predmetne skupine ZRSŠ pripravile predloge za morebitne dopolnitve oz. posodobitve učnih načrtov.

Za prvi korak je bil v ožji delovni skupini na ZRSŠ pripravljen *anketni vprašalnik* s spremenljivkami, ki sovpadajo s strukturo veljavnih UN v OŠ in gimnaziji (splošni cilji, operativni cilji, predlagane vsebine, standardi znanja/učni dosežki, didaktična priporočila). Vprašalnik je namenjen pridobivanju splošne ocene posameznih dimenzij učnega načrta, ki daje pedagoškemu svetovalcu ZRSŠ izhodišča za vodeno razpravo v študijskih skupinah. Za potrebe analize smo pripravili spletni anketni vprašalnik v 1KA (v Prilogi 2). Odgovori so bili na štiristopenjski lestvici. Vsi učitelji v programu OŠ in splošnih gimnazij so bili junija 2019 pozvani (prek spletne strani ZRSŠ, prek mreže pedagoških svetovalcev ZRSŠ in s pomočjo ravnateljev šol), da odgovorijo na vprašanja.

Učitelji, ki poučujejo v programu OŠ za odrasle, so bili nagovorjeni prek ljudskih univerzah in organizacijah za izobraževanje odraslih, ki ta program izvajajo.

Odzvalo se jih je 2967, ki so v celoti ali delno izpolnili vprašalnik. Časovni interval anketiranja je bil od 20. 6. do 3. 10. 2019.

V drugem koraku je sledila vodena razprava v študijskih skupinah o posameznih elementih UN konec avgusta in v začetku septembra. Izhodišče za razpravo so bili rezultati analize spletnega vprašalnika. Študijskih skupin za OŠ, ki so potekale konec avgusta in septembra 2019, se je udeležilo 8594 učiteljev, od tega za razredni pouk 2716 in za predmetno stopnjo 5878 učiteljev. Študijskih skupin za srednjo šolo se je udeležilo 1358 učiteljev gimnazij in srednjih strokovnih šol.

Razpravo so vodili predmetni svetovalci ZRSS in je potekala na temelju skupnih izhodišč. Na začetku so učiteljem predstavili rezultate vprašalnika ter s pomočjo naslednjih vprašanj usmerjali razpravo: Kaj je v učnem načrtu dobro? Kaj bi dodali v učnem načrtu? Kaj bi odzeli v učnem načrtu? Posebno pozornost so namenili vprašanjem, kjer so se pri utemeljitvah/odgovorih učiteljev pojavljala razhajanja, kritike, predlogi itd. V razpravi so učitelje spodbujali, da svoje odgovore ilustrirajo s konkretnimi zapisi v UN. Poleg obravnave rezultatov so predmetni svetovalci pripravili za svoj predmet še specifična vprašanja v povezavi z učnimi načrti (npr. ali so minimalni standardi dovolj konkretni, da omogočajo jasno razumevanje, kaj naj učenci znajo/dosežejo, kako bi operativne cilje dopolnili ali spremenili, kaj bi bilo treba v UN opredeliti drugače itd.).

V tretjem koraku smo v analizo UN vključili ekspertne skupine za vsak predmet. Te skupine so sestavljali učitelji praktiki in visokošolski profesorji ter predmetni svetovalci ZRSS. Učitelje praktike smo izbrali na podlagi javnega poziva. Osnovni in dodatni kriteriji so bili:

- najmanj naziv učitelj svetovalac,
- ni avtor ali soavtor dosedanjega učnega načrta,
- sodelovanje pri razvoju didaktike predmeta v zadnjih petih letih,
- sodelovanje pri projektih s področja didaktike in metodike predmeta,
- sodelovanje pri mednarodnih projektih s področja didaktike in metodike predmeta.

Na razpis se je javilo 162 učiteljev. Komisija ZRSS za izbor je izbrala 120 učiteljev.

Za člane ekspertne skupine iz vrst visokošolskih učiteljev smo na dekanate ustreznih fakultet poslali prošnjo, da nam posredujejo svojega predstavnika s področja didaktike predmeta in z dobrim poznavanjem sedanjega osnovnošolskega oz. gimnazijskega programa. Poleg tega je bil še pogoj, da ni avtor dosedanjega učnega načrta. Povabilu se je odzvalo 49 visokošolskih učiteljev za vse predmete, vključene v analizo.

Delo v ekspertnih skupinah je vključevalo naslednje korake:

- analiza UN posameznega člana na temelju vprašanj (Priloga 3),
- soočanje mnenj članov na skupnih srečanjih,
- oblikovanje skupnega zapisa ugotovitev na temelju odgovorov na vprašanja in diskusije,
- seznanitev skupine z rezultati empirične analize (odgovori učiteljev na spletni anketni vprašalnik),
- oblikovanje sklepnih ugotovitev kot podlaga za bodoče posodabljanje učnih načrtov.

V nadaljevanju so prikazane ugotovitve po predmetih. V prvem delu zapisa je na kratko predstavljen UN, ki mu sledita predstavitev ključnih ugotovitev in povzetek predlogov posodobitev tako za osnovno šolo kot za gimnazijo. Podrobna analiza za vsak predmet je predstavljena v posameznih poročilih, ki se nahajajo na povezavi <https://www.zrss.si/gradiva/Analiza-UN/>

Ugotovitve analize UN¹ po predmetih

Slovenščina

Učni načrt za gimnazijo

Pri predmetu slovenščina so bili v analizo vključeni samo UN za srednje šole (gimnazije), ker je UN za slovenščino v osnovni šoli že posodobljen (velja od 1. 9. 2019). To so UN:

1	SLOVENŠČINA (materinščina)	obvezni predmet in matura (560 ur)	splošna, klasična, strokovna gimnazija	2008/2009
2	SLOVENŠČINA		dvojezična slovensko- madžarska gimnazija	2008/2009
3	SLOVENŠČINA		gimnazija z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre	2008/2009

Temelj za vse tri učne načrte je UN Slovenščina (materinščina) – obvezni predmet in matura – s 560 urami pouka, tj. po 140 ur v vseh letnikih od 1. do 4.; polovica ur je namenjena jezikovnemu pouku, polovica pa književnosti.

Predmet je nadgradnja in poglobljanje UN iz osnovne šole.

UN slovenščino opredeljuje kot ključni splošnoizobraževalni predmet v gimnazijah, ki omogoča razvijanje osebne, narodne in državljanske identitete ter ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja – predvsem sporazumevanje v slovenščini, socialno, estetsko, kulturno in medkulturno zmožnost, učenje učenja, digitalno pismenost, samoiniciativnost, kritičnost, ustvarjalnost in podjetnost.

Vključuje vse štiri sporazumevalne dejavnosti – branje, poslušanje, govorjenje in pisanje – in določa obvezne in izbirne vsebine za njihovo doseganje.

Vsebine pri jeziku so neumetnostna besedila različnih besedilnih vrst, jezikoslovni pojmi in zgodovina jezika, vsebine pri književnosti pa temeljni pojmi iz literarne vede ter obvezna in prostoizbirna besedila.

Učitelj načrtuje potek in trajanje obravnave sklopov ter dejavnosti dijakov v svoji letni pripravi. UN pri tem posebej izpostavlja pomembnost povezanosti ciljev, vsebin in dejavnosti, s poudarkom na bistvenem in pomenu sprotnega spremljanja in povratne informacije.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

UN za slovenščino je kakovosten in sodoben, uresničljiv, vključuje tudi sodobne didaktične pristope za razvijanje zmožnosti v smislu kompetenc 21. stoletja, aktivno vlogo dijakov, učiteljem omogoča dovolj strokovne avtonomije, je vertikalno povezan z UN za OŠ in po letnikih, je ustrezno zahteven in omogoča medpredmetno sodelovanje.

¹ Vsi analizirani UN so dostopni na spletni strani MIZŠ: za OŠ: <https://www.gov.si/teme/programi-in-ucni-nacrti-v-osnovni-soli/>; za gimnazije: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/gimnazija/ucni_nacrti.htm.

Spremembe, ki so navedene kot predlogi za posodabljanje, so potrebne zaradi spremenjenih jezikovnih in družbenih okoliščin (spremenjeni načini komuniciranja v elektronskih in družbenih medijih, drugačno sprejemanje in tvorjenje besedil, nove vrste in oblike e-besedil, večjezičnost itd.) ter posledično zaradi potrebe po večji ozaveščenosti (učiteljev in dijakov) o pomenu sporazumevalne zmožnosti v slovenščini (znanja/obvladanja slovenščine) – motiviranost in jezikovna samozavest, jezik in književnost kot (zahtevni) miselni izziv, osmišljanje, angažiranost učiteljev in dijakov.

Konkretni predlogi:

- Še bolj izpostaviti vlogo in pomen znanja, obvladanja slovenščine v spreminjajočih se sodobnih okoliščinah (identiteta, jezikovna samozavest v slovenskem knjižnem jeziku, kulturni in odnosni vidik);
- premisliti način strokovne ubeseditve (povezanost/prepletenost vseh sestavin/poglavij UN, preglednost, sistematičnost, raba strokovne in didaktične terminologije itd.);
- manjša dopolnitev splošnih ciljev, preureditev operativnih ciljev in pričakovanih rezultatov ter dopolnitev didaktičnih priporočil (izpostaviti pomen kriterijev uspešnosti in sprotnih povratnih informacij ter aktivnejšo vlogo dijakov, individualizacijo, vključenost informacijske tehnologije itd.);
- razvidnejše ločevanje med bolj in manj pomembnimi cilji/vsebinami;
- večja določenost jezikoslovnih pojmov (vključno s pravopisnimi) in obravnava metajezikovne zmožnosti, ki bi prikazala jezikovni sistem tudi kot univerzalno pomoč pri reševanju vsakdanjih jezikovnih vprašanj;
- pri jeziku zmanjšanje števila besedilnih vrst, poudarek poznavanju širšega kulturno-družbenega okolja in načinov, kako okoliščine vplivajo na tvorbo in sprejemanje besedil; bistvenejše od rabe in tvorjenja idealnih besedilnih vrst je vprašanje, kako nosi vsako besedilo tudi sporočilo o tvorcu, njegovih pogledih, vrednotah, stališčih in čustvih ter o razmerju do naslovnika in njegove kulture; v ospredje je prišlo tudi vprašanje zavedanja o tem, kakšne posledice ima sporočanje v sodobnem svetu in kako prevzemamo odgovornost zanje;
- večja povezava med poukom slovenščine in poukom tujih jezikov v smislu pouka slovenščine kot izhodišča za opazovanje, tvorjenje in sprejemanje besedil v tujih jezikih;
- manj obveznih književnih besedil in bolj poglobljena obravnava;
- posodobitev UN na ravni operativnih ciljev in vsebin (vključitev del novejšje književnosti);
- posplošitev in nadgradnja ciljev, nujnih v digitalni dobi, sicer že vključenih v UN, vendar premalo dodelanih in razdelanih z dejavnostmi in vsebinami;
- zagotovitev usklajenosti s POS UN za slovenščino v OŠ;
- uskladitev maturitetnega kataloga z UN, ne pa da učitelji pouk prilagajajo maturitetnim operativnim ciljem.

Mnenja, ugotovitve in predlogi 1., 2. in 3. faze analize UN se ujemajo.

Večina ugotovitev velja tudi za oba učna načrta za slovenščino v gimnazijah na dvojezičnih območjih.

Slovenščina (dvojezična madžarsko-slovenska gimnazija)

Učni načrt za gimnazijo

V dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji sta slovenščina in madžarščina enakopravna predmeta. Slovenščino obiskujejo vsi dijaki; pouk poteka po učnem načrtu za splošne, strokovne in klasične gimnazije.

Dijakom/dijakinjam, ki opravljajo maturo iz madžarščine, je v 3. in 4. letniku omogočeno obiskovanje pouka slovenščine na dveh ravneh, tj. slovenščine kot obveznega maturitetnega predmeta s pripravo na maturo (štiri ure na teden) ali pouka slovenščine z zmanjšanim številom ur (tri ure na teden).

Priporočila za poučevanje slovenščine kot nematuritetnega predmeta v 3. in 4. letniku so v posameznih poglavjih učnega načrta zapisana s krepkim tiskom (opombe).

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

UN za slovenščino je kakovosten in sodoben, uresničljiv, vključuje tudi sodobne didaktične pristope za razvijanje zmožnosti v smislu kompetenc 21. stoletja, aktivno vlogo dijakov, učiteljem omogoča dovolj strokovne avtonomije, je vertikalno povezan z UN za OŠ in po letnikih, je ustrezno zahteven in omogoča medpredmetno sodelovanje.

Spremembe, ki so navedene kot predlogi za posodabljanje, so potrebne zaradi spremenjenih jezikovnih in družbenih okoliščin (spremenjeni načini komuniciranja v elektronskih in družbenih medijih, drugačno sprejemanje in tvorjenje besedil, nove vrste in oblike e-besedil, večjezičnost itd.) ter posledično zaradi potrebe po večji ozaveščenosti (učiteljev in dijakov) o pomenu sporazumevalne zmožnosti v slovenščini (znanja/obvladanja slovenščine) – motiviranost in jezikovna samozavest, jezik in književnost kot (zahtevni) miselni izziv, osmišljanje, angažiranost učiteljev in dijakov.

Konkretni predlogi:

- Ob morebitnem posodabljanju UN naj se opravi 'čistopis' UN za lendavsko dvojezično gimnazijo oz. naj se formulacije v splošnem in tudi operativnem delu, ki so bile prevzete iz UN za slovenščino kot prvi jezik, ustrezneje prilagodi za predmet slovenščina kot drugi jezik. To je mogoče šele potem, ko bodo sprejete spremembe/posodobitve UN za slovenščino kot prvi jezik. V 3. in 4. letniku (slovenščina kot jezik okolja) bi bilo treba znova premisliti, ali se določenih vsebin ne bi dalo črtati – pri pouku književnosti npr. besedil iz svetovne književnosti, ki se obravnavajo pri madžarskem maternem jeziku. Po 'čistopisu', ko bodo odpravljeni deli besedila, označeni s takšnimi in drugačnimi oznakami (zvezdicami, poševnim tiskom ipd.), bo UN za učitelje bolj pregleden.
- Medpredmetno povezovanje bi moralo potekati predvsem s hungaristi, ki pripravljajo UN za madžarščino na dvojezični gimnaziji v Lendavi.
- Ob morebitnem posodabljanju UN učitelju dati na voljo več svobode in časa za dajanje opore in povratnih informacij dijakom, pa tudi čas za branje knjig in navdušeno debatiranje o njih. Če smo se seveda na ta račun kaki vsebini pripravljene odpovedati.
- UN lepo pokriva tudi vsa prizadevanja projektnih skupin, ki skrbijo za medpredmetne povezave, kroskurikularne vsebine, IKT, učenje učenja, kritično mišljenje ipd.
- Dodata se lahko še: kompetenca podjetnosti in nujno tudi kompetenca čuječnosti, saj postajata stres in izgorelost globalna problema.

Slovenščina (gimnazija z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre)

Učni načrt za gimnazijo

Slovenščina kot drugi jezik oziroma jezik okolja na narodno mešanem območju slovenske Istre je v gimnaziji obvezni splošnoizobraževalni predmet, ki dijakom razvija zavest o dvojezičnosti in širi obzorje za izkušenska območja v drugem jeziku ter s tem ustvarja pogoje za medsebojno razumevanje, sporazumevanje in sobivanje, medkulturni stik ter v njih uzavešča potrebo po strpnosti v večkulturnem okolju.

V gimnazijskem predmetniku je pouku slovenščine namenjenih 412 učnih ur, tj. 105 ur v šolskem letu; polovica ur je namenjena jezikovnemu pouku, polovica pa pouku književnosti.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

UN za slovenščino je kakovosten in sodoben, uresničljiv, vključuje tudi sodobne didaktične pristope za razvijanje zmožnosti v smislu kompetenc 21. stoletja, aktivno vlogo dijakov, učiteljem omogoča dovolj strokovne avtonomije, je vertikalno povezan z UN za OŠ in po letnikih, je ustrezno zahteven in omogoča medpredmetno sodelovanje.

Spremembe, ki so navedene kot predlogi za posodabljanje, so potrebne zaradi spremenjenih jezikovnih in družbenih okoliščin (spremenjeni načini komuniciranja v elektronskih in družbenih medijih, drugačno sprejemanje in tvorjenje besedil, nove vrste in oblike e-besedil, večjezičnost itd.) ter posledično zaradi potrebe po večji ozaveščenosti (učiteljev in dijakov) o pomenu sporazumevalne zmožnosti v slovenščini (znanja/obvladanja slovenščine) – motiviranost in jezikovna samozavest, jezik in književnost kot (zahtevni) miselni izziv, osmišljanje, angažiranost učiteljev in dijakov.

Konkretni predlogi:

- Vloga slovenščine kot drugega jezika v gimnazijah z italijanskim učnim jezikom se mora redefinirati v smislu upoštevanja dejanskega stanja, zlasti raznojezičnosti dijakov.
- Slovenščina kot drugi jezik mora ali postati obvezni maturitetni predmet in v skladu s tem se mora povečati število ur, da se cilji, določeni v UN, lahko uresničijo, ali pa mora UN predvideti nivojski pouk in v skladu s tem določiti cilje.
- V UN zastavljeni operativni cilji so dosegljivi le, če ima učitelj možnost izbire ustreznih vsebin.
- Manj obveznih vsebin in več izbirnosti, odprtosti UN tako pri jezikovnem kot pri književnem pouku. Večja fleksibilnost UN bi odprla različne poti do ciljev ter povečala odzivanje na potrebe dijakov in družbe.
- Manj obveznih vsebin in tudi njihova bolj odprta obravnava, pri kateri bo mogoče izhajati iz recepcijskih, izkustvenih in drugih zmožnosti dijakov.
- V UN za osnovne šole je treba dati prednost razvijanju zmožnosti in utrditvi temeljnega znanja (branje, poslušanje, govorjenje, pisanje).
- Besedilnih vrst naj UN ne loči več tako strogo in formalistično. Sodobni bralec se srečuje z besedilnimi vrstami, pri katerih se meje brišejo.
- Tudi UN za književni pouk naj omogoči več izbirnosti in zmanjša obvezne vsebine. Literarnozgodovinski sklop naj se začne obravnavati v 3./4. letniku.

- Navedene pričakovane dosežke bi bilo smiselno preoblikovati tako, da bi bili v nekaterih postavkah manj podrobni in bi tako bolj upoštevali dejansko družbeno realnost.
- V UN se mora vključiti nove elektronske vire in orodja.
- UN naj upošteva tako v ciljih, vsebinah in priporočilih heterogenost v razredu (tujci, dijaki s posebnimi potrebami).

Ob morebitnem posodabljanju je najprej treba posodobiti UN za slovenščino v gimnaziji (materinščina) in temu ter okoliščinam ustrezno prilagoditi učna načrta za slovenščino na dvojezičnih območjih – UN za slovenščino za dvojezično slovensko-madžarsko gimnazijo in UN za slovenščino za gimnazijo z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre.

Madžarščina (kot materinščina v dvojezični osnovni šoli in dvojezični (slovensko-madžarski) gimnaziji)

Učni načrt za osnovno šolo

V dvojezični osnovni šoli sta slovenščina in madžarščina učna jezika in učna predmeta. Madžarščina se od 1. do 9. razreda poučuje na dveh ravneh, kot prvi ali kot drugi jezik. Za raven oziroma model opismenjevanja se odločijo starši ob vpisu otroka. Skupno število ur madžarščine kot materinščine znaša pri zaporednem opismenjevanju (učenci se prvič opismenijo v madžarskem jeziku in šele nato v slovenskem jeziku) 1561,5 ure, pri hkratnem opismenjevanju v obeh jezikih pa 1474 ur. Madžarščino kot materinščino se učijo učenci, ki jim je to prvi jezik, in učenci, ki so relativno uravnoteženo dvojezični. Raziskovalna mreža pri madžarski znanstveni akademiji je v treh projektih (2005–2007, 2013–2014, 2015–2016) preučevala in primerjala učne načrte za poučevanje madžarščine v zamejstvu (Romunija, Srbija, Hrvaška, Slovenija, Avstrija, Slovaška in Ukrajina) ter ugotovila, da sta učna načrta za madžarščino v dvojezični osnovni šoli in dvojezični gimnaziji v Sloveniji med vsemi najbolj sodobna in najbolj učencem oz. dijakom prijazna.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ekspertna skupina je UN ocenila kot sodobnega in odprtega, ki omogoča dovoljšnjo mero avtonomije učiteljev. Na podlagi racionalne in empirične analize učnega načrta ugotavljamo, da je UN treba posodobiti le v manjši meri.

Predlogi sprememb:

- Premakniti je treba nekatere operativne cilje med razredi oziroma vzgojno-izobraževalnimi obdobji.
- Večji poudarek je treba dati dvojezičnemu pristopu (jezikovne interference).
- Vključiti je treba »večjezičnost« znotraj jezika (narečje, pogovorni jezik, knjižni jezik) in posledično imeti več strpnosti do tovrstnih napak učencev.
- Vključiti je treba več sodobne književnosti, posledično izločiti nekaj starejših del.
- Formativno spremljanje je treba zapisati kot pomembno orodje, ki vodi k boljši kakovosti učenja in poučevanja.

Učni načrt za gimnazijo

V dvojezični (slovensko-madžarski) gimnaziji sta slovenščina in madžarščina učna jezika in učna predmeta. Madžarščina se od 1. do 4. letnika poučuje na dveh ravneh, kot prvi ali kot drugi jezik. Dijaki se v dvojezični gimnaziji madžarščino učijo na isti ravni, kot so se jo učili v dvojezični osnovni šoli. Skupno število ur predmeta je 560 ur. Madžarščina kot materinščina je obvezni predmet splošne mature. Raziskovalna mreža pri madžarski znanstveni akademiji je v treh projektih (2005–2007, 2013–2014, 2015–2016) preučevala in primerjala učne načrte za poučevanje madžarščine v zamejstvu (Romunija, Srbija, Hrvaška, Slovenija, Avstrija, Slovaška in Ukrajina) ter ugotovila, da sta učna načrta za madžarščino v dvojezični osnovni šoli in dvojezični gimnaziji v Sloveniji med vsemi najbolj sodobna in najbolj učencem oz. dijakom prijazna.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ekspertna skupina je UN – tudi v primerjavi s podobnimi učnimi načrti v Sloveniji in v zamejstvu – ocenila kot dobrega in sodobnega, kljub temu pa potrebuje večje posodabljanje.

Predlogi sprememb:

- V zapisu ciljev je treba ločiti narodno in kulturno identiteto.
- Večji poudarek je treba dati dvojezičnemu pristopu (jezikovne interference), vključno z »večjezičnostjo« znotraj jezika (narečje, pogovorni jezik, knjižni jezik).
- Med pojme je treba vključiti večjezičnost in jezikovno diverziteto.
- Na splošno je treba zmanjšati obseg vsebin (pri jeziku izločiti nekaj besedilnih vrst).
- Zmanjšati je treba obseg svetovne književnosti (predvsem v 1. letniku), posledično dodati več sodobne madžarske književnosti.
- Vključiti je treba formativno spremljanje in posodobiti didaktična navodila (sodobni pristopi, IKT, delo z nadarjenimi).

Madžarščina (kot drugi jezik v dvojezični osnovni šoli in dvojezični (slovensko-madžarski) gimnaziji)

Učni načrt za osnovno šolo

V dvojezični osnovni šoli sta slovenščina in madžarščina učna jezika in učna predmeta. Madžarščina se od 1. do 9. razreda poučuje na dveh ravneh, kot prvi ali kot drugi jezik. Za raven oziroma model opismenjevanja se odločijo starši ob vpisu otroka. Skupno število ur madžarščine kot drugega jezika je 1316,5 ure. Madžarščino kot drugi jezik se praviloma učijo učenci, ki jim madžarščina ni prvi jezik.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ekspertna skupina je UN ocenila kot dobrega, sodobnega, kljub temu pa potrebuje manjše posodobitve.

Predlogi sprememb:

- Po tematskih sklopih je treba zapisati operativne cilje in standarde znanja.
- Konkretnije je treba zapisati standarde znanja, predvsem minimalne.
- Večji poudarek je treba dati tujejezičnemu pristopu.
- Več poudarka je treba nameniti govorjenim besedilom.
- Vključiti je treba formativno spremljanje.

Učni načrt za gimnazijo

V dvojezični (slovensko-madžarski) gimnaziji sta slovenščina in madžarščina učna jezika in učna predmeta. Madžarščina se od 1. do 4. letnika poučuje na dveh ravneh, kot prvi ali kot drugi jezik. Dijaki se v dvojezični gimnaziji madžarščino učijo na isti ravni, kot so se jo učili v dvojezični osnovni šoli. Skupno število ur predmeta je 490 ur. Madžarščina kot drugi jezik je predmet izbirnega dela splošne mature.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ekspertna skupina je UN ocenila kot dobrega in sodobnega, kljub temu pa potrebuje manjše posodobitve.

Predlogi sprememb:

- Večji poudarek je treba dati tujejezičnemu pristopu in zavestnemu učenju in poučevanju.
- Omogočiti je treba večjo povezanost ciljev z vsakdanjo rabo jezika.
- Izločiti je treba nekaj težko uresničljivih ciljev (npr. prevajanje).
- Konkretnije je treba zapisati pričakovane dosežke.

Italijanščina kot tuji in kot drugi jezik na narodno mešanem območju slovenske Istre

Učni načrt za osnovno šolo in gimnazijo

Na narodno mešanem območju slovenske Istre je poleg slovenščine uradni jezik tudi italijanščina, ki je jezik avtohtone narodne skupnosti. Po slovenski ustavi država varuje in zagotavlja pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti ter jima zagotavlja pravico do vzgoje in izobraževanja v njihovih jezikih. Zakon o osnovni šoli določa, da se vsi učenci in dijaki v šolah s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre obvezno učijo italijanski jezik. Učenje se začne že v 1. razredu osnovne šole in se nadaljuje do splošne oziroma poklicne mature. Z zgodnjim učenjem drugega jezika in njegovim nadaljnjim poučevanjem se zagotavljajo pogoji, ki omogočajo medkulturni dialog s pripadniki italijanske narodne skupnosti, in spodbuja razvijanje pozitivnih stališč do italijanske kulture na splošno.

Iz razpredelnice je razvidno okvirno število ur pouka italijanščine kot drugega jezika v osnovni in srednji šoli.

Osnovna šola			Srednja šola
1. vzgojno-izobraževalno obdobje	2. vzgojno-izobraževalno obdobje	3. vzgojno-izobraževalno obdobje	
210 ur	210 ur	204 ur	Od 280 do 420 ur

Na podlagi racionalne in empirične analize UN za italijanščino kot drugi jezik na narodno mešanem območju slovenske Istre v osnovni šoli in splošni gimnaziji ocenjujemo, da sta oba UN dobro zastavljena, saj sta upoštevala in vključila instrumente, ki so nastali pod okriljem Sveta Evrope in Evropskega parlamenta. Od njenega nastanka je minilo že nekaj let in v tem obdobju se je Skupni evropski jezikovni okvir (SEJO) posodobil in vključil nekatere novosti, ki jih morata upoštevati tudi oba UN.

Na narodno mešanem območju slovenske Istre raven znanja italijanščine pada. Vzroke lahko iščemo v globalizaciji in prevladujoči rabi angleščine. Zato predlagamo, da se za **osnovno šolo** s slovenskim učnim jezikom v UN za italijanščino kot drugi jezik na narodno mešanem območju slovenske Istre vključijo določene spremembe:

- Uvede naj se zunanja diferenciacija, da bodo vsi učenci, ne glede na svoje znanje, napredovali v znanju jezika.
- Pripravijo naj se ustrezne smernice in načrt za delo z učenci, ki prihajajo iz drugih delov Slovenije, kjer ni dvojezičnosti, in z učenci iz drugih držav.
- Posodobijo naj se metode in oblike dela z uporabo IKT-ja.

- Še posebej pa je treba bolj poudariti specifičnost obmejnega območja, pomen razvijanja medkulturnosti (npr.: čezmejni razredi, medpredmetno povezovanje, projektno sodelovanje).

Ravno tako predlagamo, da se za **splošno gimnazijo** s slovenskim učnim jezikom v UN Italijanščina kot drugi jezik na narodno mešanem območju slovenske Istre vključijo določene spremembe:

- Glede na trenutno stanje znanja jezika po zaključku OŠ naj se posodobijo didaktična priporočila.
- Posodobijo in razširijo naj se priporočene učne teme.
- Za dobro izpeljavo diferenciacije je treba podati konkretne smernice in uvesti moderne pristope in orodja poučevanja (FS).
- Vpeljati in spodbuditi je treba odgovorno in kritično rabo IKT.
- Učenje jezika – italijanščine – naj bo osmišljeno, v duhu potreb sodobne družbe.
- Dodati je treba seznam jezikovnih struktur, ki bi jih morali dijaki usvojiti do konca šolanja.

Matematika

Učni načrt za osnovno šolo

Matematika je v osnovni šoli eden od temeljnih predmetov in se poučuje od 1. do 9. razreda. UN za matematiko predvideva skupaj 1318 ur pouka matematike, pri čemer je za 1., 2., 5., 6. in 7. razred predvideno 140 ur, za 3. in 4. razred 175 ur in za 9. razred 128 ur.

Vsebine v učnem načrtu so razdeljene v tri glavne teme: Geometrija in merjenje, Aritmetika in algebra ter Druge vsebine. Znotraj prvega, drugega in tretjega VIO so za vsako od treh glavnih tem navedeni operativni cilji in vsebine, ki so zapisani v vzporednih stolpcih. Tak zapis omogoča pregled nad nadgradnjo ciljev iz razreda v razred in podpira spiralni razvoj matematičnih konceptov. Poleg kognitivnega področja učenčeve osebnosti matematika razvija tudi afektivno in psihomotorično področje, kar odpira pot k razvoju celovite osebnosti učenca, v učnem načrtu pa se to odraža tudi skozi splošne cilje pouka matematike.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi poročil 1. in 2. faze ter na podlagi odgovorov na Vprašanja za analizo UN člani ekspertne skupine podajajo naslednje ugotovitve in predloge za posodobitve učnega načrta za matematiko v osnovni šoli:

- Potreben je razmislek o tem, katere informacije naj UN poleg ciljev, vsebin in standardov še vsebuje. UN kot javni (veljavni) dokument naj bi bil uporaben tudi za presojo ustreznosti pri zapisu izvedenskih mnenj.
- Pri razmisleku o tem, kaj naj vsebuje UN, je treba posebej izpostaviti didaktična priporočila. Didaktična priporočila v trenutno veljavnem UN so bila oblikovana za sklope, ki so bili v UN novost. Glede na razvoj didaktike matematike je treba didaktična priporočila posodobiti in s tem v zvezi razmisliti o vključitvi/posodobitvi petega poglavja s podpoglavji: 5.1 Didaktična priporočila, 5.2 Individualizacija in diferenciacija, 5.3 Medpredmetne povezave (razmislek o vključitvi Tabele 1), 5.4 Preverjanje in ocenjevanje znanja, 5.5 Informacijska tehnologija. Premisliti je treba, v kolikšni meri v UN vključiti didaktična priporočila, ki so v vsakem razredu navedena po zaključku posameznih tem, in v kolikšni meri so didaktična priporočila stvar posebnega priročnika/vodnika za učitelje, ki bi bil ločen od UN. Predlaga se razmislek o preimenovanju didaktičnih priporočil v didaktične usmeritve.
- Še posebej je ta premislek o didaktičnih priporočilih nujen za razredno stopnjo, kjer morajo učitelji poznati 9 učnih načrtov. Tu se nakazuje potreba po ohranitvi didaktičnih priporočil v UN (didaktične usmeritve) za posamezne sklope, v katerih bi se interpretiralo operativne cilje sklopa in se jih podkrepilo z zgledi.
- Z vidika uvajanja drugačnih načinov in pristopov poučevanja ter elementov formativnega spremljanja bi bilo treba preoblikovati poglavje o preverjanju in ocenjevanju, ga uskladiti s pravilniki s tega področja in podkrepiti z različnimi ustreznimi primeri posameznih načinov spremljanja napredka učencev ter preverjanja in ocenjevanja.
- Operativne cilje po vertikali je treba pregledati z vidika razdrobljenosti in morebitnega ponavljanja istih ciljev in vsebin v različnih razredih brez jasne nadgradnje in poglobitve. Posebej je izpostavljena tema Geometrija in merjenje. Nekatere operativne cilje je treba zapisati bolj konkretno in uskladiti zapise ter terminologijo po vertikali.

- Posamezne sklope bi bilo treba dopolniti z operativnimi cilji, v katerih bi bili natančno opredeljeni matematični pojmi, ki naj bi jih učenci razumeli in uporabljali na posamezni razvojni stopnji.
- Razmisliti bi bilo treba o nekaterih premikih operativnih ciljev in vsebin, ki bi bili bolj primerni za posamezno razvojno stopnjo učencev.
- Evalvirati bi bilo treba izbirne cilje v praksi (v kolikšni meri, kako se uresničujejo) in se temu primerno odzvati pri posodobitvah UN.
- Standardi VIO so ponekod zapisani zelo splošno in preohlapno. V praksi zato prihaja pri učiteljih do različnega razumevanja in posledično do različne ravni zahtevnosti do učencev. Treba je ponovno premisliti o opredelitvi in zapisu standardov VIO.
- Minimalni standardi znanja so ponekod zapisani splošno oz. premalo konkretno. Pri določenih vsebinah je minimalnih standardov premalo ali pa so zapisani na prenizki ravni. Iz tega razloga prihaja do razlik pri doseganju minimalnih standardov znanja v naslednjem razredu. Treba je ponovno premisliti o opredelitvi in zapisu minimalnih standardov ter njihovem nadgrajevanju po posameznih razredih.
- Treba je posodobiti zapise v UN z vidika posodobitve kompetenc in vključiti cilje za doseganje prečnih veščin.
- Premisliti je treba o vlogi digitalne tehnologije in posodobiti zapise v operativnih ciljih, standardih VIO ter minimalnih standardih.
- V UN bi bolj poudarili medpredmetnost, vendar ne na škodo predmetne specifikke.
- Vsebin v učnem načrtu ne bi krčili. Premisliti je treba o vključitvi algoritemskega mišljenja z vidika možnosti razvijanja kompetenc (npr. pri računalniškem programiranju in drugih algoritmih).
- Operativni cilji sklopa Matematični problemi in problemi z življenjskimi situacijami naj se vključijo med operativne cilje pri posameznih vsebinah preostalih sklopov.
- UN naj bo dostopen tudi v interaktivni elektronski obliki, ki omogoča filtriranje podatkov po vsebinah, sklopih, razredih in hkrati omogoča vpogled v cilje, minimalne standarde znanja in standarde VIO za posamezno vsebino oziroma vsebuje povezave do standardov znanj, medpredmetne povezave, prečne veščine, didaktične usmeritve, priročnike.
- Za uporabo in razumevanje UN je treba poudariti pomen stalnega strokovnega izobraževanja učiteljev in pomen načrtovanja, ki izhaja iz UN in ne učbeniških gradiv ter drugih gradiv.
- V šoli za odrasle od 1. do 4. razreda je v načrtovanem časovnem obsegu (140 ur) teže realizirati vse operativne cilje in vsebine posameznih sklopov. Nekateri operativni cilji so prezahtevni, standardi znanja pa nedosegljivi, zato je potreben ponovni premislek, kaj je bistveno in vseživljenjsko znanje za to ciljno skupino.
- V šoli za odrasle od 1. do 4. razreda je potrebna strokovna presoja glede obravnave in usvojenosti matematične terminologije (npr. pri geometriji), saj gre v ciljni skupini tudi za šolajoče se odrasle, katerih materni jezik ni slovenščina.

Učni načrt za gimnazijo

Matematika je eden od temeljnih splošnoizobraževalnih predmetov na gimnaziji, ki se poučuje od 1. do 4. letnika. UN za matematiko predvideva 560 ur pouka matematike, v vsakem letniku je predvidenih 140 ur pouka.

Cilji in vsebine so urejeni po tematskih sklopih, pri čemer sta obseg ur po sklopih in razporeditev sklopov po letnikih orientacijska in nista obvezujoča. Pri pouku matematike se dijaki učijo osnovnih matematičnih pojmov in postopkov, razvijajo kritično mišljenje, miselne procese, formalna znanja in spretnosti ter spoznavajo praktično uporabnost matematike. Pouk matematike nudi temeljno znanje za nadaljnje izobraževanje, po drugi strani pa pridobljena matematična znanja omogočajo na racionalnih argumentih utemeljeno odločanje v vsakdanjih življenjskih situacijah.

UN mora biti berljiv, jasen in uporaben za učitelja matematike. Biti mora napisan v preprostem jeziku brez strokovnih napak in pomanjkljivosti. Poučevanje mora usmerjati v smiselno in povezano zgodbo vsebin, kjer naj se poudarja razumevanje, uporabnost in eksaktnost matematike.

Struktura (vseh) učnih načrtov naj se poenostavi, v ospredju so cilji in vsebine, potem sledijo spremljajoča poglavja, ki naj bodo kratka in jedrnata. Predlagamo, da se različne smernice in priporočila za poučevanje in učenje matematike izločijo iz učnega načrta in se v ta namen oblikujejo priročniki za učitelje, ki so lahko v tiskani ali elektronski obliki.

Predlagamo vsebino:

- Opredelitev predmeta s splošnimi cilji in kompetencami
- Cilji in vsebine
- Didaktična priporočila

Terminologija "pričakovani dosežki/standardi znanja" naj se poenoti v OŠ in gimnaziji. Izrazoslovje v učnih načrtih naj se poenoti (termin operativni cilji se uporablja v osnovni šoli, v gimnaziji pa ne).

Obravnava vrstnega reda vsebin naj ostane neopredeljena, napiše se priporočila (pred obravnavo vsebine X se priporoča obravnava vsebine Y).

Pri pouku matematike se morajo predelati VSA splošna in posebna znanja in to mora biti jasno zapisano. Diferenciacija naj se izvaja na nivoju zahtevnosti. UN naj učitelja ne omejuje pri tem, da katere od vsebin ne sme dodati.

Predlagamo, da se raba izrazov "splošna/posebna znanja" poenoti z "osnovna/višja" znanja. Lahko se tudi v učnem načrtu opusti delitev na splošna in posebna znanja, delitev znanj na osnovno in višjo raven mature pa se prepusti Predmetni komisiji za matematiko na splošni maturi.

Vsebinski predlogi

Poglavje *Cilji in vsebine* se oblikuje tako, da so vsebine in cilji zapisani vzporedno, s čimer omogočimo preglednost. Odpraviti je treba mesta, kjer ni ciljev za dano vsebino in obratno.

Cilji in vsebine morajo biti zapisani matematično korektno. Zapise ciljev je treba poenotiti za vse tematske sklope – v učnem načrtu je opaziti, da so jih pisali različni avtorji. Zapis vsebin mora biti jasn in popoln. Ni dovolj jasno, kaj pomenijo pridevniki enostavne, preproste, osnovne. Zapisi v nobenem primeru ne smejo vsebovati nedokončanega naštevanja (npr. lastnosti funkcije: predznak, naraščanje/padanje itd.), saj je preveč možnosti, kaj se še vse lahko doda.

Odpraviti je treba vse konkretne vsebinske težave obstoječega učnega načrta, ki so navedene pri 18. vprašanju prejšnjega poglavja.

Odpraviti je treba tudi preostale strokovne napake, npr. zapis: *Učitelj prilagaja cilje in pričakovane dosežke učnega načrta tudi dijakom s posebnimi potrebami itd.* Učitelj prilagaja metode in oblike dela oz. išče različne poti, da dijaki dosežejo predpisane cilje učnega načrta, ki so za vse dijake enaki.

Didaktična priporočila

Didaktična priporočila v učnem načrtu naj bodo bolj usmerjena v časovno razporeditev vsebin (kdaj naj učitelj kaj obdelava, v katerem letniku; kot na primer zdaj na str. 15: Vsebine obravnavamo po usvojitvi vektorjev in pred kvadratno funkcijo), manj pa v to, kako naj to obravnava. Preostala didaktična priporočila so lahko v posebnem priročniku ali spletni vsebini – kjer se sproti prilagajajo sodobnim ugotovitvam in spoznanjem stroke. Ob ponovni izdaji didaktičnih priporočil, medpredmetnih povezav, rabe IKT je obstoječo vsebino treba posodobiti.

Angleščina

Učni načrt za osnovno šolo

UN je namenjen poučevanju prvega tujega jezika (angleščina oz. nemščina) v 2. in 3. razredu osnovne šole. Obseg ur: 140 (v obeh razredih). UN obsega naslednja poglavja: opredelitev predmeta, splošni cilji, standardi znanja, didaktična priporočila in znanje izvajalcev.

Tuji jezik v 2. in 3. razredu osnovne šole

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ugotavljamo, da je v UN kar nekaj poglavji, ki bi spadala v skupen dokument, saj gre za kompetence in t. i. prečne veščine ter področja, ki se dotikajo vseh predmetov. Med te vsebine spadajo splošni cilji in tam omenjene kompetence, medpredmetno povezovanje, individualizacija in diferenciacija, digitalna pismenost, formativno spremljanje ipd. Prav tako menimo, da je smiselno oblikovati en dokument za celotno vertikalo v OŠ. Prav gotovo pa ostaja potreba po bolj preglednem in shematičnem zapisu ciljev in standardov znanja, s posebnim poudarkom na vzpostavljanju vertikale. Prav tako je treba zagotoviti jasno povezavo med cilji, standardi in didaktičnimi priporočili. Zapis naj bo shematičen. V pomoč učiteljem bi bila dobrodošla interpretacija taksonomije pri tujem jeziku, predvsem v smislu zahtevnosti in kompleksnosti npr. vnosnega besedila.

Tu in tam je treba strniti zapis in opraviti redakcijo, da bo bralcu bolj prijazen. Nekaj besedila ne spada med cilje, temveč med didaktična priporočila. Smiselno bi bilo vključiti tudi zapis pričakovanih dosežkov učenca za posamezno spretnost. Tudi pri vsebinah je treba opraviti redakcijo, določene so nepotrebne (npr. ustvarjanje glasbe). Umestiti je treba pomen leposlovja (kdaj in kako, vprašanje primernosti – dodana vrednost besedil, ki jih učenci poznajo v slovenščini). Več pozornosti je treba nameniti medkulturnosti (FREPA).

Posebno pozornost je treba nameniti senzibilizaciji in jo definirati z operativnimi cilji in didaktičnimi priporočili. Kar se tiče opismenjevanja, je treba poudariti, da gre za zaporedno opismenjevanje, torej najprej v slovenščini in nato v tujem jeziku, branje in bralno razumevanje naj se pomakne na začetek 3. razreda.

Veliko učiteljev, pa tudi ekspertna skupina, predlaga dodatek k učnemu načrtu (spletne povezave), ki bi vseboval primere dejavnosti za razvijanje posamezne spretnosti in primere dejavnosti, s katerimi bi učenci dokazovali raven doseganja posameznega standarda. Skupina predlaga, da takšen dodatek razumemo kot »neobvezni« del, ki se lahko spreminja in ni predmet potrjevanja na Strokovnem svetu.

V UN je treba dodati shematičen zapis prehoda med posameznimi obdobji in bolj pregledno zapisati, kako razumemo preverjanje znanja v smislu formativnega spremljanja (ustvariti vertikalo in povezati do konca gimnazije). Smiselna bi bila povezava z nemščino kot 1TJ (kaj je skupnega in kaj je specifika posameznega jezika).

Prav tako obstaja potreba po tem, da si "uporabnik" prebere kaj več, zato bi bilo smiselno vključiti hiperpovezave (npr. v poglavju IKT, pri delu z učenci priseljenci – boljše poimenovanje bi bilo "raznoliki učenci" ipd.).

Predlogi:

- Preverjanje in ocenjevanje znanja – dodati nabor oblik preverjanja in ocenjevanja znanja (mogoče v povezavah). Pri posodobitvah je treba upoštevati dodatek SEJA (Skupni evropski jezikovni okvir).
- Treba je dodati shematičen zapis razvoja sporazumevalne zmožnosti. Pozornost je treba nameniti prehodu iz 3. v 4. razred. Povezanost po vertikali je nujna. Dokument naj bo bolj strukturiran, sistematičen. Vanj je treba vključiti tudi 1. razred. Če se bodo spreminjali UN drugih predmetov, je treba to v UN za TJ upoštevati. Prav tako je treba razložiti taksonomije in uporabiti tisto, ki je za TJ najbolj primerna. Lahko je skupen dokument za vse TJ, vendar naj ima vsak jezik svoj specifični del.
- 2. in 3. razred: branje: opismenjevanje v 1. in 2. razredu v materinščini; TJ v 3. razredu (branje prestaviti na začetek 3. razreda); treba bi bilo razvijati branje, bralno razumevanje, tehniko branja. Skupina ugotavlja, da v mnogih okoljih tej spretnosti v 3. razredu učitelji namenijo premalo pozornosti. Posledično se pojavljajo težave v višjih razredih. Prav gotovo je potrebno tesno sodelovanje v strokovnem aktivu za TJ, in sicer po vertikali. Učitelji, ki poučujejo samo v 1. VIO, morajo biti člani takšnega strokovnega aktiva.
- Skupina je omenila še rabo listovnika tudi v 2. in 3. razredu kot orodje za spremljanje učenčevega (lastnega) napredka.

Program osnovna šola (4.–9. razred)

UN je namenjen poučevanju angleščine kot prvega tujega jezika od 4. do 9. razreda. Obseg ur: 656 (v vseh razredih). UN obsega naslednja poglavja: Opredelitev predmeta, Splošni cilji, Operativni cilji in vsebine, Standardi znanja, Didaktična priporočila in Znanje izvajalcev.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ugotavljamo, da je v UN kar nekaj poglavij, ki bi spadala v skupen dokument, saj gre za kompetence in t. i. prečne veščine ter področja, ki se dotikajo vseh predmetov. Med te vsebine spadajo splošni cilji in tam omenjene kompetence, medpredmetno povezovanje, individualizacija in diferenciacija, digitalna pismenost, formativno spremljanje ipd. Prav tako menimo, da je smiselno oblikovati en dokument za celotno vertikalo v OŠ. Kar se tiče standardov znanja, menimo, da je treba ohraniti sedanjo strukturo, saj temelji na SEJO (Skupni evropski jezikovni okvir), dodati pa je treba pojasnila, kaj pomeni razpon od A1 do B1 (spletne povezave), in bolj jasno razmejitev med minimalnimi in standardi znanja (npr. nekatere stvari so zajete v minimalnih standardih, ni jih v standardih in obratno). Prav gotovo pa ostaja potreba po bolj preglednem in shematičnem zapisu ciljev in standardov znanja, s posebnim poudarkom na vzpostavljanju vertikale. Prav tako je treba zagotoviti jasno povezavo med cilji, standardi in didaktičnimi priporočili. Zapis naj bo shematičen. V pomoč učiteljem bi bila dobrodošla interpretacija taksonomije pri tujem jeziku, predvsem v smislu zahtevnosti in kompleksnosti npr. vnosnega besedila.

Tu in tam je treba strniti zapis in opraviti redakcijo (npr. razlika med *prepozna/ugotovi*), da bo bralcu bolj prijazen. Smiselno bi bilo vključiti tudi zapis pričakovanih dosežkov učenca za posamezno spretnost.

Veliko učiteljev, pa tudi ekspertna skupina, predlaga dodatek k učnemu načrtu (spletne povezave), ki bi vseboval primere dejavnosti za razvijanje posamezne spretnosti in primere dejavnosti, s katerimi bi učenci dokazovali raven doseganja posameznega standarda. Skupina predlaga, da takšen dodatek razumemo kot »neobvezni« del, ki se lahko spreminja in ni predmet potrjevanja na Strokovnem svetu.

V UN je treba dodati shematičen zapis prehoda med posameznimi obdobji in bolj pregledno zapisati, kako razumemo preverjanje znanja v smislu formativnega spremljanja (ustvariti vertikalo in povezati do konca gimnazije). V OŠ od 1. do 9. razreda (en dokument). Smiselna bi bila povezava z nemščino kot 1TJ (kaj je skupnega in kaj je specifika posameznega jezika).

Predlogi za spremembe:

- Obstaja potreba po tem, da si "uporabnik" prebere kaj več, zato bi bilo smiselno vključiti hiperpovezave (npr. v poglavju IKT, pri delu z učenci priseljenci – boljše poimenovanje bi bilo "raznoliki učenci" ipd.).
- Posebno poglavje: učenci s posebnimi potrebami.
- Preverjanje in ocenjevanje znanja – dodati nabor oblik preverjanja in ocenjevanja znanja (mogoče v povezavah). Pri posodobitvah je treba upoštevati dodatek SEJA (Skupni evropski jezikovni okvir).
- Uskladiti je treba standarde znanja in didaktična priporočila glede ocenjevanja (v standardih ni izpostavljeno/izloženo jezikovno znanje, v DP pa piše o tem – str. 51–52).
- Treba je razmisliti o urejenosti, "prijaznosti" besedila, možnosti navigacije po besedilu; virih; medsebojnih povezavah.
- Povezati splošne cilje z operativnimi oz. določene splošne cilje bolje operativizirati.

Učni načrt za gimnazijo

UN je namenjen poučevanju angleščine kot prvega tujega jezika od v gimnaziji. Obseg ur: 420. UN obsega naslednja poglavja: Opredelitev predmeta, Splošni cilji/kompetence, Cilji in vsebine, Pričakovani dosežki/rezultati, Medpredmetne povezave, Didaktična priporočila, Vrednotenje.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ugotavljamo, da je v UN kar nekaj poglavij, ki bi spadala v skupen dokument, saj gre za kompetence in t. i. prečne veščine ter področja, ki se dotikajo vseh predmetov. Med takšne vsebine spadajo splošni cilji in tam omenjene kompetence, medpredmetno povezovanje, individualizacija in diferenciacija, digitalna pismenost, formativno spremljanje ipd.

Skupina ugotavlja, da so pričakovani dosežki ob koncu gimnazijskega programa na ravni B2. Smiselno bi bilo uvesti razpon med B2 in C1, saj je veliko dijakov, katerih znanje presega raven B2. Pri redakciji UN je treba upoštevati nove opisnike SEJO ter poenotiti terminologijo v OŠ in gimnaziji.

Prav tako je treba definirati taksonomske ravni v smislu kompleksnosti in težavnosti. Predlagamo usklajeno prenovo po celotni vertikali, tudi za poklicno in srednje strokovno izobraževanje.

Predlogi za spremembe:

- Večji poudarek na sodobnih didaktičnih pristopih (formativno spremljanje – elementi formativnega spremljanja bi morali biti tako v fazi pridobivanja znanja, preverjanja, ocenjevanja kot tudi priprave dijakov na vseživljenjsko učenje in doseganje splošnih ciljev).
- Večji poudarek na kompleksnosti znanj in posledično širokem naboru možnosti za preverjanje in ocenjevanje znanja, kot je to napisano na primer v UN za OŠ (4.–9. razred, str. 45, 3. odstavek).
- Zaradi dela z generacijo Z in njene specifike bi bilo dobro spodbuditi učitelje k še večji uporabi vizualnega gradiva (avdiovizualna gradiva za razvijanje slušnega razumevanja, kot je to sicer omenjeno na str. 14).
- UN stran 14: v naslovu predlagamo zapis Operativni cilji (kot je v UN za 6.–9. razred).
- UN stran 20: enako poglavje je v UN za 6.–9. razred poimenovano »Standardi znanja«, v UN za gimnazije pa »Pričakovani dosežki/rezultati). Predlagamo poenotenje terminov.
- Učitelji so v anketi in v neformalnih pogovorih večkrat dejali, da je UN predolg in da se tu in tam preveč ponavlja. Besedilo na straneh 22–30 bi se dalo napisati bolj jedrnato, čez celo stran, kar bi gotovo zmanjšalo število strani. Ponavljanju bi se lahko izognili tudi z združitvijo 3. in 4. poglavja, kjer se to da, npr. Operativni cilji pri bralnem razumevanju in takoj zraven Standardi znanja (minimalni standardi bi bili krepko tiskani).

Nemščina

Učni načrt za osnovno šolo

Za pouk nemščine kot obvezni predmet sta v osnovnošolskem programu veljavna dva učna načrta: Tuji jezik v 2. in 3. razredu ter Nemščina, 4. do 9. razred.

UN za tuji jezik v 2. in 3. razredu osnovne šole je namenjen pouku prvega tujega jezika, nemščini ali angleščini. Pouk obsega v vsakem razredu 70 ur, skupaj 140 ur. UN je bil sprejet leta 2013, z njim je bil uveden zgodnejši začetek učenja prvega tujega jezika, saj se je pomaknil iz 4. v 2. razred. Uvajanje predmeta je potekalo na šolah postopoma v letih 2014/2015 in 2015/2016. V šolskem letu 2016/2017 se je predmet začel izvajati na vseh osnovnih šolah v 2. razredu in je tako zdaj umeščen v urnik obveznega programa osnovne šole.

UN za nemščino od 4. do 9. razreda osnovne šole je namenjen pouku nemščine kot prvega tujega jezika. Pouk obsega skupaj 656 ur, v 4. razredu 70 ur, v 5. razredu 105 ur, v 6. in 7. razredu po 140 uri, v 8. razredu 105 ur in v 9. razredu 96 ur. Izhaja iz učnega načrta iz leta 2011, posodobitev v letu 2016 pa je narekoval pomik začetka učenja prvega tujega jezika v 2. razred.

Predmet nemščina se tako kot obvezni predmet poučuje v osnovnošolskem programu kot prvi tuji jezik od 2. do 9. razreda v skupnem obsegu 796 ur. Raven znanja ob koncu osnovnošolskega programa je v učnem načrtu predvidena A2/B1 po Skupnem evropskem jezikovnem okviru (v nadaljevanju SEJO).

Tuji jezik v 2. in 3. razredu osnovne šole

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize učnega načrta ugotavljamo, da je ta sodoben, odprt in uporaben. Posodobitve bi bile potrebne v bolj jasni opredelitvi operativnih ciljev in uskladitvi ciljev s standardi znanja za vsak razred posebej. Predlagano je bilo, da bi v didaktičnih priporočilih bolj poudarili vlogo formativnega spremljanja. Nadalje bi se bilo treba bolj osmišljeno opreti na vsebine iz preostalih predmetov in vključiti aktualizacijo vsebin, ki so blizu otrokom glede na njihovo starost in niso zajete v nobenem drugem učnem načrtu. Predlagana je bila tudi združitev tega učnega načrta z učnim načrtom za nemščino od 4. do 9. razreda v en skupen dokument z naslovom: UN za nemščino od 2. do 9. razreda.

Program osnovna šola 4.–9. razred

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize učnega načrta za nemščino v osnovni šoli ugotavljamo, da je ta dobro zasnovan in pregleden, učitelju nudi oporo. Posodobitve bi bile potrebne v bolj natančni opredelitvi posameznih standardov znanja, s katerim bi se opredelila kakovost usvojenega znanja, ter v dopolnitvi pri ločevanju ciljev na kognitivne in pragmatične. Predlagan je bil tudi en sam dokument za pouk nemščine od 2. do 9. razreda.

Učni načrt za gimnazijo

Za pouk nemščine v programu gimnazije je veljaven UN Nemščina, Splošna, klasična in strokovna gimnazija, sprejet leta 2008. UN je namenjen pouku nemščine kot obveznemu predmetu in maturi v obsegu 420 ur ter pouku nemščine kot izbirnemu predmetu v obsegu 140 ur. UN velja za nemščino kot prvi, drugi nadaljevalni, drugi začetni in tretji začetni tuji jezik. Raven znanja nemščine ob koncu gimnazijskega programa je v učnem načrtu predvidena B2 za prvi tuji jezik ter B1 za drugi tuji jezik po SEJO.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi odgovorov učiteljev nemščine v gimnazijah na vprašalnik ter iz vodene diskusije na študijskem srečanju ugotavljamo, da je UN za nemščino glede vsebin, ciljev in standardov dovolj odprt ter da je kakovost pouka predvsem odvisna od učiteljevega pristopa. Večji problem je izvedbena raven, ki izhaja iz heterogenosti skupin dijakov z različnim znanjem, iz številčno velikih oddelkov, omejenega časa šolske ure, ki ne dopušča določenih pristopov in poglobljanja znanja, ter iz prevelika obseg vsebin za nemščino kot drugi tuji jezik.

Učitelji so posebej izpostavili dejstvo, da v programih umetniške gimnazije za pouk drugega tujega jezika ni dovolj ur. Program jih ima 350 ur, maturitetni standard pa je 420 ur, zato predlagamo rešitev na ravni sistema.

Iz pogovora z učitelji je bilo zaznati, da se pri pouku nemščine na gimnazijah pojavlja vprašanje, kaj dejansko usmerja pouk v gimnazijah – UN, matura in/ali učbenik. Učitelji so tudi predlagali, da bi v učnem načrtu bolj natančno opredelili, katere vsebine so primerne za nemščino kot nematuritetni predmet, saj so priporočene teme preobsežne.

Člani ekspertne skupine za analizo učnih načrtov za nemščino predlagajo, da se v učnem načrtu za nemščino na gimnazijah uskladi zapis strokovne terminologije (splošni cilji, opis sporazumevalne zmožnosti) z uradnim prevodom SEJA iz leta 2011 in prevodom Dodatka k SEJU iz leta 2018. Nadalje naj se v opisu splošnih ciljev in ravni znanja po SEJU bolj poudari navezovanje na SEJO. Pri navedbi ciljev in standardov naj se upošteva dejanska praksa izvajanja pouka nemščine, kjer so oddelki glede na znanje dijakov heterogeni. Cilje, vsebine, specifične jezikovne zmožnosti in pričakovane dosežke naj se opredeli ločeno po ravneh oz. glede na prvi tuji jezik oz. drugi tuji jezik. Nadalje naj se zapis uresničevanja ključnih kompetenc uskladi z novejšimi iz leta 2018. Prav tako naj se posodobi zapis uresničevanja digitalne kompetence in razvoja digitalne pismenosti z novejšim okvirom digitalnih kompetenc iz leta 2017. Pričakovane dosežke naj se zapiše tudi ob koncu 2. letnika. Opise pričakovanih dosežkov naj se dopolni s konkretnimi primeri. Prav tako naj se v didaktičnih priporočilih bolj konkretno opredeli inovativne pristope, skupaj s formativnim spremljanjem. Nujno je treba UN dopolniti z bolj konkretnimi priporočili za vključevanje različnih skupin dijakov in dela z dijaki s posebnimi potrebami ter dati večji poudarek vključevanju strategij učenja tujega jezika.

Člani ekspertne skupine predlagajo tudi uskladitev strokovne terminologije z učnimi načrti za nemščino v osnovni šoli ter oblikovanje dveh namesto enega učnega načrta za nemščino na gimnazijah (za prvi tuji jezik in za drugi tuji jezik).

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize učnih načrtov za nemščino v osnovni šoli in splošni gimnaziji ocenjujemo, da so vsi trije obravnavani UNi za nemščino v osnovni šoli in gimnaziji razmeroma ustrezni, kljub temu pa so pri posameznih točkah potrebne navedene dopolnitve in posodobitve.

Večji spremembi, ki ju predlagamo, sta združitev učnih načrtov za osnovno šolo v en dokument ter razdružitev učnega načrta za gimnazije v tri dokumente. Predlog za osnovno šolo utemeljujemo z uvajanjem začetka učenja prvega tujega jezika leta 2013 v 2. razredu (prej v 4. razredu) in z morebitnim pomikom začetka v 1. razred, ko bodo v letu 2021 znani rezultati poskusa uvajanja prvega tujega jezika kot obveznega predmeta v prvem razredu.

Za pouk nemščine v gimnaziji predlagamo, da bi iz obstoječega učnega načrta, ki velja za prvi, drugi in tretji tuji jezik in ima sedem modulov, zasnovali dva oz. tri dokumente. En bi bil UN za nemščino kot prvi tuji jezik, drugi za nemščino kot drugi tuji jezik in tretji za nemščino kot tretji tuji jezik v gimnaziji. Predlog utemeljujemo s statusom predmeta, ki ima različno vertikalno nadgrajevanje in različne pričakovane dosežke ob koncu izobraževanja.

Zgodovina

Učni načrt za osnovno šolo

Zgodovina je v osnovni šoli obvezni predmet v 6. razredu (35 ur letno), v 7. in 8. razredu (v vsakem po 70 ur letno) ter v 9. razredu (64 ur letno). V učnem načrtu so opredeljene obvezne (75 %) in izbirne teme (25 %). Med slednjimi izbira učitelj glede na zanimanje učencev in po svoji strokovni presoji. Pripravljene so prilagoditve za osnovno šolo z italijanskim učnim jezikom ter dvojezično slovensko-madžarsko osnovno šolo. UN je zasnovan kombinirano, saj so učne vsebine 6. in 9. razreda povezane v širše teme, učne vsebine v 7. in 8. razredu pa so povezane v ožje teme po enciklopedičnem načrtovanju. Učnociljna in procesno-razvojna zasnova učnega načrta omogočata načrtovanje in usvajanje deklarativnih, procesnih in odnosnih znanj. Namen zgodovine v osnovni šoli je spodbujati zanimanje za preteklost slovenskega naroda in celotne človeške družbe, da bi bolje razumeli življenje, delovanje, ustvarjalnost in miselnost ljudi v posameznih zgodovinskih obdobjih z vzročno-posledičnim vplivom na današnji čas. Znanje in razumevanje zgodovinskega dogajanja omogoča oblikovanje vrednot, ki spoštujejo človekove pravice, strpnost in demokratično pluralno politično delovanje.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ugotovitve analize učnega načrta so pokazale, da UN v veliki meri sledi potrebam sodobnega časa, operativni cilji so zapisani jasno in zahtevajo participacijo učencev v učno-vzgojnem procesu, odnosni cilji so pomembni za življenje in delovanje odgovornih državljanov v sodobni družbi in svetu. Učne teme v 7. in 8. razredu so v primerjavi s 6. in 9. razredom zapisane daleč bolj natančno, kar kaže na delno nekonsistentnost učnega načrta. UN v 6. in 9. razredu je namreč zasnovan tematsko, v 7. in 8. razredu pa enciklopedično. Nekonsistentnost bi bilo treba pri posodobitvi odpraviti. Analiza je tudi pokazala, da je UN še vedno preobsežen in da bi kazalo del tem premestiti med razredi, zlasti prazgodovino in prve visoke kulture iz 7. v 6. razred. Razbremeniti bi bilo treba tudi učne vsebine v 8. razredu s krčenjem politične zgodovine. V 9. razredu bi bilo treba razbremeniti učne vsebine iz zgodovine 20. in 21. stoletja s premeščanjem dela učnih vsebin v 8. razred.

Pogrešamo več učnih ciljev in vsebin v povezavi s slovensko Istro, Goriško, Beneško Slovenijo, Koroško in Porabjem. Zato bi bilo treba okrepiti učne cilje in vsebine v zvezi z zgodovino zamejskih Slovencev in izseljencev. Med splošnimi cilji manjkajo zapisi o ozaveščanju trajnostnega razvoja.

Analiza je pokazala, da je UN dovolj odprt, da učitelju omogoča dovolj strokovne avtonomije. Učitelju omogoča izbirnost in fleksibilnost, medpredmetno povezovanje kot tudi aktualizacijo in navezovanje na aktualno dogajanje in probleme sodobnega sveta.

V nadaljevanju so navedeni konkretni **predlogi za spremembe** učnega načrta za osnovno šolo glede na empirično raziskavo: analiza v okviru študijskih srečanj, seminarjev *Poti za izboljšanje učnih dosežkov*, spletnega anketiranja in ugotovitve ekspertne skupine.

a) Učni cilji in standardi znanja:

- Preveriti učne cilje z vidika novih izsledkov in raziskav zgodovinske stroke in didaktike pouka zgodovine ter aktualnega dogajanja v družbi (npr. okoljski problemi in trajnostni razvoj, Priporočilo Sveta Evropske unije o ključnih kompetencah z dne 22. maja 2018 idr.).
- Opredeliti več minimalnih standardov znanja in standarde znanja za nadarjene učence.

b) Učne vsebine in teme:

- Premik dela tem iz 7. v 6. razred (prazgodovina in prve visoke civilizacije se prenesejo v 6. razred). Prenesti del vsebin iz 8. razreda v 7. razred (odkrivanje sveta), tema o kmečkih uporih bi morala biti uvrščena med obvezne teme. Skrčiti obseg učnih vsebin in tem v 7. in 8. razredu ter jih oblikovati na tematski način.
- Pregled prekrivanja učnih ciljev in vsebin s predmetom družba v 5. razredu ter zgodovino v 6. in 7. razredu in prekrivanje odpraviti (npr. bivališča, kulturna dediščina).
- Pregledati ustreznost izbirnih tem – določiti manj obvezujočih izbirnih tem, združiti nekatere izbirne teme (npr. Antična kultura, Antično gospodarstvo, Antični vsakdanjik).
- Vključitev učnih vsebin in ciljev o Primorski in Beneški Sloveniji, Koroški, Porabju (okrepiti zgodovino zamejskih Slovencev in izseljencev).

c) Didaktična priporočila:

- Ohraniti je treba odprtost učnega načrta in izbirnost tem.
- Okrepiti možnosti medpredmetnega povezovanja.
- Posodobiti didaktična priporočila z vidika novih raziskav in izsledkov zgodovinske stroke, didaktike pouka zgodovine ter aktualnega dogajanja v družbi (npr. večšine 21. stoletja, okoljski problemi in trajnostni razvoj idr.).

Učni načrt za gimnazijo

Zgodovina je v gimnaziji obvezni štiriletni predmet v splošni (280 ur), klasični (350 ur), gimnaziji z italijanskim učnim jezikom (280 ur) ter dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji (280 ur), v strokovni gimnaziji pa obvezni triletni predmet (210 ur). UN je tematski, opredeljene so obvezne (60–70 %) in izbirne teme (30–40 %), med katerimi se glede na zanimanje dijakov obvezno izbere eno do dve temi na letnik. Učnociljna in procesno-razvojna zasnova učnega načrta omogočata enakovredno usvajanje deklarativnih, procesnih in odnosnih znanj ter aktivno vlogo dijakov pri pouku s poudarkom na spodbujanju veščin kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri, sodelovanja in komuniciranja, učenja z raziskovanjem, digitalnih veščin idr. Z učnim načrtom je uveljavljen antropološki model pouka, ki omogoča poglobljeno znanje gospodarske, družbene, politične in kulturne zgodovine ter zgodovine načinov življenja. Koncepti vzročno-posledičnega mišljenja, orientacije v zgodovinskem času in prostoru, večperspektivnosti, interpretacije idr. omogočajo splošno razgledanost na eni strani ter poglobljeno znanje in razumevanje zgodovinskega dogajanja, obvladovanje veščin vseživljenjskega znanja ter zmožnosti za življenje in delovanje v demokratični pluralni družbi.

Ugotovitve analize in predlogi za posodobitve

Ključne ugotovitve analize glede na empirično raziskavo (spletno anketiranje (julij, avgust leta 2019 (16 izpolnjenih anket), analiza v študijskih skupinah (67 udeležencev), seminar *Poti za izboljšanje učnih dosežkov 7. 5. 2019* (19 udeležencev)) in ugotovitve v ekspertni skupini za analizo učnih načrtov za zgodovino so pokazale, da je zapis ključnih strukturnih elementov učnega načrta večinoma ustrezen – splošni cilji predmeta, operativni (tematski) cilji predmeta,

ključne vsebine, pričakovani dosežki/rezultati (standardi znanja), medpredmetne povezave, didaktična priporočila.

Cilji predmeta, tako deklarativni, procesni kot odnosni, so ocenjeni kot aktualni, predlogi za črtanje ali dodajanje novih niso bili podani, tu in tam se posodobi zapise, eksplicitno se poimenuje ključne veščine, kot so spodbujanje kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri, spodbujanje ustvarjalnosti in inovativnosti, reševanja problemov, medtem ko so delo z zgodovinskimi viri, sodelovanje in komuniciranje, raziskovanje ter digitalne veščine že ustrezno umeščeni v učne cilje. Posodobi se osem ključnih kompetenc glede na Priporočilo Sveta Evropske unije z dne 22. maja 2018. Predlagano je združevanje nekaterih odnosnih ciljev. Glede učnih vsebin so vse obvezne učne vsebine ocenjene za ključne, nobene se ne črta. So pa podani predlog za krčenje oz. preurejanje učnih vsebin in tem v 3. in 4. letniku (19., 20. in 21. stoletje). Predlog se nanaša na krčenje obvezne teme Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne, da se k tej temi prenese prvo svetovno vojno (poveže se *'dolgo'* 19. stoletje) in sčasoma celotno prvo polovico 20. stoletja. Tako se bo v 4. letniku sprostil čas za sodobno in aktualno zgodovino, ki dijake večinoma tudi bolj zanima, saj lahko izhajajo iz svojih izkušenj in predznanja. Predlog pri temah 2. in 3. letnika je bil, da se najprej zapiše teme iz gospodarske in družbene zgodovine, nato sledi politična in kulturna zgodovina. V 2. letniku se le zamenja vrstni red, kar sicer omogoča tudi obstoječi UN, pri 3. letniku pa je treba prenesti izbirno temo *Blišč in beda industrijskega razvoja* k obveznim. V skladu z novimi raziskavami in spoznanji didaktike zgodovine se posodobi tudi didaktična priporočila.

V nadaljevanju so navedeni konkretni **predlogi za spremembe** učnega načrta za gimnazijo glede na empirično raziskavo: analiza v okviru študijskih srečanj, seminarjev *Poti za izboljšanje učnih dosežkov*, spletnega anketiranja in ugotovitve ekspertne skupine.

a) Učni cilji in ključne kompetence

- Med procesne cilje se eksplicitno zapiše, da se pri delu z zgodovinskimi viri razvija veščine kritičnega mišljenja in problemski pristop. Eksplicitno se tudi zapiše, da pouk zgodovine omogoča spodbujanje veščin ustvarjalnosti in inovativnosti.
- Odnosne cilje je treba preveriti z vidika zapisa – eni so zapisani bolj konkretno kot drugi – in zapise poenotiti. Človekove oz. državljske pravice je treba razčleniti po definiciji Marshalla na politične, civilne in socialne. Pri starejših obdobjih pa se raje sklicevati na univerzalne standarde za varovanje človekovega dostojanstva.
- Pri odnosnih ciljeh se vključi pri pomenu varovanja in ohranjanja kulturne in naravne dediščine tudi pomen trajnostnega vzdržnega delovanja.
- Posodobi se osem ključnih kompetenc glede na Priporočilo Sveta Evropske unije z dne 22. maja 2018.

b) Učne vsebine in teme

- Preveri se vrstni red zapisov obveznih tem in preuredi zapise tako, da so najprej zapisane teme iz gospodarske in družbene zgodovine, sledijo teme iz politične zgodovine (drugi letnik).
- V 3. in 4. letniku se posamezne teme iz gospodarske, družbene in kulturne zgodovine prenese med obvezne teme (npr. pri zgodovini 19. stoletja se prenese izbirno temo *Blišč in beda industrijskega razvoja* med obvezne teme, namesto nje se zasnuje novo izbirno temo o zgodovini žensk, ki so ravno v 19. stoletju izbojevale pomembne pravice glede možnosti izobraževanja, zaposlovanja in političnega delovanja).

- Pri temi Nemirne vode: od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne in pri temi Slovensko nacionalno oblikovanje se vključi nove poglede na okupacijo Bosne in Hercegovine leta 1878 (koncept Bosne kot kolonije, obmejni imperializem Habsburške monarhije).
- Pri slovenski zgodovini se več pozornosti nameni zgodovini Istre, Beneške Slovenije, Koroške, Porabja, izseljencem ter doda vsebino o parlamentarni in demokratični politični izkušnji Slovencev.
- Pri temi Sodelovanje in konflikti v 20 stoletju se doda učno vsebino o različnih oblikah političnega, gospodarskega in kulturnega povezovanja po prvi svetovni vojni (Društvo narodov, Mednarodna organizacija za delo, Mala antanta).

c) Pričakovani dosežki/rezultati

- Podrobneje se opredeli pričakovane dosežke /rezultate.
- Dopiše se pričakovane dosežke/rezultate za nadarjene dijake pri pouku zgodovine (kritično mišljenje in reševanje problemov, raziskovanje, ustvarjalnost in inovativnost, sodelovanje in komuniciranje).

d) Didaktična priporočila

- Posodobi se didaktična priporočila z novimi raziskavami in spoznanji didaktike zgodovine.
- Opredeli in dopiše se gradnike zgodovinske pismenosti, ki bodo omogočali pregled nad ključnim znanjem zgodovine, ki ga bodo učenci/dijaki usvojili po vsej vertikali.

Geografija

Učni načrt za osnovno šolo

Predmet geografija ima v OŠ predvidenih 221,5 ure (praviloma 2 uri tedensko, razen 1,5 ure v 8. razredu). UN poleg opredelitve predmeta vsebuje poglavja o splošnih ciljih, operativnih ciljih in vsebinah, standardih znanja in didaktičnih priporočilih. Vključuje tako obvezne kot izbirne cilje.

Geografija je v program osnovne šole umeščena zato, da učencu pomaga pridobiti znanje, sposobnosti in spretnosti, s katerimi se lahko orientira in razume ožje in širše življenjsko okolje, in da ga vzgaja v pravilnem vrednotenju in spoštovanju okolja, s čimer si pridobi tudi odnos do narave, sebe, sočloveka in družbe. Geografsko znanje je sestavni del temeljne izobrazbe, ker vsebuje vedenja o domovini in svetu ter o varovanju okolja in smotrnem gospodarjenju z njim.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Iz analize vseh anket in študijskih srečanj ter mnenj skupine za analizo UN za geografijo za OŠ lahko povzamemo, da tudi ta načrt potrebuje tako konceptualno kot vsebinsko prenovu. To se kaže mdr. v potrebi po poenotenju terminologije, jasnejšem zapisu ciljev, kompetenc, standardov in drugih prvin UN. Predlagamo vertikalno uskladitev z učnimi načrti 1. in 2. VIO ter z učnimi načrti srednješolskega, zlasti gimnazijskega izobraževanja.

Izpostavljam dva predloga oz. možna koncepta:

- Ob upoštevanju didaktičnega načela od konkretnega k splošnemu naj se v 6. razredu obravnavajo splošna geografska znanja, nato se v 7. razredu z obravnavo Slovenije naredi sinteza vsebin 5. in 6. razreda. V 8. razredu bi se obravnavala Evropa v 9. pa svet, kjer bi se izognili podrobni regionalizaciji posameznih celin. Učne cilje, vezane na Evropo in svet, bi bilo treba skržiti in uravnotežiti (npr. (pre)veliko ciljev, vezanih na Azijo).
- Ob upoštevanju didaktičnega načela od splošnega k konkretnemu pa predlagamo v 6. razredu obravnavo splošnih geografskih znanj, ki bi se nadgradila z obravnavo sveta v 7. razredu (brez podrobnejše regionalizacije), v 8. razredu bi sledila obravnava Evrope ter v 9. razredu obravnava Slovenije.

Prvi predvideva spremembo vsebin oz. ciljev po razredih, drugi pa temelji na dosedanjem zaporedju vsebin. Predlagana koncepta v osnovi ne predvidevata spremembe števila predvidenih ur v posameznem razredu. Če ostane obstoječa shema, bi bilo v 8. razredu z vidika realnejše obravnave vseh ciljev geografije nujno povečati število ur z 1,5 na 2 uri tedensko. Oba predloga upoštevata logično zaporedje obravnavanih vsebin od širšega k ožjemu oz. ožjega k širšemu, razvojno stopnjo učencev, omogočata avtonomijo pri izbiri vsebin ter hkrati aktualizacijo. Predlagamo, da se UN snuje problemsko in veččinsko in ne toliko učnociljno naravnano. Zato predlagamo, da se v UN umestijo tudi ključne kompetence, izpustiti pa bi bilo treba nekatere cilje in teme, ki se ponavljajo. Bolj je treba osmisliti medpredmetno povezovanje (zdaj dobro zapisano, a šibka realizacija), prav tako pa tudi jasneje zapisati standarde, ki jih je zdaj težko ocenjevati in jih je ponekod glede na cilje premalo.

Učni načrt za gimnazijo

Predmet geografija je v gimnazijskem programu obvezen predmet in mu je namenjeno 210 ur (2 uri tedensko v 1., 2., in 3. letniku); če pa dijak izbere geografijo kot maturitetni predmet, pa je geografiji namenjeno v 4. letniku dodatno 105 ur. UN ima sedem poglavij, od tega pet vsebinskih (Splošni cilji/kompetence, Cilji in vsebine, dodatno za programe, ki izvajajo maturo iz geografije, Pričakovani dosežki/rezultati in Medpredmetne povezave). Smernice poučevanja so zapisane v opredelitvi predmeta, didaktičnih priporočilih in vrednotenju dosežkov. UN vsebuje obvezne in izbirne cilje, ki so pisani poševno.

Osnovni namen pouka geografije po UN je, da dijake usmerja v spoznavanje in obvladovanje življenjskih okoliščin, ki se nanašajo na človekov naravni in družbeni življenjski prostor. Geografija je v programu srednje šole predmet, ki pomaga mlademu človeku pridobiti znanje, sposobnosti, veščine in spretnosti, s katerimi lahko razume ožje in širše okolje. Poleg tega ga vzgaja, da bi to okolje znal pravilno vrednotiti, spoštovati in z njim gospodariti. Znanje geografije je sestavni del temeljne izobrazbe, saj vsebuje vedenja o domovini in svetu ter varovanju okolja in gospodarjenju z njim. Ta znanja potrebuje vsak človek pred zaposlitvijo ali nadaljnjim izobraževanjem na kateri koli stopnji.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Glede na podatke, ki smo jih pridobili z anketo ZRSS, študijskim srečanjem učiteljev, raziskavo Oddelka za geografijo FF v Mariboru in analizo v ekspertni skupini, lahko ugotovitve združimo v nekaj ključnih poudarkov:

- Potrebna je temeljita prenovitev obstoječega UN, vključno z zaporedjem snovi po letnikih.
- UN naj bo bolj problemsko orientiran.
- Struktura UN naj bo skrajšana in bolj pregledna.
- Vključiti je treba tudi druge spremembe, odvisno od bodočega koncepta.

Glede zapisanih ciljev pouka predlagamo:

- Bistveno manj naj bo operativnih ciljev, dodati pa je treba cilje, ki bi omogočali bolj aktualizirano obravnavo dinamike sodobnega sveta.
- Bolj je treba uravnotežiti fizičnogeografski (zdaj prevladujoč) z družbenogeografskimi vsebinskimi cilji.
- Cilje je treba bolj jasno razvrstiti na minimalne standarde znanja, temeljno znanje in poglobljeno znanje.
- Več naj bo problemsko zasnovanih ciljev in ciljev, s katerimi bi razvijali temeljne kompetence oz. veščine.

Za dosego ciljev predlagamo raznovrstnejši predlog dejavnosti, ki naj se zlasti dopolni z izkustvenimi načini učenja. Omogočiti je treba možnost večje aktualizacije, saj se (aktualna) dogajanja v svetu hitro spreminjajo. Bolj je treba vključiti medpredmetno povezovanje in terensko delo.

Vsebinski cilji in kompetence naj vsebujejo cilje s področja poznavanja in razumevanja (deklarativno znanje), vezane na:

- lokacije in prostore,
- glavne naravne in socialno-ekonomske sisteme na Zemlji,
- različnost ljudi in družb na Zemlji,
- tipične (glavne) strukture in procese v domači regiji, državi in na svetu (procesni vidik),
- probleme, izzive in možnosti v okviru globalnih soodvisnosti.

Predlagamo razvoj veščin in procesnega znanja, ki naj vključuje:

- uporabo verbalnih, kvantitativnih in simboličnih podatkov,
- uporabo zbiranja virov informacij s pomočjo terenskih metod in tehnik dela,
- uporabo komunikacijskih, miselnih, praktičnih in socialnih veščin,
- sposobnost osnovnega proučevanja in raziskovanja pokrajine,
- sposobnost za vključevanje v odločanje,
- sposobnost za vrednotenje protislovij v okolju,
- sposobnost anticipatornega učenja (intelektualno predvidevanje) in participatornega učenja (soodgovorno sodelovanje vseh).

Predmet geografija pa naj vključuje tudi vzgojne cilje (razvoj vrednot, stališč in odnosov), ki naj bodo naravnani na:

- razvijanje pozitivnih čustev do domovine ter ljubezni do njene naravne in kulturne dediščine, skrb za kakovost in načrtovanje uravnotežene rabe okolja (trajnostni razvoj),
- razumevanje pomena odnosov in vrednot pri odločanju v posegih v prostor,
- pripravljenost za odgovorno uporabo geografskega znanja in veščin v osebni, poklicni in javni življenju,
- spoštovanje pravice do enakopravnosti vseh ljudi, ohranjanju kvalitet naravnega in družbenega prostora za prihodnje generacije,
- spoštovanje kulturnega bogastva človeštva.

Zaradi predlaganih sprememb in zaradi boljše nadgradnje znanja ter vidika mature, kar je povezano s obravnavo slovenskih pokrajin šele v 4. letniku, bi bilo smiselno razmisliti o prerazporeditvi vsebin po letnikih, da bi bili obravnave vseh ciljev iz geografije Slovenije deležni tudi tisti dijaki, ki geografije ne izberejo na maturi.

UN mora imeti jasno in nedvoumno zapisane cilje in standarde, da bi bila jasno razmejena vloga učnega načrta glede in njemu podrejenega predmetnega izpitnega kataloga (PIK).

Fizika

Učni načrt za osnovno šolo

Pouk fizike v osnovni šoli razvija sposobnost za preučevanje naravnih pojavov, tako da učenci spoznajo ter usvojijo jezik in metode, ki se uporabljajo pri preučevanju fizikalnih pojavov, in se seznanijo s preprostimi fizikalnimi pojmi, ki povzemajo naše vedenje o naravi. Učenci spoznajo, da fizika opisuje pojave na vseh velikostnih stopnjah, od najmanjših delcev do vesolja. Seznanijo se s pomembnejšimi tehničnimi pridobitvami in tehnološkimi procesi, ki ne bi bili mogoči brez fizikalnih spoznanj. Na podlagi dejavnosti in z eksperimentalnim delom usvajajo nova spoznanja in pridobivajo ustrezne predstave o povezanosti naravnih pojavov.

Pouk fizike se izvaja v 8. r. OŠ – 70 ur in v 9. r. OŠ – 64 ur.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Sklepne ugotovitve zajemajo ugotovitve po pregledu odgovorov učiteljev na spletni vprašalnik, ugotovitve po vodeni razpravi na študijskih srečanjih z učitelji in ugotovitve po delu ekspertne skupine:

- UN za pouk fizike v osnovni šoli je treba posodobiti.
- Doseganje obstoječih ciljev ne predstavlja večje težave in dodatno krčenje ni potrebno.
- Posodobitve so potrebne predvsem na področju podpore diferenciranemu pouku, tako da bo UN podpiral in spodbujal pouk fizike, ki bo ustrezen za najsposobnejše učence, ki se uspešno udeležujejo tekmovanj v znanju fizike, in za tiste, ki se borijo z doseganjem minimalnih standardov znanja.
- Posodobiti je treba didaktična priporočila, tako da bodo podpirala diferenciacijo ter sodobne pristope k pouku.
- Predlagamo zapise z jasno povezavo standardov na cilje in zapis standardov na treh ravneh: minimalna raven, temeljna raven in visoka raven.
- Uskladiti je treba časovno obravnavo vsebin pri FIZ, MAT, KEM, BIO.
- Predlagamo poenotenje uporabljene terminologije in strukture UN za fiziko v OŠ in v gimnazijskih programih: zapisani naj bodo le vsebinski in procesni cilji ter standardi v vseh UN. Vse to pa naj bo organizirano v smiselno in pregledno strukturo.

Predlagamo **poenotenje uporabljene terminologije in strukture UN v OŠ in v gimnazijskih programih: zapisani naj bodo le vsebinski in procesni cilji ter standardi v vseh UN**. Vse to pa naj bo organizirano v smiselno in pregledno strukturo. Npr. procesni cilji so lahko združeni v podmnožice, kot so eksperimentalne spretnosti in veščine; uporaba matematike; sposobnost opazovanja, analiziranja in sklepanja itd. Vsebinski cilji so lahko združeni glede na obravnavane vsebine po kaki od že preizkušenih delitev fizikalnih vsebin na področja in poglavja.

Glede na obveznost obravnave naj se **cilji** razdelijo v **tri kategorije** (namesto dveh dosedanjih – obvezni in izbirni): **1. temeljna znanja, 2. dodatna znanja, 3. izbirna znanja** (uskladimo terminologijo z UN za GIMN). V te tri kategorije so razvrščeni tudi procesni cilji in ne le vsebinski (npr. zahtevna raba matematike pri fiziki kot izbirna znanja, merjenje mase, časa, temperature kot temeljna znanja, računalniško podprta merjenja kot dodatna znanja itd.). **Temeljna znanja:** predstavljajo osnovno znanje, potrebno za splošno izobraženost, ki bi ga naj imel vsak učenec,

ko zaključi OŠ, iz njih pa je izpeljana tudi večina minimalnih standardov. **Dodatna znanja:** dopolnjujejo temeljna znanja in spodbujajo razvijanje kompleksnega mišljenja. **Izbirna znanja:** obravnava ciljev v kategoriji izbirna znanja je prepuščena učitelju in omogoča večjo diferenciacijo ter aktualizacijo pouka. Učitelj naj ima pravico vključiti tudi izbirna znanja po svoji presoji, ne glede na zapise v UN.

Ob ciljih bi bilo treba opredeliti tri ravni zahtevnosti s pomočjo ustreznih **standardov znanja na treh ravneh zahtevnosti: minimalna raven, temeljna raven, visoka raven**, ki so jasno povezani s cilji (praviloma tri ravni zahtevnosti standardov za vsak cilj).

Povezave med procesnimi in vsebinskimi cilji ter pripadajočimi standardi znanja naj bodo jasno razvidne.

Razvoj kompetenc naj bo zapisan ločeno in z jasnimi povezavami do ciljev in standardov.

Iz UN izpustimo specifično težo in ekvivalentnost med težo 100 g uteži in definicijo N. Predlagamo povečanje konkretnosti in sodobnosti pri zapisu didaktičnih priporočil – npr. učenje z raziskovanjem in navezava na cilje in standarde. Zapisi v UN naj bodo pregledni in strjeni. Predlagamo posodobitev zapisov na temo uporaba IT in razvoj digitalnih kompetenc. Predlagamo zapise, ki bi pomagali pri diferenciaciji. Za izrazito sposobne učence in za tiste, ki imajo izrazite težave, je v UN premalo poskrbljeno. Predlagamo zahtevo v UN: vsaj 5 ur na leto naj bo namenjenih obravnavi izbirnih vsebin (iz UN ali po presoji učitelja). Utemeljitev: To je smiselno zaradi zadovoljevanja interesov učencev in odzivanja na aktualne dogodke. Doseči želimo časovno usklajenosti obravnave vsebin pri FIZ, MAT, KEM, BIO itd. in njihovo ustrezno dopolnjevanje. **Predlagamo premislek in odločitev o vsebinah, ki bi jih obdelali izključno v OŠ, in tistih, ki bi jih obdelali izključno v GIMN.**

Učni načrt za gimnazijo

Pouk fizike kot temeljne naravoslovne vede razvija dijakovo sposobnost za preučevanje naravnih pojavov s področja fizike, tako da spozna in usvoji jezik in metode, ki jih uporabljamo pri preučevanju fizikalnih pojavov, in da se seznanja z glavnimi fizikalnimi koncepti in teorijami, ki povzemajo naše vedenje o materialnem svetu.

Dijaki se seznanijo z vplivom, ki ga imajo odkritja v fiziki na razvoj tehnologije in na splošne predstave o materialnem svetu. Spoznajo fizikalne zakonitosti delovanja strojev in naprav, s katerimi se srečujejo v vsakdanjem življenju. Pouk fizike postavlja v ospredje višje miselne procese s poudarkom na razumevanju in vrednotenju sodobnih dosežkov znanosti in tehnologije, dijake spodbuja k raziskovanju in razlaganju pojavov v okolju in jim daje priložnost, da si pridobijo znanja, razumevanje, vrednote in spretnosti, ki jih v sodobni tehnološki družbi potrebuje vsak izobraženi posameznik.

Pouk fizike v gimnazijskem izobraževanju nadgradi znanje fizike in matematike iz osnovne šole in daje s poukom matematike in preostalih naravoslovnih predmetov ter z opravljenim maturitetnim programom iz fizike primerno podlago za študij na naravoslovnih in tehničnih usmeritvah.

Pouk fizike v skladu z obstoječim UN in programom gimnazije obsega:

- obvezni predmet fizika – 210 ur praviloma v prvih treh letnikih;
- izbirni predmet fizika – 35 ur ali 70 ur ali 105 ur (ponudba izbirnih predmetov šole);
- maturitetni program – dodatnih 105 ur + 35 ur v 4. letniku.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Sklepne ugotovitve zajemajo ugotovitve po pregledu odgovorov učiteljev na spletni vprašalnik, ugotovitve po vodeni razpravi na študijskih srečanjih z učitelji in ugotovitve po delu ekspertne skupine.

- UN za pouk fizike v gimnaziji je treba posodobiti.
- Doseganje obstoječih procesnih in vsebinskih ciljev ne predstavlja večje težave in dodatno krčenje ni potrebno.
- Posodobitve so potrebne predvsem na področju podpore diferenciranemu pouku, tako da bo UN podpiral in spodbujal pouk fizike, ki bo ustrezen za najsposobnejše dijake, ki se uspešno udeležujejo tekmovanj v znanju fizike, in za tiste, ki se borijo z doseganjem minimalnih standardov znanja.
- Posodobiti je treba didaktična priporočila, tako da bodo podpirala diferenciacijo ter sodobne pristope k pouku.
- **V UN je treba zapisati standarde znanja.** Predlagamo zapise z jasno povezavo standardov na cilje in zapis standardov na **treh ravneh: minimalna raven, temeljna raven in visoka raven.**
- Uskladiti je treba časovno obravnavo vsebin pri FIZ, MAT, KEM, BIO.
- Predlagamo poenotenje uporabljene terminologije in strukture za UN v OŠ in v gimnazijskih programih, in sicer: zapisani naj bodo le vsebinski in procesni cilji ter standardi v vseh UN. Vse to pa naj bo organizirano v smiselno in pregledno strukturo.

Zdaj so v UN za program gimnazije zapisani: splošni cilji/kompetence, cilji in vsebine, pričakovani dosežki/rezultati po 3. letniku gimnazije kot: procesna znanja in veščine, vsebinska znanja in oblikovanje lastnega odnosa do okolja. To je nepregledno in pogosto prinaša tudi podvajanje.

Predlagamo **poenotenje uporabljene terminologije in strukture UN v OŠ in gimnazijskih programih**, in sicer: **zapisani naj bodo le vsebinski in procesni cilji ter standardi v vseh UN.** Vse to pa naj bo organizirano v smiselno in pregledno strukturo. Npr. procesni cilji so lahko združeni v podmnožice, kot so eksperimentalne spretnosti in veščine; uporaba matematike; sposobnost opazovanja, analiziranja in sklepanja itd. Vsebinski cilji so lahko združeni glede na obravnavane vsebine po kakšni od že preizkušenih delitev fizikalnih vsebin na področja in poglavja.

Glede na obveznost obravnave naj **cilji** ostanejo razdeljeni v **tri kategorije** (podobno obstoječi delitvi na splošna znanja, posebna znanja in izbirne vsebine): **1. temeljna znanja, 2. dodatna znanja, 3. izbirna znanja** (uskladimo terminologijo z UN za OŠ). V te tri kategorije so razvrščeni tudi procesni cilji in ne le vsebinski (npr. primer zahtevna raba matematike pri fiziki kot izbirna znanja, merjenje izbranih fizikalnih količin kot temeljna znanja, računalniško podprta merjenja kot dodatna znanja itd.). **Temeljna znanja:** predstavljajo osnovno znanje, potrebno za splošno izobraženost, ki bi ga naj imel vsak dijak, ko zaključi program gimnazije, in je iz njih izpeljana tudi večina minimalnih standardov. **Dodatna znanja:** dopolnjujejo temeljna znanja in spodbujajo razvijanje kompleksnega mišljenja. **Izbirna znanja:** Obravnava ciljev v kategoriji

izbirna znanja je prepuščena učitelju in omogoča večjo diferenciacijo ter aktualizacijo pouka. Učitelj naj ima pravico vključiti tudi izbirna znanja po svoji presoji, ne glede na zapise v UN.

Ob ciljih bi bilo treba opredeliti tri ravni zahtevnosti s pomočjo ustreznih **standardov znanja na treh ravneh zahtevnosti: minimalna raven, temeljna raven, visoka raven**, ki so jasno povezani s cilji (praviloma tri ravni zahtevnosti standardov za vsak cilj).

Predlagamo premislek o opuščanju vsebin ali premiku med izbirne vsebine za nekatera zdaj opredeljena splošna znanja (npr. vezava upornikov, upor žice, termično raztezanje itd.) in njihovo nadomeščanje s sodobnejšimi (npr. osnovni delci, razvoj vesolja, polprevodniki, kvantna fizika itd.).

Predlagamo povečanje konkretnosti in sodobnosti pri zapisu didaktičnih priporočil – npr. učenje z raziskovanjem in navezava na cilje in standarde. Zapisi v UN naj bodo pregledni in strjeni.

Predlagamo posodobitev zapisov na temo uporaba IT in razvoj digitalnih kompetenc.

Predlagamo zapise, ki bi pomagali pri diferenciaciji. Za izrazito sposobne dijake in za tiste, ki imajo izrazite težave, je v UN premalo poskrbljeno.

Predlagamo zahtevo v UN: vsaj 5 ur na leto naj bo namenjenih obravnavi izbirnih vsebin (iz UN ali po presoji učitelja). Utemeljitev: To je smiselno zaradi zadovoljevanja interesov dijakov, odzivanja na aktualne dogodke, obdelavo specifičnih tem na klasičnih in strokovnih gimnazijah.

Doseči bi želeli časovno usklajenosti obravnave vsebin pri FIZ, MAT, KEM, BIO itd. in njihovo ustrezno dopolnjevanje.

Predlagamo premislek in odločitev o vsebinah, ki bi jih obdelali izključno v OŠ, in tistih, ki bi jih obdelali izključno v GIMN.

Povezave med procesnimi in vsebinskimi cilji ter pripadajočimi standardi znanja naj bodo jasno razvidne.

Razvoj kompetenc naj bo zapisan ločeno in z jasnimi povezavami do ciljev in standardov.

Kemija

Učni načrt za osnovno šolo

Kemija je temeljna naravoslovna in eksperimentalna veda, ki preučuje snovi, njihovo zgradbo, lastnosti in spremembe. Kot splošnoizobraževalni predmet v osnovni šoli je usmerjena v pridobivanje in razvijanje temeljnih kemijskih znanj, spretnosti in odnosa ter s tem naravoslovne pismenosti. Izvaja se **v 8. in 9. razredu OŠ v obsegu 134 ur** (8. r. 70 ur in 9. r. 64 ur). Pouk kemije je zasnovan na izkustvenem, eksperimentalnoraziskovalnem in problemskem pristopu, kar prispeva k razumevanju delovanja naravoslovnih znanosti in pozitivnemu odnosu do kemije in naravoslovja. Cilji (vsebinski, procesni in odnosni) in vsebine so v učnem načrtu za kemijo urejeni po vsebinskih sklopih. Vrstni red obravnave ciljev oziroma vsebinskih sklopov je avtonomna odločitev učitelja/učiteljice, prav tako izbira ustreznih eksperimentov za uresničitev ciljev učnega načrta, saj je eksperimentalno delo temeljna učna metoda pouka kemije.

V učnem načrtu so znanja razdeljena na splošna znanja (pisana pokončno) in posebna znanja (pisana poševno). Splošna znanja so opredeljena kot znanja, potrebna za splošno izobrazbo, in so namenjena vsem učencem/-kam, zato jih mora učitelj/učiteljica obvezno obravnavati. Posebna znanja opredeljujejo dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učitelj/-ica obravnava glede na zmožnosti in interese učenk/-cev. Procesni in odnosni cilji, ki so opisani pri posameznih vsebinskih sklopih UN, nakazujejo tudi prednostne učne metode oziroma dejavnosti za uresničevanje učnih ciljev posameznega sklopa. Za posamezni vsebinski sklop so opisane tudi medpredmetne povezave in kroskurikularne teme (pisane poševno), ki se navezujejo na cilje vsebinskega sklopa (enako velja za UN kemija v splošni gimnaziji).

Učni načrt za gimnazijo

Kemija v gimnaziji kot splošnoizobraževalni predmet in nadgradnja kemije v OŠ je usmerjena v pridobivanje in razvijanje temeljnih kemijskih znanj in spretnosti, ki dijakom/-injam omogočajo aktivno in odgovorno življenje oziroma delovanje v sodobni družbi. Kemija je interdisciplinarno povezana z drugimi naravoslovnimi strokami, na njenih spoznanjih pa temelji tudi vrsta industrijskih panog, zato močno vpliva tako na ekonomske kakor tudi socialne odnose v družbi. Kemija posebej uresničuje razvijanje naravoslovno-matematične kompetence za razvoj kompleksnega in kritičnega mišljenja.

Cilji in vsebine v učnem načrtu za kemijo v gimnaziji so zapisani za tri programe:

- **osnovni program** (210 ur obvezni program v gimnaziji),
- **maturitetni program** (105 + 35 ur za utrjevanje, poglobitev in nadgradnjo znanja),
- **izbirni program** (35 ur kot ponudba dijakom za poglobljeno razumevanje, nadgradnjo in pridobitev posebnih znanj).

Cilji (vsebinski, procesni in odnosni) in vsebine so v učnem načrtu za kemijo urejeni po vsebinskih sklopih. Vrstni red obravnave ciljev oziroma vsebinskih sklopov je avtonomna odločitev učitelja/učiteljice, prav tako tudi izbira ustreznih eksperimentov za uresničitev ciljev učnega načrta. Samostojno eksperimentalno delo dijakov/-inj (individualno ali v dvojicah), v obsegu 30 ur od 210 ur rednega programa in 20 ur od 140 ur v maturitetnem programu, poteka

v posebni učilnici za kemijo (laboratorij), kjer se dijaki/-inje delijo v skupine (največ 17 dijakov/-inj).

Dijaki/-nje, ki opravljajo maturo iz kemije, ponovijo in utrdijo temeljna znanja kemije, ki so jih pridobili v osnovnem programu 210 ur. To znanje poglobijo in nadgradijo z znanji, ki so v učnem načrtu opredeljena kot posebna znanja. Pri pripravi na maturo je ključnega pomena eksperimentalnoraziskovalni pristop s poudarkom na kvantitativnem pristopu in kritični presoji rezultatov eksperimentalnega dela.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize UN za kemijo v osnovni šoli in splošni gimnaziji ocenjujemo, da sta **UN za kemijo v osnovni šoli in gimnaziji (OŠ in GIM)**:

- dobro strukturirana,
- v veliki meri jasno napisana (vsi elementi UN),
- se ustrezno nadgrajujeta in
- sta dovolj odprta.

Menimo, da so splošni cilji **UN za kemijo v OŠ in GIM** smiselno in jasno zastavljeni. Večina operativnih ciljev/predlaganih vsebin je uresničljiva, pri čemer je le-ta nekoliko višja v OŠ. Večina operativnih ciljev sledi potrebam sodobnega časa ter omogoča aktivno sodelovanje in vključevanje učenk/-cev v družbo. Uresničevanje ciljev UN za kemijo omogoča pridobivanje ustreznega znanja in možnosti izobraževanja v gimnaziji po zaključeni osnovni šoli, pri čemer je izobraževalna vertikala v UN za kemijo za OŠ in gimnazijo smiselno zastavljena. Oba UN za kemijo omogočata in spodbujata razvoj kritičnega mišljenja in ustvarjalnosti, sodelovalno reševanje problemov, delo z viri in druge prečne veščine ter omogočata in spodbujata medpredmetno povezovanje pri poučevanju in učenju. Prav tako omogočata učiteljem/-cam uporabo raznolikih didaktičnih pristopov.

Poglobljene analize **UN za kemijo v OŠ in GIM** so pokazale tudi področja, ki jih je mogoče še izboljšati, in v ta namen predlagamo:

- Preoblikovati oz. nadgraditi je treba nekatere operativne cilje za:
 - večji poudarek na obstoječih izkušnjah učenk/-cev in pridobivanju novih izkušenj, čim bolj relevantnih za njihov vsakdan,
 - razumevanje vloge kemije v družbi in v povezavi s sodobnimi tehnologijami,
 - še boljše, višje taksonomsko opredeljene cilje.
- Zmanjšati je treba obseg/zahtevnost nekaterih operativnih ciljev, ki niso pogoj za temeljno/splošno znanje kemije:
 - in ki v OŠ v ne temeljijo na razumevanju in uporabi znanja, ter tiste operativne cilje, brez katerih je možno ustrezno nadgrajevanje znanja v srednji šoli (tudi zaradi dejavnika pozabljanja) s ciljem, da po končani OŠ učenci pridobijo optimalno splošno, uporabno znanje kemije,
 - v GIM, predvsem v sklopu organske kemije, ustrezno prerazporediti cilje na maturitetni nivo.
- Še bolj je treba konkretizirati in optimizirati standarde znanja in jih povezati z vsakdanjim

življenjem, z izkušnjami učencev, s konkretno uporabo vsaj na treh nivojih; pri čemer predlagamo posodobitev standardov znanj na treh nivojih z namenom spodbujanja večje objektivnosti vrednotenja znanja in spretnosti.

- Premisliti je treba o vlogi oz. potrebnosti zapisa in opredelitve predlaganih vsebin v UN za kemijo glede na povezavo z operativnimi cilji in standardi znanja.
- Posodobiti in dopolniti je treba didaktična priporočila kot pomoč učiteljem pri uporabi različnih didaktičnih pristopov (metod in oblik učenja in poučevanja).
- UN za kemijo v OŠ je treba dopolniti s predlogi eksperimentov za samostojno delo učenk/-cev, tudi z naborom obveznih eksperimentalnih vaj.
- UN kemije in UN drugih predmetov je treba uskladiti glede (sorodnih) operativnih ciljev in standardov znanj – povezovanje UN naravoslovne vertikale in drugih UN (OŠ: SPO, NIT, NAR, GOS, TIT, BIO, FIZ, MAT itd.; GIM: BIO, FIZ, GEO, MAT, INFO itd.) po vertikali in horizontali.
- UN kemije (in druge UN) je treba umestiti v enovit kurikulum, ki bi opredeljeval tudi izvajanje kroskurikularnih tem itd.
- Pri posameznem vsebinskem sklopu UN je treba oblikovno na enem mestu povezati operativne cilje, (predlagane vsebine), standarde znanja in medpredmetne povezave.

Biologija

Učni načrt v osnovni šoli in gimnaziji

Biologija obravnava soodvisnost zgradbe in delovanja živih sistemov, njihov razvoj in povezanost ter življenjske procese (od ravni celic, organizmov, ekosistemov do biosfere). Segajo v vsa področja življenja in je temelj napredka in aplikacij na mnogih področjih človekovega udejstvovanja (medicina, farmacija, veterina, agroživilstvo, genski inženiring in biotehnologija, bioinformatika, biomedicina, ekologija idr.).

UN je hierarhično urejen – obsega vsebinske sklope, koncepte in cilje. Vsebinski sklop obravnava širše področje biologije in obsega enega ali več konceptov. Koncepti vsebujejo temeljno konceptualno (celostno) razumevanje posameznih področij biologije, delno pa tudi povezave med njimi. Posamezni cilji so podrejeni konceptu – obravnava ciljev učenko/učenca oz. dijakinjo/dijaka vodi do razumevanja koncepta.

Obvezna znanja so pomembna za razumevanje in povezovanje bistvenih bioloških konceptov. Za njihovo uresničevanje so nujni različen obseg časa in pristopi. Učiteljica/učitelj biologije strokovno avtonomno v letni pripravi in pripravi na pouk predvidi obseg časa za njihovo doseganje glede na zmožnosti učenk/učencev oz. dijakinj/dijakov ter izbrane načine poučevanja, preverjanja in ocenjevanja znanja. Izbirna znanja opredeljujejo dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učiteljica/učitelj obravnava glede na zmožnosti in interese učenk/učencev oz. dijakinj/dijakov. UN za biologijo posebej ne navaja delitev znanj na obvezna (OZ) in izbirna znanja (IZ), ampak v obsegu do 20 odstotkov pouka biologije učitelj/učiteljica glede na aktualne teme in probleme v ožjem in širšem okolju strokovno avtonomno določi, katere cilje bo bolj poglobljeno obravnaval/-a in vključil/-a ustrezna izbirna znanja.

Obseg predmeta biologija:

- V javni **osnovni šoli** se UN za biologijo izvaja v 8. razredu (52 ur) in 9. razredu (64 ur).
- V javni **gimnaziji** UN za biologijo obsega obvezni osnovni program v 1., 2. in 3. letniku po 70 ur (skupaj 210 ur), maturitetni program (105 ur v 4. letniku) ter izbirni program (3 sklopi po 35 ur), ki z dodatnimi znanji omogoča poglobitev razumevanja in uporabo nekaterih pomembnih konceptov biologije in nadaljnje razvijanje procesnih ciljev.

Dijakinje/dijaki, ki opravljajo maturo iz biologije, morajo poleg obveznega (210 ur) in maturitetnega programa (105 ur) opraviti enega izmed sklopov izbirnega programa (35 ur).

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

V vseh mnenjih osnovnošolskih učiteljic in učiteljev biologije v zvezi z vsemi vprašanji o učnih načrtih (UN) je bil izpostavljen premajhen obseg predmeta za izvedbo. Zato naj se čim prej povrne položaj predmeta od 6. razreda naprej in ustrezen obseg za povrnitev integritete biološkemu izobraževanju v javni osnovni šoli V nezavidljivem položaju predstavlja dodaten problem nekonsistentna biološka vsebinska vertikala na nižjih stopnjah osnovnošolskega izobraževanja, iz katere učenke in učenci prinesejo veliko napačnih predstav in pomanjkljivo predznanje o delovanju življenja. Pomanjkljivo predznanje in veliko napačnih predstav se prenaša na srednjo šolo in naprej na višje ravni izobraževanja. Za odpravo napačnih predstav učiteljice in učitelji biologije v osnovni šoli in gimnaziji porabijo veliko časa. Če jih ne odpravijo, pa ne morejo razvijati znanja in znanstvenega pogleda na delovanje žive narave. UN v osnovni šoli in potem v gimnaziji ni smiselno in možno prilagajati pomanjkljivemu predznanju, ampak je treba problem odpraviti z vzpostavitvijo in posodabljanjem ustrezne biološke vsebinske vertikale v osnovni šoli in zagotoviti sistematično strokovno podporo učiteljicam in učiteljem, npr. z večletnimi izobraževanji in postopnim uvajanjem posodobitev bioloških ciljev in vsebin (tako na razredni stopnji v okviru predmeta spoznavanje okolja ter naravoslovje in tehnologija kot učiteljicam in učiteljem biologije na predmetni stopnji in v gimnaziji).

Za razliko od gimnazijskih so mnenja osnovnošolskih učiteljic in učiteljev biologije v zvezi s cilji in standardi znanja polarizirana glede odprtosti in natančnosti njihovih zapisov v učnem načrtu. UN predvsem predpisuje temeljne vsebine in cilje predmeta, učiteljica/učitelj pa pri sprotnem strokovno avtonomnem načrtovanju izvedbe glede na ugotovljeno predznanje in zmožnosti učenek in učencev oz. dijakinj/dijakov postavi cilje in koncepte na ustrezne ravni zahtevnosti. Zaradi izgube integritete ob nepojasneni drastični redukciji položaja in obsega predmeta v javni osnovni šoli ni možno doseganje zahtevnejših ravni znanja biologije in v posodobitvi nazaj povrnjenih tem (npr. genetike, evolucije).

Večinoma tudi ni možno realizirati biološkega eksperimentalnega in terenskega dela.

V gimnaziji se iz mnenj nakazuje vpliv mature na pouk in želja, da bi se hitreje posodabljala v smeri preverjanja systemskega razumevanja in povezovanja temeljnih bioloških konceptov. Gimnazijske učiteljice in učitelji biologije nimajo dovolj časa za ustrezno izvajanje bioloških terenskih in eksperimentalnih pristopov (ker je potrebno veliko časa za njihovo izvedbo, tudi zaradi npr. zaradi daljšega trajanja biotskih procesov na kompleksnejših višjih ravneh organizacije živih sistemov). Zmanjkuje jim časa za ustrezno uporabo preostalih pristopov. Način življenja se spreminja v smeri, da imajo mladi vedno manj stika z živo naravo in možnosti spoznavanja naše odvisnosti od njenega delovanja. Zato potrebujejo več časa za spoznavanje pomena biodiverzitete in pridobivanje izkušenj z biološkimi eksperimenti in opazovanji biotskih interakcij v ekosistemih.

Zaradi hitrega razvoja biologije in prehoda spoznanj v aplikacije se srednješolske učiteljice in učitelji srečujejo z vedno večjo časovno stisko in hitenjem pri izvedbi UN, zato predlagajo eno leto več biologije v gimnaziji (kot je npr. na Hrvaškem).

Biologija kot integrativna veda v razlagah kompleksnih življenjskih procesov uporablja znanje drugih ved npr. fizike, matematike in kemije. Izvedba po celotni vsebinski vertikali biološkega izobraževanja je lažja, če imajo učenke/dijakinje in učenci/dijaki usvojeno ustrezno predznanje osnovnih konceptov teh predmetov. Zato bo za lažjo obravnavo delovanja živih sistemov treba izboljšati vertikalno usklajenost npr. fizikalnih, kemijskih konceptov in matematičnih vsebin.

Potrebne bodo tudi uskladitve s predmeti družboslovnega področja zaradi vse večjih družbenih potreb po odzivanju na področju rabe bioloških spoznanj v različnih kontekstih, ki lahko vodijo tudi do tveganj in kršenja pravic (npr. na področju posegov v genome, dostopa in varovanja biometričnih podatkov, kloniranja, zagotavljanja tkiv in organov za presajanje ali na področju biomedicinske pomoči pri oploditvi). Poleg tega je nujno povezovanje biološkega znanja z družboslovnimi predmeti na področju prepoznavanja ter preprečevanja zlorab in manipulacij (npr. raba biologizmov, evgenika, biološka vojna in bioterorizem), za sodelovanje v sistemu biološke varnosti, za preprečevanje nasedanja ponudbi enostavnih rešitev za kompleksne probleme, za prepoznavanje psevdoznanosti (npr. s področja nevroznanosti) ter na področju povezovanja fizioloških, psiholoških in družbenih vidikov zdravja in odnosa do telesa ali pri iskanju rešitev za trajnostni družbeni razvoj in reševanje kompleksnih problemov sodobne družbe.

Osnovna šola

PREDLOGI:

- V vsebinski vertikali na razredni stopnji je treba vzpostaviti smiselno postopno obravnavo temeljnih bioloških konceptov, od enostavnih hierarhičnih ravni organizacije narave do kompleksnejših, ter preiti od nizanja informacij na sistemsko razumevanje delovanja žive narave in človeka kot njenega neločljivega dela.
- Pred potrebnim posodabljanjem biologije v smislu postopnega razvijanja temeljnih bioloških konceptov v luči evolucije bo predmetu treba omogočiti povrnitev integritete s povrnitvijo položaja in obsega kot samostojnega predmeta od 6. razreda naprej.
- Povrne naj se ob uvedbi devetletke ukinjena prva pomoč, s pripadajočim obsegom 40 ur, in se smiselno poveže z biologijo človeka tako kot biološki vidiki ohranjanja zdravja in preventive.

Gimnazija

PREDLOGI:

- UN za biologijo v gimnaziji bi bilo smiselno dopolniti z aktualnimi spoznanji posameznih področij (npr. ekologija, biotehnologija, mikrobiologija, živčevje, genetika, evolucija) in na nekaterih točkah nekoliko uskladiti s spoznanji npr. biomedicine.
- Pomemben del UN je razvijanje znanstvenega pristopa, zato bo nujno nameniti več časa eksperimentalnemu in terenskemu delu, pri katerem se razvijajo veščine raziskovalnega dela (npr. z zagotovitvijo rednega termina v urniku za delo v laboratoriju in na terenu, dijakinje/dijaki pa bi bili razporejeni v skupine).
- V učnem načrtu ni treba predpisovati medpredmetnega povezovanja, uporabe IKT, digitalne pismenosti. Dovolj so napisani cilji, pot do doseženega cilja pa naj bo prepuščena učiteljici/učitelju.

Sklep

Mladim moramo omogočiti pravico dostopa do sodobnega biološkega izobraževanja in znanja za nadaljevanje izobraževanja, razvijanje systemskega mišljenja, prepoznavanje bistvenih problemov in iskanje kompleksnih rešitev ter znanje za participacijo na delovnem mestu in v družbi (npr. presojo in utemeljevanje ter odločanje na osebni in

družbeni ravni). Znanje biologije potrebuje vsake državljan/človek, če želimo, da bo vse živo na planetu preživel. Zato bi bilo nujno biologiji nameniti več časa v procesu izobraževanja, na obeh izobraževalnih nivojih. **Poglavitne težave pri pouku biologije izhajajo iz omejenega števila ur, namenjenega predmetu, vendar zlasti na nivoju devetletke, kjer je biologija ob reformi utrpela hudo poslabšanje položaja in obsega ter posledično izgubila integriteto. Posledice tega in nekonsistentne biološke vsebinske vertikale v javni osnovni šoli se prenašajo naprej v gimnazijo. V gimnaziji je primanjkljaj ur najbolj izrazit na področju eksperimentalnega in terenskega dela. UN za biologijo za gimnazije iz leta 2008 je v osnovi zelo dober in primeren za uporabo tudi v tretjem desetletju 21. stoletja. Seveda zahteva nekoliko konkretnih posodobitev, ne pa tudi korenitih sprememb.**

Šport/Športna vzgoja

Učni načrt za osnovno šolo

Šport je v osnovni šoli eden pomembnih predmetov in skrbi za zdrav celostni razvoj otrok in mladostnikov. Poučuje se od 1. do 9. razreda (834 ur), od 1. do 6. razreda 3 ure na teden (105 ur letno), od 7. do 9. razreda 2 uri na teden (70 ur letno). Program je zaradi razvojnih značilnosti učencev vsebinsko, organizacijsko in metodično zaokrožen v tri šolska obdobja (1., 2. in 3. VIO). Temeljni namen predmeta šport v osnovni šoli je bogatenje gibalnega znanja, razvijanje gibalnih sposobnosti, razumevanje osnovnih zakonitosti gibanja in pomena vsakodnevnega gibanja ter oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. Operativni cilji so razvrščeni v 4 skupine: ustrezna gibalna učinkovitost (telesni razvoj, razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti), usvajanje športnih znanj, ki omogočajo sodelovanje v različnih športnih dejavnostih, razumevanje pomena gibanja in športa ter prijetno doživljanje športa, oblikovanje in razvoj stališč, navad ter načinov ravnanja. Praktične in teoretične vsebine so razvrščene po športnih panogah. Glede na zanimanje učencev, materialne in kadrovske pogoje na šoli ter tradicijo kraja lahko učitelj izbira tudi med dodatnimi vsebinami.

Učni načrt za gimnazijo

Športna vzgoja je v gimnaziji eden od pomembnih predmetov, ki skrbi za zdrav celostni razvoj mladostnikov. Program športne vzgoje se izvaja v vseh razredih gimnazije. Namenjeno mu je 420 ur rednega pouka, tj. po tri ure pouka tedensko v 1., 2., 3. in 4. letniku. Program je z vidika razvojnih značilnosti in motivacijske strukture mladostnikov vsebinsko, organizacijsko in metodično zaokrožen v dve šolski obdobji: 1. in 2. letnik ter 3. in 4. letnik. Temeljni namen predmeta šport v gimnaziji je bogatenje gibalnega znanja, razvijanje gibalnih sposobnosti, razumevanje osnovnih zakonitosti gibanja in pomena vsakodnevnega gibanja ter oblikovanje osebnosti in odnosov med posamezniki. S svojimi cilji, vsebinami in metodami dela prispeva k skladnemu biopsihosocialnemu razvoju mladega človeka, hkrati pa ga razbremeni in sprosti po napornem šolskem delu. Redni pouk športne vzgoje, ki je obvezen za vse dijake, sestavljata: osnovni program (dijaki spopolnijo in nadgradijo temeljna znanja, ki so jih pridobili v osnovni šoli) in program izbirnih športov (dijaki izbirajo športne zvrsti v določenem obsegu ur znotraj ponudbe, ki jo pripravi šola). Operativni cilji so razvrščeni v 4 skupine: telesni razvoj, razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, spopolnjevanje različnih športnih znanj, seznanjanje s teoretičnimi vsebinami ter prijetno doživljanje športa, oblikovanje in razvoj stališč, navad ter načinov ravnanja. Praktične in teoretične vsebine so razvrščene po športnih panogah.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

UN v osnovni šoli je dobro zasnovan in razumljiv ter uresničljiv. Vsebuje vse strukturne elemente in je zapisan tako, da sledi celostnemu razvoju posameznika. Na splošno je ugotovljeno, da so tako splošni kot operativni cilji uresničljivi, da se vertikalno in znotraj VIO ustrezno nadgrajujejo in poglobljajo. V vseh segmentih je zastavljen tako, da spodbuja razvoj kompetenc 21. stoletja (kritično mišljenje in ustvarjalnost, sodelovalno reševanje problemov) ter omogoča medpredmetno povezovanje. Učitelje in učence usmerja k sprotni in stalni spremljavi učenčevega napredka in razvoja. Didaktična priporočila so jasna in konkretna. Uporaba IKT je zapisana, avtonomija učitelja pa je, kdaj jo uporablja in kako. UN omogoča

razvijanje optimalnih potencialov različnih učencev. Po mnenju ekspertne skupine pa nekateri deli UN potrebujejo terminološke in vsebinske posodobitve, razjasnitve ali dopolnitve.

UN v gimnazijah je po mnenju članov ekspertne skupine sodoben in povsem ustreza trenutnim potrebam družbe, ki ustrezno opredeljuje poslanstvo predmeta in ki učiteljem daje ustrezno podlago za kakovostno strokovno delo, pri katerem lahko delujejo avtonomno in učni proces prilagajajo potrebam dijakov, materialnim možnostim šol ter potrebam in tradicijam lokalnih okolij. Člani skupine za analizo UN za ŠVZ v gimnazijskem programu menimo, da obstoječi UN za ŠV v gimnazijskem programu ne potrebuje velikih sprememb in da bi bilo pri morebitni prenovi pomembno samo aktualizirati posamezne zapise in odpraviti nekatere pomanjkljivosti, ki so se pokazale v zadnjih letih.

Predlogi za posodobitev UN za osnovno šolo

Naslov UN

Glede na spremembe, ki so se dogajale v zadnjem času, je treba spremeniti ime predmeta v UN, in sicer šport namesto športna vzgoja. Ta opomba se nanaša na celotno besedilo, v katerem je treba poimenovanje predmeta spremeniti, predlagamo enega od naslednjih zapisov: "šport", "predmet" oz. "predmet šport".

Opredelitev predmeta

Zapis "Športna vadba je nenehen proces bogatenja znanja ..." je treba dopolniti s "Posebej osmišljena športna vadba ...". S tem se namreč ogradimo od kakršne koli ali nestrokovne športne vadbe. Temu bi bilo treba slediti v celotnem UN, npr. v prvi alineji splošnih izhodišč.

Splošna izhodišča

Pri izhodišču "pri delu uporablja informacijsko-komunikacijsko tehnologijo" dodati tudi, da »uporablja sodobne didaktične pristope«.

Obseg in struktura predmeta

Zapis "Pri plavanju, smučanju, kolesarjenju in pohodništvu je treba upoštevati posebna normativna izhodišča" je treba dopolniti z: "... zaradi varnosti je treba upoštevati ...". S tem se podkrepi pomen teh normativov.

Splošni cilji

Uvodno besedilo je treba uskladiti s komentarjem, kot je to predlagano pri opredelitvi predmeta. Tako bi bil uvodni stavek: "S strokovno domišljeno športno vadbo, usmerjeno v ..."

Splošni cilj "pozitivno doživljanje športa" je treba spremeniti v: »pozitivno doživljanje športnih dejavnosti in razumevanje njihovega pomena za dobro počutje in zdravje«.

Stavek "Primerno izbrane vsebine, ustrezne učne metode in oblike ter individualno postavljanje doseganja ciljev naj omogočajo, da se učenci ob športnem udejstvovanju počutijo prijetno, se psihično sprostijo, hkrati pa osmislijo in bolje razumejo šport" bi bilo treba dopolniti. Namesto zapisa: "učenci naj bolje razumejo šport" je treba zapisati: "in bolje razumejo pomen gibanja in športa."

Zapis operativnega cilja "razumevanje pomena gibanja in športa" v 3. VIO ni dovolj jasen, zato je treba najti razumljivejšo različico zapisa "poznavanje nevarnosti poživil in preparatov, ki vsebujejo hormone«.

V 3. VIO je treba dodati cilj "upoštevajo higienska pravila in prednosti primerne oblačila", saj v tem obdobju z vidika pubertete prihaja do novih vzgojnih (higienskih) izzivov.

Operativni cilji in vsebine

Ekspertna skupina ugotavlja, da so v UN zastopani operativni cilji na vseh taksonomskih ravneh, zato ga ni treba podrobneje razdelati in preoblikovati. S tem podpiramo avtonomijo učitelja za odločanje, na katerih taksonomskih ravneh bo v posameznih sklopih in skupinah delal. Prav tako menimo, da je UN dovolj odprt in se v njegovem okviru učitelj lahko odziva na aktualne športne dogodke.

Standardi znanja

Standardi znanja so dovolj konkretno opredeljeni, da jih učenci razumejo, ter tudi dovolj zahtevni, da ob njihovi izpolnitvi omogočajo napredovanje med posameznimi VIO.

Didaktična priporočila

Pri didaktičnih priporočilih (str. 44: Skrb za varnost učencev) opozarjamo na pomanjkljiv zapis glede normativov. Posebni normativi so namreč poleg vsebine plavanja in smučanja potrebni tudi pri pohodništvu. Pri točki 5.1.1 je treba spremeniti tako v naslovu kot v besedilu ime predmeta in naziv učitelj športne vzgoje zamenjati z učitelj. Pri točki 5.3 popraviti poleg naziva predmeta šport, kot je potrebno v celotnem UN, tudi nazive preostalih predmetov, katerih nazivi so se spremenili.

UN za gimnazijo

Na splošno

Natančno je treba pregledati in poenotiti terminologijo (športno terminologijo – »šport, športna dejavnost, gibanje, telesna dejavnost«; didaktično terminologijo – »vrednotenje, ocenjevanje«; terminologijo, vezano na IKT – bolj splošen/generičen zapis).

Kompetence

Smiselno je treba umestiti kompetence 21. stoletja (morda po vzoru UN OŠ ali jih umestiti kot posebno točko v splošnih izhodiščih).

Splošni cilji

Posodobiti je treba cilj »pozitivno doživljanje športa« v »pozitivno doživljanje športnih dejavnosti in razumevanje njihovega pomena za dobro počutje in zdravje«. Pri tretji alineji »skrb za zdrav in skladen razvoj« je treba dodati: »spodbujanje h kritični presoji in odgovorni uporabi različnih virov informacij«.

Operativni cilji

Dopolniti oz. dodati je treba zapis pri operativnih ciljih in preveriti zastopanost ciljev na vseh treh taksonomskih stopnjah. V zadnji skupini operativnih ciljev »Prijetno doživljanje športa, oblikovanje in razvoj stališč, navad ter načinov ravnanja« je treba dodati cilj »Sprejemati odgovornost za svoje zdravje ter blažiti in preprečevati negativne vplive šolskih in poklicnih obremenitev s pomočjo športnih aktivnosti«.

Vsebine

Posodobiti in poenotiti zapis vsebin pri igrah z žogo (košarka, odbojka, rokomet, nogomet). Posodobiti zapis pri posameznih športnih panogah in ga poenotiti s terminologijo, ki jo uporabljajo na športnem področju (ples: »aerobika« v »skupinska vadba«, »ples kot multimedijški pojav«, umestiti plesni bonton). Umestiti nekatere sodobne (nove) športe (»slack line, frizbi, parkour, ulični fitnes, skupinski teki, pilates, borilni športi« itd.).

Pričakovana raven sposobnosti in znanja

Preimenovali termin »pričakovana raven sposobnosti in znanja« v »standard znanja« (poenotiti z OŠ). Pregledati in posodobiti zapis (igre z žogo, ples, splošna kondicijska priprava). Pri pohodništvu določiti čas trajanja dejavnosti in premagano višinsko razliko (po vzoru zapisa v UN za OŠ).

Didaktična priporočila

Urediti zapis Didaktična priporočila v smiselno zaporedje in ga poenotiti za zapisom v UN za OŠ. Predlog:

- Sodelovanje, uspešnost in motivacija dijakov
- Dijaki s PP (nadarjeni in dijaki s primanjkljajem na gibalnem področju, status športnika)
- Organizacija dela: osnovni program, program izbirnih športov, športni dnevi, športni popoldnevi, šole v naravi, tečaji v okviru obveznih izbirnih vsebin, športne interesne dejavnosti, šolska športna tekmovanja
- Cilji in vsebine
- Pričakovana raven znanja, vrednotenje znanja (standard znanja)
- Skrb za varnost dijakov

Normativ za spremstvo dijakov popraviti na 15 in ga tako uskladiti z aktualno zakonodajo.

Morda dopolniti temeljna izhodišča v poglavju vrednotenje znanja in zapisati, da je namen ocenjevanja pri športni vzgoji podpora učenju dijakov in razvoju znanja in da je vrednotenje sestavljeno iz povratnih informacij, ki spodbujajo učenje in delo, kot tudi iz ocene doseganja ciljev. Ocenjevanje temelji na nenehnem in raznolikem preverjanju ter uporablja različne oblike preverjanja s strani učiteljev in vrstnikov ali pa samoevalvacije. Ocena se ne nanaša na dijakove vrednote, stališča ali osebne lastnosti, ravno tako se raven gibalnih sposobnosti ne uporablja kot podlaga za oceno. Zdravstveno stanje in posebne potrebe dijakov je treba pri oceni upoštevati, tako da ima dijak možnost, da pokaže svoje najboljše znanje z alternativnimi sredstvi, in če je to primerno, posebnimi dogovori.

Likovna umetnost

Učni načrt za osnovno šolo

UN za likovno umetnost v osnovni šoli je umeščen v celoten obseg osnovnošolskega izobraževanja od 1. do 9. razreda. Od 1. do 5. razreda sta v predmetniku predvideni 2 šolski uri na teden (70 ur letno), od 6. do 9. razreda pa 1 ura tedensko (6. do 8. razred 35 ur, 9. le 32 ur). UN za likovno umetnost je razdeljen v dve veliki enoti; osnovni del ki je za vse učitelje obvezen, in priporočila, ki učitelja usmerjajo k iskanju poti realizacije zastavljenih vsebin. Po obliki je UN za LUM precej odprt, saj omogoča povezovanje znanj in učitelju dopušča odprto pot pri realizaciji likovnih problemov. Cilji, ki jih mora učenec doseči, so oblikovani skupaj za posamezni VIO. UN v osnovi strukturira vsebine po treh VIO tako, da se v vsakem VIO vpeljujejo vsebine, povezane z oblikovanjem na ploskvi in oblikovanjem v prostoru.

Predmet LUM pri učencih razvija domišljijo, ustvarjalnost, konstruktivno mišljenje, sposobnost raziskovalnega dela ter prostorske predstave. Razvija in spodbuja vsa čutila. Predmet je splošno koristen, saj nobeno predmetno oz. poklicno področje ne more brez razvitih prostorskih predstav in sposobnosti vizualizacije.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize UN ocenjujemo, da je UN dobro zasnovan in ob optimalnih pogojih za delo omogoča pridobitev ustreznega znanja ter zmožnosti za nadaljnje izobraževanje. Rezultati analize pa kažejo na velik problem pomanjkanja števila ur, ki so namenjene likovnemu izražanju. Število ur, namenjenih likovni umetnosti v osnovni šoli, je od 1. do 5. razreda 70 ur (2 uri tedensko), od 6. do 8. razreda pa le še 35 ur (1 ura tedensko) oz. v 9. razredu 32 ur, kar je absolutno premalo.

Analiza je tudi pokazala velik problem pri izvajanju predmeta, ki zaradi narave dela nujno potrebuje delitev na manjše skupine. Pri likovni umetnosti se po pravilniku učenci delijo v skupine le v 30 % števila ur. To je neustrezna delitev, saj gre pri pouku likovne umetnosti med drugim tudi za uporabo različnih materialov, orodij, ki potrebujejo poseben učiteljev nadzor.

Predlagamo, da se prenovita oba učna načrta (OŠ in SŠ) sočasno in da obe delovni skupini sodelujeta.

1. in 2. VIO

- Cilji in standardi znanja naj se zapišejo po razredih.
- Sprememba ocenjevanja iz številčnega v opisno.
- Didaktična priporočila bi bilo treba zapisati še bolj konkretno in po možnosti z več praktičnimi primeri in orodji.

3. VIO

- Operativne cilje bi bilo treba konkretizirati, a ne zapreti.
- Opis operativnih ciljev bi bilo treba poenotiti.
- Dopolniti je treba didaktična priporočila.
- Posodobiti je treba zastopanost vseh taksonomskih stopenj v UN.
- V UN je treba zapisati medpredmetne povezave.

- O učnih ciljih, vsebinah, standardih itd. je treba smiselno razmisliti tudi v odnosu do sodobne vizualne kulture, znotraj katere likovna umetnost (kot vse preostale umetnosti) gostuje.

Učni načrt za gimnazijo

LUM sestavljata dva modula: likovno snovanje in umetnostna zgodovina. Modularno zasnovano predmeta, zapisano v izhodišču ločeno, še dodatno zapletejo organizacijsko-izvedbene okoliščine: modula lahko poučuje en učitelj, lahko pa vsak modul poučuje drug učitelj. Natančnejše analize o tem ni, pa tudi ne o tem, koliko je to lahko ovira ali prednost pri poučevanju predmeta. Pa tudi organizacijski modeli poučevanja so različni: ali vseh 70 ur v okviru pouka ali pa v razmerju 52 ur pri pouku + 18 ur v okviru OIV.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Skupna ugotovitev skupine je, da je UN v gimnaziji dobro oblikovan in s svojo odprtostjo učitelju omogoča smotrno in učinkovito načrtovanje učnih ur.

Predlogi:

- Nujna in zelo zaželena je vzpostavitev vertikale, saj preišljene in smiselne povezave/nadgradnje do zdaj ni bilo. Ob snovanju novega UN za SŠ je smiselno nadgraditi splošne in operativne cilje, pa tudi vsebine in standarde znanj. Pri prenovi UN predlagamo, da se prenovita oba učna načrta (OŠ in SŠ) sočasno in da obe delovni skupini sodelujeta.
- O učnih ciljih, vsebinah, standardih itd. je smiselno razmisliti tudi v odnosu do sodobne vizualne kulture, znotraj katere gostuje likovna umetnost (kot vse preostale umetnosti).
- Nekateri učitelji so se strinjali z možnostjo zastavitve smiselnega prepleta obeh modulov (ZGU, LS) in zapisa UN kot enovitega in ne dvomodularnega UN. O tem bi bilo vredno razmisliti, a potegne za sabo tudi nekatere kadrovske probleme in nujnost sprotnega ter dodatnega in tudi obširnejšega izobraževanja učiteljev, tako za en kot za drugi modul. Premisliti je treba, kaj bi tak prepleten zapis prinesel v samo šolo in ali je morda za zdaj smiselneje to prepustiti avtonomiji učitelja.
- Učni cilji predmeta: zelena je prevetritev zapisa splošnih in operativnih ciljev obeh modulov v skladu z zrelostjo in sposobnostmi 15-letnikov, saj so nekateri cilji zastavljeni preambiciozno. Npr: oblikovanja in razvijanja kritičnega vrednotenja pretekle in sedanje umetnosti ter razvijanja zmožnosti povezovanja med umetniškimi pojavi in družbenimi okoliščinami namreč ni mogoče pričakovati od dijakov že v 1. letniku, v katerem se izvaja predmet. Prav tako ni mogoče pričakovati uresničitve likovnosnovalnega cilja: povezovanje likovne vsebine z dosežki iz zgodovine likovne umetnosti, drugimi umetnostmi (film, literatura, glasba, ples, gledališče) ter z vsebinami s področja znanosti, humanističnih ved, jezikoslovja itd.
- Operativni cilji in vsebine: v celoti je priporočljiva prevetritev in posodobitev vsebin z večjim poudarkom na moderni in sodobni umetnosti, ki naj ji bo odmerjena večja teža. Tako bi npr. pri modulu UZG veljalo razmisliti – zlasti glede na premajhno število razpoložljivih ur ter glede na izvajanje v 1. letniku – da bi se umetnostnozgodovinski pregled morda drugače strukturiral. V obstoječi obliki (v smislu tradicionalnega zgodovinskega pregleda umetnosti) je, kot rečeno, odlično zasnovan, vendar bi bilo morda smiselno, da bi se dijaki najprej seznanili s sodobno umetnostjo, ki je zanje najbolj aktualna, saj ponuja premisleke in

odgovore na zagate in vprašanja njihove lastne dobe. V navezavi na sodobno umetnost bi se v nadaljevanju spoznali še z umetnostjo drugih obdobj. Za zdaj je to le preblisk, spodbuda k razmisleku, trenutno brez oprijemljivejšega predloga. Analogno s posodobitvijo vsebin in osredotočenjem na sodobnost znotraj modula UZG bi veljalo tudi pri modulu LS razmisliti o večjem poudarku likovnih nalog na moderno in sodobno umetnost in poudariti nove oblike umetniškega ustvarjanja. Vendar bi bilo ob tem nujno opolnomočenje učiteljev za izvedbo tovrstnih vsebin s seminarji in delavnicami, okroglimi mizami itd.

- Medpredmetne povezave z drugimi (zlasti humanističnimi) predmeti, ki so za umetnostno zgodovino sicer nujne, so praktično v 1. letniku težko izvedljive, saj dijaki v 1. letniku s temi vsebinami še niso dovolj seznanjeni. Lahko pa učitelj umetnostne zgodovine gostuje v 2., 3. in 4. letniku, a je treba to jasneje opredeliti. Medpredmetne povezave LS pa bi bilo smiselno zapisati v navezavi na kompleksnejše učne procese, na projektne dni ali projektne naloge, kjer imajo likovni izdelki pogosto vlogo sinteze in vrednotenja celotnega dne ali projekta.
- Predlagana je posodobitev didaktičnih priporočil, vezanih na aktivne metode pouka, na doživljanje in razumevanje umetnin, predvsem pa tudi za šolo zavezujoč zapis več obiskov terena (galerij, ekskurzij) kot oblike avtentičnega učenja in nujnega neposrednega stika z umetninami. Prav tako bi bila pri likovnem snovanju zaželeno/nujna delitev razreda v dve skupini, saj je s 30–32 dijaki v razredu nemogoče izpeljati zahtevnejše likovnosnovalne naloge.
- Več poudarka bi morali nameniti vključevanju ustvarjalnosti, medpredmetnega povezovanja znanj in razvijanju prečnih veščin.
- Kljub majhnemu številu ur obeh modulov (2 x 35 ur) je zaželen razmislek o tem, kako v UN vključiti in zapisati izbirni del, izbirne teme, saj oba modula zdaj tega ne vključujeta. Izbirne vsebine pa omogočajo vključevanje interesov dijakov in tudi aktualnih dogodkov.

Glasbena umetnost/glasba

Učni načrt za osnovno šolo

Predmet glasbena umetnost (v nadaljevanju GUM) se pojavlja v vseh devetih razredih OŠ v skupnem številu 452 ur (od 1. do 3. razreda 70 ur letno, v 4. in 5. razredu 52,5 ure letno, od 6. do 9. razreda 35 ur letno). Izvaja se po UN Glasbena vzgoja, ki poudarja razvoj glasbenih sposobnosti, spretnosti in znanj prek dejavnosti poslušanja, izvajanja in ustvarjanja. V 1. VIO se pridobiva osnovne elementarne izkušnje ter razvija temeljne glasbene posluhe in glasbeni okus. V 2. VIO se namenja pozornost glasbenemu opismenjevanju, urjenju izvajalskih sposobnosti, razvoju harmonskega posluha in analitičnemu poslušanju. V 3. VIO se izpostavlja spoznavanje glasbene literature, značilnosti, zakonitosti in vloge glasbe v zgodovinskem času in kulturnem prostoru.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ugotovitve o UN (ib.) izhajajo iz analize podatkov spletnih vprašalnikov za učitelje (103 anketiranci; sep. 2019), spoznanj diskusij z učitelji na študijskih srečanjih (sodelovalo ok. 350 učiteljev; avg. 2019) ter dognanj ekspertne skupine (8 članov iz vrst akademikov, svetovalcev ZRSŠ ter osnovno- in srednješolskih učiteljev; jan. 2020) in jih lahko strnemo v naslednje točke:

- UN vsebuje preveč splošnih ciljev.
- Nekateri standardi znanj v UN so vsebinsko preširoki in preohlapni, nekateri so prezahtevni.
- V 3. VIO je UN prenatrpan oz. preobremenjen z zgodovino glasbe, zaradi česar je zapostavljen dejavnostno naravnani pouk (premalo izvajanja in ustvarjanja).

Predlogi za posodobitev

UN je potreben prenove s posodobitvijo splošnih ciljev in standardov znanj ter iskanjem rešitve za vzpostavitev dejavnostnega pristopa pri pouku v 3. VIO (prenatrpanost UN z zgodovino glasbe).

Učni načrt za gimnazijo

Predmet glasba se poučuje samo v 1. letniku gimnazije v skupnem številu 70 ur (najpogosteje v obliki 52 + 18, pri čemer je 52 ur izvedenih kot redni pouk, 18 ur pa v okviru obveznih izbirnih vsebin). Izvaja se po UN Glasba (Žvar et al., 2008) in predstavlja utrditev ter poglobitev znanj o glasbi, pridobljenih v osnovnošolskem izobraževanju prek dejavnosti poslušanja, izvajanja in ustvarjanja.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Metodologija analize UN je podobna metodologiji UN za GUM v OŠ. Ugotovitve izhajajo iz analize podatkov spletnih vprašalnikov za učitelje (13 anketirancev; sep. 2019), spoznanj diskusij z učitelji na študijskih srečanjih (sodelovalo ok. 50 učiteljev; avg. 2019) ter dognanj ekspertne skupine (8 članov iz vrst akademikov, svetovalcev ZRSŠ ter osnovno- in srednješolskih učiteljev; jan. 2020) in so:

- UN vsebuje preveč splošnih in operativnih ciljev.

- UN vsebuje preveč pričakovanih dosežkov, nekateri so vsebinsko preohlapni in presplošni.
- Didaktična priporočila v UN so pomanjkljivo zapisana (predvsem s področja ustvarjanja).
- UN je bolj usmerjen v podatkovno podajanje vsebin o glasbi in premalo v dejavnostno naravnani pouk.

Predlogi za posodobitev

UN je potreben prenove z novo vsebinsko vizijo: npr. vključiti svetovno glasbo, kritično vrednotenje in razumevanje današnje glasbe, poudariti izvajanje in ustvarjalnost, vključiti digitalno tehnologijo, medpredmetne povezave.

Skupna sklepna ugotovitev

Oba UN na področju glasbe (tako osnovnošolski kot gimnazijski) potrebujeta prenovo z željo po dejavnostno naravnani pouku z več izvajanja in ustvarjanja glasbe kot do zdaj ter poslušanja.

Domovinska in državljanska kultura in etika

Učni načrt za osnovno šolo

UN Državljska in domovinska vzgoja ter etika (2011) je namenjen poučevanju predmeta domovinska in državljanska kultura in etika (DKE) v 7. razred in 8. razredu osnovne šole v obsegu 35 ur letno, skupaj 70 ur. UN navaja delitev znanj na obvezna in izbirna znanja, medtem ko cilji in vsebine predmeta nadgrajujejo cilje in vsebine predmetov nižjih razredov. UN opredeli splošne cilje pouka državljanske vzgoje (2011, str. 6), ki so opredeljeni pod tremi ključnimi sklopi: razvoj politične pismenosti, razvoj kritičnega mišljenja in nekaterih stališč ter vrednot ter dejavno vključevanje učencev v družbeno življenje. UN je zasnovan na celostnem pristopu k učenju in poučevanju in usmerjenosti učiteljev v medpredmetne povezave (poznavanje učnih načrtov drugih predmetov tako po vertikali kot horizontali). Poleg pridobivanja znanj prek ciljev in tematskih sklopov je cilj predmeta tudi usposabljanje učencev za državljansko delovanje v skladu s temeljnimi etičnimi načeli (2011, str. 20).

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Ugotovitve analize UN s predlogi za posodobitev temeljijo na ugotovitvah članov ekspertne skupine, analizah odgovorov anketnega vprašalnika učiteljev in vodene strokovne razprave v okviru študijskih srečanj. Glede na vse tri ravni analize UN ugotavljamo, da le-ta potrebuje posodobitev.

Zapis splošnih ciljev bi bilo treba preoblikovati (v povezavi z obsegom, zahtevnostjo, operacionalizacijo) in posodobiti (glede na sodobne poudarke o državljanskih kompetencah in kompetenčnih področjih državljanske vzgoje v Evropi). Posodobitev zapisa splošnih ciljev naj bi upoštevala prehod od posameznika kot državljana do njegove umeščenosti v širše družbeno okolje s poudarkom na kritičnem mišljenju kot ključni veščini skozi vse vsebinske sklope. Operativni cilji so v veliki meri in različno uresničljivi, nekateri so zapisani nejasno, nekonsistentno in premalo konkretizirano, drugi v preveč posplošeni obliki. Predlagane vsebine so v delih zapisane preveč operativno in ciljno naravnano oziroma premalo razumljivo v smislu njihovega razmerja in povezanosti z zapisanimi operativnimi cilji. Določeni operativni cilji so za učenca prezahtevni in vsebinsko preobsežni (razumevanje abstraktnih konceptov, preobsežnost glede na število ur). Standardi znanja so konkretni, na določenih mestih niso usklajeni z operativnimi cilji, zato je potrebna medsebojna uskladitev.

UN tako v 7. kot v 8. razredu vključuje štiri vsebinske sklope s predlaganimi vsebinami in operativnimi cilji. V imenu predmeta je izpostavljena etika, ki bi jo bilo treba skozi cilje in vsebine bolj izpostaviti in poudariti povezavo med posameznikom, skupnostjo in etiko. Predlog za posodobitev se nanaša tudi na zaokroženost vsebinskih sklopov v 7. in 8. razredu, strnjeno in možnost povezave dosedanjih štirih vsebinskih sklopov v tri (npr. celoten političen sistem RS se obravnava v 8. razredu; zamenjava ciljev 7. in 8. razreda, ki se nanašajo na EU; cilji in vsebine vsebinskega sklopa Verovanje, verstva, država se smiselno prenesejo na druge vsebinske sklope in/ali se vpelje vsebinski sklop oziroma izpostavi nove/posodobljene cilje, ki se nanašajo na medijsko in finančno pismenost. Cilji, ki se nanašajo na medijsko pismenost in globalizacijo (dva ključna vsebinska elementa, povezana s kritično pismenostjo), so opredeljeni kot izbirni in bi jih bilo zapisati kot temeljna znanja. Enako velja za ključne koncepte, kot so civilna družba in trajnostni razvoj, ki naj bodo opredeljeni tako v ciljih kot standardih

znanja. Obseg vsebinskega sklopa Demokracija od blizu bi bilo treba smiselno preurediti in po obsegu uravnotežiti s preostalimi; cilje vsebinskega sklopa Finance, delo in gospodarstvo je treba bolj osredotočiti na učence/mlade, s poudarkom na potrošništvu, finančnem opismenjevanju, novih oblikah dela, povezanosti s trajnostnim razvojem, vlogi dajatev. V vsebinskem sklopu Slovenija, EU, svet je treba posodobiti cilje in predlagane vsebine s poudarkom na pomenu aktivnosti v organih EU in državljanstvu EU, medtem ko zadostujejo temeljna znanja o institucijah EU ter mednarodnih organizacijah. V vsebinskem sklopu Svetovna skupnost je treba premisliti neskladje med operativnimi cilji in standardi znanja ter dodati poudarek ciljem, ki se nanašajo na migracije, medije in aktivno državljanstvo. Standardi znanja so na ravni poznavanja, zapis je treba posodobiti v usmerjenost v delovanje in kritično mišljenje.

V povezavi s cilji in vsebinami UN za predmet DKE je možno sistematično razvijati tudi čustveno, komunikacijsko in socialno pismenost, kar prispeva k oblikovanju posameznika, ki je aktiven, odgovoren, informiran demokratičen državljan. Zato bi moralo biti aktivno sodelovanje in vključevanje v družbeno življenje (šole, širšega okolja) eden izmed osrednjih ciljev UN. Iz tega izhaja predlog po posodobitvi in umestitvi ciljev, vsebin in standardov znanja, ki bolj jasno in bolj neposredno zadevajo krepitev aktivnega državljanstva.

Kljub temu da UN predvideva in spodbuja medpredmetno povezovanje, obstaja med UN preostalih predmetov nezadostna usklajenost (npr. horizontalno: sklop človekovih pravic v 7. razredu, ki predvideva poznavanje zgodovine človekovih pravic; ta tema pa se začne pri zgodovini šele v 8. razredu); vertikalno: cilji v UN se delno ustrezno nadgrajujejo (npr. demokracija v 7. in 8. razredu). Potrebna bi bila celostno vertikalno povezovanje in nadgradnja ciljev državljanske vzgoje (spoznavanje okolje, 1. VIO, družba, 4. in 5. razred); nekateri pojmi in vsebine se v 7. razredu ponavljajo; predlog po zapisu, ki izkazuje kvalitativno nadgradnjo znanja.

V povezavi s standardi znanja so podani predlogi, da se mednje vključijo tudi standardi, vezani na proces (npr. delovanje, prispevek ipd.). V didaktičnih priporočilih, ki učitelju omogočajo izbiro raznovrstnih aktivnih oblik in metod dela, bi bili potrebni umestitev ter bolj konkretna opredelitev formativnega spremljanja. UN premalo spodbuja uporabo IKT in razvoj digitalne pismenosti, zato je potrebna posodobitev tudi v tej smeri.

Vse tri ravni analize so izpostavile predlog po posodobitvi na sistemski ravni – glede na razvojno stopnjo učencev, v povezavi z uresničevanjem ciljev UN ter glede na medpredmetne povezave s preostalimi predmeti – gre za predlog po premestitvi predmeta v 8. in 9. razred oziroma razširitev na 9. razred v obsegu dodatnih 32 ur.

Gospodinjstvo

Učni načrt za osnovno šolo

Predmet gospodinjstvo je osnovnošolski predmet, ki je umeščen v 5. in 6. razred in pokriva več disciplin družboslovnega in naravoslovnega področja. Omogoča razumevanje vloge posameznika in družine oziroma gospodinjstev v družbi. Pri njem učenci usvojijo znanje in veščine, ki pomenijo osnovo za analitično razmišljanje o povezujočih problemih časa in pripravljenost vključevanja v reševanje vprašanj posameznika, družine in družbe.

UN je naravnana na pridobivanje temeljnih znanj, spretnosti in veščin učencev o hrani, prehrani in zdravju, pripravi hrane, osebnih financah, družinski ekonomiki, potrošniški vzgoji, tekstilu in oblačenju, bivanju in okolju.

Upravljanje z viri, ki so na voljo posamezniku in družinam za zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb, tvori hrbtenico štirih področij, ki jih obravnavamo pri pouku gospodinjstva v osnovni šoli v učnih modulih. Le-ta so:

- *Ekonomika gospodinjstva*
- *Hrana in prehrana*
- *Tekstil in oblačenje*
- *Bivanje in okolje*

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Opravljene analize UN za gospodinjstvo v okviru splošnega vprašalnika, vodenih diskusij, specifičnega vprašalnika za predmet in analize ekspertne skupine so podale rezultate z usmeritvami, na podlagi katerih lahko predlagamo strokovni razmislek, vezan na izboljšave in predloge:

1. V uvodnem delu bi bilo treba navesti, da je temelj gospodinjstva gospodinjstvo opismenjevanje (vključuje razvijanje prehranske, finančne, okoljske, potrošnikove in tekstilne pismenosti na nivoju osnovne šole) in da temelji na konceptu trajnostnega razvoja ter sledi cilju razvoja samostojne, razgledane in kritične osebnosti (Bela knjiga, 2011).
2. UN za gospodinjstvo je treba **vsebinsko aktualizirati**:
 - Opredelitev gospodinjstva in gospodarstva.
 - Termin viri za zadovoljevanje potreb nadomestiti s terminom dobrine. Dobrine razdeliti na nematerialne in materialne.
 - Izraz *funkcije denarja* nadomestiti z: vloga (slovenski izraz po SSKJ) denarja.
 - Vpeljati je treba naslednje pojme:
 - Valuta
 - Trajnost
 - Svetlobno onesnaževanje
 - Sodobni tekstilni materiali
 - Hitra moda
 - Zbirni centri itd.

3. Treba je zagotavljati ustrezne materialne pogoje za izvajanje praktičnega dela v okviru vseh modulov in bolj natančno usmeritev pri izvajanju praktičnega dela.

Treba je opredeliti, kaj naj učenec zna na področju praktičnega pouka in koliko ur naj se nameni praktičnemu delu.

4. Odpraviti je treba strokovne napake, ki se še vedno pojavljajo v UN.
 - Vlajnina – vlaknovina
 - Menjalniški posrednik – menjalni posrednik
 - Znaki kakovosti – oznake na živilih – blagovne znamke uvrstiti pod samostojno alinejo in ne med znake kakovosti.
 - Mehanska in toplotna obdelava živil
5. Treba je poenotiti uporabo terminov v celotnem učnem načrtu, npr. hranljive – hranilne snovi.
6. Z vidika zagotavljanja trajnosti in aktualnosti naučenega bi bilo smiselno predmet premakniti v zadnji VIO.

Slovenija namreč z uvrstitvijo predmeta gospodinjstvo samo v 5. in 6. razred odstopa od umestitve predmeta v predmetnik programov v tujini – tudi v finskem šolskem sistemu, ki je prepoznan kot zelo dober, je predmet gospodinjstvo umeščen v višje razrede osnovne šole.

Naravoslovje

Učni načrt

UN Naravoslovje (2011) je namenjen poučevanju predmeta naravoslovje v 6. in 7. razredu osnovne šole. Obseg ur naravoslovja je v 6. razredu 70 ur (dve uri tedensko), v 7. razredu pa 105 ur (3 ure tedensko). Znanja v učnem načrtu za naravoslovje so razdeljena na obvezna in izbirna znanja. Posebnost predmeta je, da je interdisciplinaren (vsebuje cilje biologije, kemije in fizike). UN je tako razdeljen na 4 vsebinske sklope: Snovi, Energija, Živa narava in Vpliv človeka na okolje, ki naj bi jih učitelji obravnavali čim bolj interdisciplinarno. Posebej so v UN opredeljeni cilji s področja razvijanja naravoslovnih postopkov in spretnosti, ki jih je treba razvijati in dosegati pri vseh vsebinskih sklopih v obeh razredih. V ta namen, je v UN za naravoslovje eksplicitno navedeno, da mora 40 % pouka naravoslovja temeljiti na aktivnostih učencev, kot je eksperimentalno-raziskovalno delo v razredu in na terenu.

Učenci pri predmetu naravoslovje z raznovrstnimi spoznavnimi postopki spoznavajo in razvijajo razumevanje naravoslovnih pojmov in zakonitosti, ki so podlaga za razumevanje pojavov v naravi, povezanosti med živo in neživo naravo ter odnosi med zgradbo, lastnostmi in delovanjem živih in neživih sistemov v okolju. Učenci pri pouku naravoslovja spoznavajo tudi pomen naravoslovnih znanosti za napredek človeštva ter pri tem oblikujejo odnos in stališča do sebe, okolja in narave ter se zavedajo pomena odgovornega ravnanja v skrbi za varnost in zdravje sebe in drugih.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize UN je ekspertna skupina za naravoslovje pripravila predloge za spremembe obstoječega UN. Predlogi upoštevajo tako mnenje celotne ekspertne skupine kot mnenja učiteljev, ki so izpolnili različne vprašalnike.

1. Predlog: VERTIKALNA ANALIZA OBSTOJEČIH UN

Prvi pogoj za predlaganje sprememb v UN je po mnenju članov ekspertne skupine potrebna sistematična vertikalna analiza obstoječih UN in pregled razvoja naravoslovnih pojmov itd. Katere koli nadaljnje spremembe, predvsem pa vsebinske spremembe naravoslovnih UN, bi morale temeljiti na tej analizi. Hkrati pa bi morale biti vse skupine ekspertov, ki bodo vključene v prenovo UN naravoslovnih predmetov (od 1. do 9. razreda osnovne šole ter srednje šole), tesno povezane, da bi zagotovile vertikalno in horizontalno nadgradnjo in povezljivost pojmov in vsebin. To bi zagotovilo manj ponavljanj pojmov na različnih stopnjah izobraževanja ter večjo poglobitev znanj, saj bi posledično privedlo do redukcije vsebin v posameznih učnih načrtih naravoslovnih predmetov.

2. Predlog: DRUGAČEN ZAPIS SKLOPOV, CILJEV IN STANDARDOV ZNANJA

Na podlagi vprašalnika o UN, ki ga je izpolnilo 178 učiteljev naravoslovja, je samo 21 % učiteljev mnenja, da zelo dobro poznajo UN za naravoslovje. Za načrtovanje pouka UN za naravoslovje redno uporablja samo tretjina anketiranih učiteljev. Na podlagi stalnih strokovnih usposabljanj (seminarji, študijska srečanja) ugotavljamo, da je zapis v UN za večino učiteljev nerazumljiv oz. neuporaben. Učitelji praviloma iz UN dobro poznajo vsebine oz. teme, ki naj bi

jih učenci spoznali v določenem razredu. Težave jim povzročajo poznavanje in razumevanje, kaj konkretno naj bi učenci v nekem vsebinskem sklopu zmogli, bili sposobni razumeti oz. narediti in kako naj zapisane cilje in standarde poučujejo najbolj osmišljeno.

Trenutni (po poglavjih ločen) zapis splošnih ciljev, operativnih (ločeni procesni in vsebinski cilji) ter standardov znanja in didaktičnih priporočil je za učitelja kot bralca in uporabnika UN nepregleden, saj poglavja med seboj delujejo nepovezano. Na stalnih strokovnih izobraževanjih učiteljev redno ugotavljamo, da le-ti dobro poznajo le vsebine, ki naj bi jih v določenem razredu obravnavali. Standarde znanja bere oz. razume vsak nekoliko drugače in jim največjo težavo povzročajo, kako »globoko« je treba določeno vsebino obravnavati. Vse to je razlog, da se vsi člani ekspertne skupine strinjajo, da je nujno preoblikovanje zapisa v UN. Predlogi so:

- Oblikujejo naj se vsebinski sklopi, ki lahko (ne pa nujno) združujejo vse tri discipline. Predvsem naj bi bilo to takrat, ko je možno in vsebinsko osmišljeno.
- Cilje v posameznem sklopu je treba zapisati na različnih taksonomskih stopnjah, ki naj bi bile usklajene s kognitivnimi stopnjami, ki jih uporablja Republiški izpitni center za eksterna preverjanja znanja.
- Glagoli, ki jih vključujejo cilji določenega vsebinskega sklopa, naj večinoma nakazujejo na dejavnosti (npr. sestavi, izdelaj, razišči itd.).
- Vsak sklop naj ima zapisane ključne pojme/pravilo/zakovitost, ki jih učenec v tem sklopu spozna.
- Število vsebinskih sklopov naj ne bo preobsežno.
- Med vsebinskimi sklopi naj so nakazane interdisciplinarne povezave, tako vsebinske kot procesne.
- Ob posameznem sklopu naj so zbrani oz. zapisani predlogi didaktičnih pristopov oz. podane ključne dejavnosti, ki so za razumevanje pojmov določenega vsebinskega sklopa nujne.
- Pri vsakem vsebinskem sklopu naj bodo nakazane medpredmetne povezave z drugimi predmeti (horizontalne in vertikalne).

Predlog zapisa vsebinskega sklopa:

<p>KLJUČNI VSEBINSKI SKLOP Kratek opis</p>	<p>VSEBINSKI IN PROCESNI CILJI, ki jih dosegajo učenci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zapisani z glagoli, ki nakazujejo dejavnost/razvoj veščine, ki naj bi bila potrebna za realizacijo vsebinskih ciljev; z natančnim razmislekom o ustrezni taksonomiji - zapisani osnovni kot tudi izbirni/dodatni cilji, ki učitelju nakazujejo priložnost za diferenciacijo/individualizacijo tako pristopa kot vsebin 	<p>STANDARDI ZNANJA, ki naj bi jih učenci usvojili:</p> <ul style="list-style-type: none"> - usklajeni s cilji (tako vsebinsko, procesno kot taksonomsko) - opredeljeni minimalni standardi na različnih taksonomijah
<p>PREDLAGANE DEJAVNOSTI Predlogi ključnih dejavnosti/dokazil, s katerimi naj bi učenci najlaže usvojili/izkazali usvojene standarde znanja. Nakazane dejavnosti za razvijanje individualizacije in diferenciacije.</p>		<p>KLJUČNI POJMI Seznam pojmov/pravil, zakonitosti, ki jih spoznajo.</p>
<p>DIDAKTIČNA PRIPOROČILA za doseganje ciljev sklopa, predlogi za vrednotenje znanja in veščin (tako diagnostično, formativno kot sumativno), ki naj bi jih učenci v tem sklopu sistematično razvijali.</p>		
<p>INTERDISCIPLINARNE POVEZAVE med vsebinskimi sklopi v UN oz. vsebinami (učitelji dobijo dodatne ideje za povezovanje med vsebinami).</p>		
<p>MEDPREDMETNE POVEZAVE – nakazani predlogi dejavnosti in vsebin za medpredmetno načrtovanje.</p>		

3. Predlog: REDUKCIJA OBSTOJEČIH VSEBIN

Pri analizi vseh vprašalnikov se je izkazalo, da je UN za naravoslovje vsebinsko zelo obsežen, predvsem v 7. razredu. Trenutni UN temelji na usvajanju velike količine pojmov in podatkov ter opisu procesov, ki jih večina učencev te starosti še ne razume. Zaradi velike količine vsebin, ki jih učenci morajo usvojiti, praviloma te vsebine spoznavajo na najnižji kognitivni ravni. Za dejavnosti, ki omogočajo razvijanje naravoslovnega mišljenja in razumevanja naravoslovnih konceptov, učiteljem zmanjkuje časa. Slabih 70 % učiteljev, ki so reševali vprašalnik, ne uspe realizirati postavke, da morata biti dve tretjini pouka namenjeni sklopu Živa narava. Postavko v UN, da mora 40 % pouka naravoslovja temeljiti na aktivnih oblikah dela, uspe realizirati le 39 % učiteljev, ki so reševali vprašalnik. Učitelji so zato zelo konkretno zapisali, kateri cilji/standardi so ustrezni in katere bi bilo treba zapisati drugače (ker npr. niso zadosti razumljivi) ali jih spustiti (ker so npr. za učence prezahtevni). Brez natančne analize vertikalne in horizontalne nadgradnje razvoja pojmov je izločanje s strani učiteljev predlaganih ciljev/standardov po mnenju ekspertov manj primerno, saj lahko vodi v pripravo standardov znanja, ki so za učence na določeni stopnji izobraževanja premalo zahtevni in/ali se (lahko še

bolj kot zdaj) ponavljajo glede na nižje razrede izobraževanja.

Pri analizi vprašalnikov ugotavljamo, da učitelji menijo, da so cilji vseh treh disciplin preobsežni. Člani ekspertne skupine so zato mnenja, da bi bilo treba pri vseh treh disciplinah (kemija, fizika in biologija) na podlagi natančne vertikalne in horizontalne analize naravoslovnih pojmov razmisliti, kateri cilji so nujni za razumevanje stroke, aktualni v katerem koli časovnem obdobju, razvijajo ključna znanja, spretnosti in veščine za nadaljnje izobraževanje ter omogočajo razumevanje temeljnih naravoslovnih pojmov oz. razvijanje naravoslovnega mišljenja. Redukcija vsebinskih ciljev pri pouku naravoslovja bi učiteljem in učencem omogočila več časa za usvajanje in razvijanje naravoslovnih postopkov in spretnosti ter prečnih veščin.

4. Predlog: SPREMEMBA PRISTOPA OBRAVNAVE BIOLOŠKIH VSEBIN

Po mnenju ekspertov bi bilo pri predmetu naravoslovje treba bolj povezati živali in rastline in jih ne obravnavati ločeno ter spoznavati v dveh razredih. Predlog večine je, da bi bilo za to starost otrok pomembno razmisliti o ekosistemskem pristopu kot bolj primernem od trenutnega, ki temelji na primerjalni anatomiji. Člani ekspertne skupine tako predlagajo, da bi biološke vsebine naravoslovja v 6. razredu temeljile na spoznavanju raznolikosti živih bitij, v 7. razredu pa na povezanosti živih bitij v okolju (v bližnjih in bolj oddaljenih ekosistemih). Tudi na podlagi odgovorov učiteljev je primerjalna anatomija živali za to starost učencev manj primeren pristop, saj učenci osnovnih skupin živali in njihove telesne zgradbe ne poznajo zadosti dobro, kar pa je prvi pogoj za obravnavo živali po pristopu, ki temelji na primerjalni anatomiji.

Razmisliti je tudi treba o bolj sistematičnem vključevanju ciljev, vezanih na sklop Vplivi človeka na okolje oz. cilji okoljske vzgoje. Trenutno se isti ali zelo podobni cilji obravnavajo nepovezano pri različnih predmetih, vsebine se ponavljajo, tudi po vertikali, ne le po horizontali. Vsebine je treba osmišljeno razporediti med različne predmete, da ne prihaja do podvajanja, tako kot je to zdaj.

Okoljska vzgoja je kroskurikularna tema, zato je njeno vključevanje v različne UN po vertikali treba osmišljeno načrtovati, da učenec do zaključka osnovne šole pridobi ustrezna in za življenje uporabna znanja ter postane trajnostno ozaveščen državljan.

5. Predlog: DODAJANJE VSEBIN, KI V VERTIKALI MANJKAJO

Za razumevanje evolucije kot ene izmed ključnih bioloških ved je nujno, da se v učne načrte vrne paleontologija z okamninami, kot osnova za razumevanje razvoja živih bitij v zemeljski zgodovini. Ta vsebina naj se po mnenju ekspertov ustrezno integrira v vsebine o kamninah in prsti, ki so že zastopane pri predmetu naravoslovje.

Tehnika in tehnologija

Učni načrt

Predmet tehnika in tehnologija je zastopan v 6. razredu z 2 urama tedensko (70 ur letno), v 7. razredu z 1 uro tedensko in v 8. razredu z 1 uro tedensko (35 ur letno). V 9. razredu ni niti ene ure rednega predmeta tehnike in tehnologije, kar povzroča večplastne probleme. V trenutno veljavnem UN so zapisani splošni cilji, potem pa še operativni cilji in vsebine. Izbirni cilji in izbirne vsebine so zapisani v poševnem tisku. Vsebuje še rubriko rezervni čas, tj. čas, ki učitelju dopušča več avtonomije pri izbiri vsebin (aktualnih, medpredmetnih, upoštevanju interesov učencev in individualizaciji, razvijanju odnosov itd.) in omogoča čas za strokovne ekskurzije v okviru predmeta. Zapisani so še minimalni standardi in standardi znanja po razredih ter standardi znanja ob koncu predmeta. Zapisana so še didaktična priporočila, ki so učitelju v pomoč pri načrtovanju in izvedbi učnega procesa v skladu s cilji učnega načrta.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize učnega načrta za tehniko in tehnologijo v osnovni šoli ocenjujemo, da je UN potreben prenove.

Nekaj konkretnih predlogov za spremembe:

- UN narediti bolj odprt (bolj odprti operativni cilji), da bo učiteljem dopuščal več svobode, več avtonomije pri izbiri gradiv in nekaterih vsebinah. Vključiti več ciljev na višjih taksonomskih stopnjah.
- Vključiti vsebine elektrotehnike, elektronike, robotike, sodobnih gradiv itd. Dati še večji poudarek ekologiji. Ne vemo še na račun česa, ker imamo že zdaj zelo okrnjen predmet zaradi premajhnega števila ur.
- V didaktičnih priporočilih nakazati več možnosti sodobnih didaktičnih pristopov. Bolj poudariti prečne veščine, kompetence.
- Poiskati še boljše možnosti glede vertikalne nadgradnje ciljev znotraj predmeta in v povezavi s preostalimi predmeti.
- Standarde napisati bolj jasno.
- Predlagamo, da so v učnem načrtu splošni cilji in standardi. Standardi znanj so vodilo za operacionalizacijo ciljev. Izhodišče naj bodo standardi znanj, ki naj se ne podvajajo še z zapisom operativnih ciljev.
- Napisati predloge izbirnih vsebin.

Razredni pouk

SPOZNAVANJE OKOLJA – 1. VIO

Učni načrt

Spoznavanje okolja se poučuje od 1. do 3. razreda osnovne šole. UN za spoznavanje okolja (2011) predvideva skupaj 315 ur pouka, pri čemer je za posamezni razred predvidenih 105 ur. Cilji in vsebine so v učnem načrtu za spoznavanje okolja urejeni po 13 vsebinskih sklopih. Vrstni red obravnave ciljev oziroma vsebinskih sklopov v posameznem razredu je avtonomna odločitev učitelja. Zapis operativnih ciljev po razredih je priporočilo o tem, katere cilje bi kazalo doseči v prvem letu, katere v drugem in katere v tretjem. Učitelj sam presodi, ali bo cilje VIO uresničeval tako, kot je priporočeno, ali pa upočasnjeno oziroma pospešeno. Cilji in vsebine so izraženi v obveznih in izbirnih znanjih. UN opredeli minimalne standarde znanja in standarde znanja za konec 1. VIO.

Posebnost predmeta spoznavanje okolja je, da se skozi cilje in vsebine postavlja osnove za družboslovne, naravoslovne in tehnične predmete v nadaljevanju vertikale. V njem so združeni vsebine in cilji več znanstvenih področij, tako naravoslovnih in tehničnih (kemija, fizika, biologija, informatika, tehnika in tehnologija) kot družboslovnih (zgodovina, geografija, komunikologija, sociologija, etnologija, ekonomija in politologija). Poseben sklop v UN so cilji s področja razvijanja spoznavnih postopkov in spretnosti, ki jih je treba razvijati in dosegati pri vseh vsebinskih sklopih v vseh treh razredih.

Najpomembnejša splošna cilja predmeta sta razumevanje okolja in razvijanje spoznavnega področja. Uresničujeta se z aktivnim spoznavanjem okolja.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize UN je ekspertna skupina za spoznavanje okolja na podlagi analize ekspertne skupine, rezultatov ankete in fokusnih skupin učiteljev na študijskih skupinah pripravila ugotovitve in predloge za spremembe obstoječega UN.

- Operativne cilje za vse tri razrede bi veljalo združiti v nove sklope, ki zajemajo širšo tematiko ter omogočajo večjo fleksibilnost in odprtost načrtovanja in izvajanja. Predlagamo drugačno, vzvratno strukturo učnega načrta in drugače zasnovane tematske sklope.
- Potreben je razmislek o tem, katere informacije naj UN poleg ciljev, vsebin in standardov še vsebuje.
- Glede na razvoj didaktike je treba didaktična priporočila posodobiti. Premisliti je treba, v kolikšni meri v UN vključiti didaktična priporočila po vsakem tematskem sklopu in v kolikšni meri didaktična priporočila vezati na priročnik/vodnik za učitelje, ki bi bil ločen od UN. Didaktična priporočila, cilji in standardi naj integrirano vključujejo postopke. Jasno je izražena potreba učiteljev, da se didaktična priporočila zapišejo za posamezne sklope, v katerih se konkretizira operativne cilje sklopa in to podkrepi z zgledi.
- Z vidika uvajanja drugačnih načinov in pristopov poučevanja ter elementov formativnega spremljanja bi bilo treba preoblikovati poglavje o preverjanju in ocenjevanju, uskladiti s pravilniki s tega področja.

- Standardi, vezani na konec VIO so preveč razdrobljeni, ponekod presplošni ter tudi neustrezni. V praksi zato prihaja do razlik v zahtevnosti pouka in ravni zahtevnosti do učencev.
- Standardi znanj, tudi minimalni, so napisani ob koncu prvega VIO. Zaradi boljše preglednosti, pomoči učitelju, in ker so potrebni za napredovanje v naslednji razred, bi minimalne standarde zapisali po razredih, preostale bi pustili ob koncu VIO.
- Minimalni standardi znanja so ponekod zapisani splošno oz. premalo konkretno. Pri določenih vsebinah je minimalnih standardov premalo ali pa so zapisani na prenizki ravni. Zato prihaja do razlik pri doseganju minimalnih standardov znanja v naslednjem razredu.
- V učnem načrtu bi bilo treba posodobiti cilje in standarde z vidika veščin.
- Vsi tematski sklopi se prepletajo med seboj in s cilji drugih predmetov, zato se kaže velika potreba po enovitem kurikulu za 1. VIO (združeni cilji vseh sedmih predmetov v enem dokumentu), kar bi prispevalo h kakovosti načrtovanja in izvajanja pouka.
- UN naj vključuje dovolj prostora za izbirne teme, teme, ki bi izhajale iz predznanja in interesov učencev.
- V UN naj se doda priporočilo, da je za učitelje zakonsko obvezen UN in ne učbenik. Za uporabo in razumevanje učnega načrta je treba poudariti pomen stalnega strokovnega izobraževanja učiteljev in načrtovanja, ki izhaja iz UN in ne učbeniških gradiv.

NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA – 2. VIO

Učni načrt

Predmet naravoslovje in tehnika se izvaja v 4. in 5. razredu osnovne šole. Tako je v obeh razredih predvidenih po 105 ur, v skupnem številu 210 ur poučevanja predmeta. Predmet nadgrajuje cilje učnega načrta za spoznavanje okolja iz 1. VIO. V predmetu sta tesno povezani področji naravoslovja ter tehnike in tehnologije. Pri predmetu učenci usvajajo temeljna naravoslovna in tehnična znanja, spretnosti in oblikujejo stališča (2011, 4). Tako je v učnem načrtu opredeljenih pet sklopov: Snovi, Sile in gibanja, Pojavi, Človek in Živa bitja, v katerih so opredeljeni obvezni in izbirni cilji, ki jih učitelji avtonomno izbirajo. Ob tem učenci odkrivajo, izgrajujejo in oblikujejo znanje ter razvijajo kritičnost in odgovornost za delovanje v družbi. UN ima v ospredju priporočila za izkustveno učenje, učenje z raziskovanjem ter kritičnim presojanjem posegov človeka v naravo (2011, 4–5), v katerih je dovolj prostora za ideje učencev kot za doseganje ciljev učnega načrta (2011, 24).

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize ugotavljamo, da UN za predmet naravoslovje in tehnika v osnovni šoli vključuje poglavja, ki so dobro opredeljena in jih velja ohraniti, ter poglavja, ki jih je treba posodobiti oz. dopolniti.

Zapis splošnih ciljev bi bilo treba dopolniti in v njem poleg kognitivnega vključiti tudi konativno, psihomotorično in socialno področje. Posodobitev zapisa splošnih ciljev naj bi upoštevala tudi pomen učenja zunaj učilnice ter ozaveščanja posledic lastnega ravnanja v odnosu do sebe, narave in drugih. Tako naj se v zapis doda odnosni vidik predmeta, izpostavi procesno raven učenja in pomen kritičnega mišljenja. V zapisu splošnih ciljev posebej poudariti (poleg drugih) pomen razvoja bralne, naravoslovne in digitalne pismenosti.

Operativni cilji so uresničljivi, vendar so zapisani različno konkretno, zato bi jih bilo treba zapise poenotiti. Kljub temu da so operativni cilji večinoma ustrezno zapisani, prihaja pri razumevanju nekaterih ciljev v praksi do različnih interpretacij zahtevnosti ciljev (npr.: Človek), zato je treba v posodobitvi sklopov, ki se nadgrajujejo po vertikali, natančneje določiti zahtevnost ciljev. Cilje bi bilo treba dopolniti še z nekaterimi sodobnimi vsebinami, npr.: novodobne odvisnosti, nanotehnologija itd. V UN vključiti več izbirnih ciljev in vsebin, dvigniti zahtevnost ciljev ter prepustiti izbirnost učiteljem. Smiselno bi bilo enake sklope opredeliti že v 1. VIO in jih kasneje nadgraditi v 3. VIO.

Standardi znanja so konkretni, vendar bi bilo treba zapis prilagoditi operativnim ciljem in v zapisu standardov uporabiti izraze, ki izpostavijo aktivno vlogo učenca ter učenja na višjih taksonomskih ravneh. Potreben je temeljit pregled standardov v povezavi s cilji.

Didaktična priporočila so jasno napisana, vendar bi jih bilo treba dopolniti z didaktičnimi pristopi, ki spodbujajo aktivno vlogo učencev, s posebnim poudarkom na konstruktivizmu, učenju v naravi ter problemskem pouku. Ravno tako bi bilo treba zapis dopolniti s predstavitvijo pomena smiselne uporabe IKT pri učenju.

Obstoječe poglavje Preverjanje in ocenjevanje naj se preimenuje v Spremljanje, preverjanje in ocenjevanje, v katerem naj se opredeli konkretizacija formativnega spremljanja.

Pri posodobitvah učnih načrtov naj se UN naravoslovnih predmetov uskladijo po vertikali izobraževanja, tako na področju ciljev, standardov kot tudi predlaganih vsebin.

Ugotovitve – DRUŽBA – 2. VIO

Učni načrt

Predmet družba se izvaja v skupnem obsegu 175 ur, od tega 70 ur v 4. razredu in 105 ur pouka v 5. razredu. UN (2011) opredeljuje namen predmeta družba v spoznavanju razmerja med posameznikom, družbo in naravnim okoljem, kjer gre za spoznavanje in vrednotenje okolja (družbenega, kulturnega, naravnega) v vseh njegovih sestavinah ter interakcijah, soodvisnostih med temi sestavinami. UN nadgrajuje cilje in vsebine predmeta spoznavanje okolja (od 1. do 3. razreda) ter predstavlja izhodišče za nadgradnjo ciljev pri predmetih od 6. do 9. razreda: zgodovina, geografija, državljska in domovinska vzgoja ter etika, gospodinjstvo. Cilji in vsebine se med seboj povezujejo in prepletajo v vsebinskih sklopih Ljudje v družbi, Ljudje v prostoru in Ljudje v času. Opredeljeni so obvezni in izbirni cilji, ki jih učitelj za doseganje standardov znanja ob zaključku 5. razreda avtonomno uresničuje. Opredeljena so didaktična priporočila, ki izpostavljajo temeljne pojme vsebinskih sklopov, priporočene strategije za poučevanje predmeta (izkustveno učenje, sodelovalno učenje, raziskovanje, delo na terenu ipd.), konkretne predloge medpredmetnih povezav ter premišljeno načrtovanje preverjanja in ocenjevanja znanja.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize ugotavljamo, da UN vključuje elemente, ki so dobro opredeljeni in jih velja ohraniti, ter elemente, ki jih je treba posodobiti oz. dopolniti.

Predlagamo, da UN ohrani odprtost v zapisu nekaterih ciljev, ki omogočajo učitelju avtonomno odzivanje na aktualne dogodke, na potrebe učencev in potrebe sodobnega časa, ohrani opredeljene vsebinske sklope in ločeno zapisane operativne cilje za uresničevanje v 4. in 5. razredu ter ohrani izbirnost. UN prav tako omogoča pridobivanje ustreznega znanja in zmožnosti za nadaljnje izobraževanje, vključuje cilje/koncepte, ki omogočajo aktivno sodelovanje učenca in njegovo vključevanje v družbo, spodbuja razvoj prečnih veščin, omogoča medpredmetno povezovanje.

Ugotavljamo, da so, čeprav UN omogoča uresničevanje splošnih in operativnih ciljev ter doseganje standardov znanj, v tem delu potrebne posodobitve oz. posamezne dopolnitve.

Predlagamo, da se pri posodabljanju opravijo premisleki z vidika skladnosti med splošnimi in operativnimi cilji ter standardi znanja, predvsem njihove vertikalne nadgradnje iz 1. VIO oziroma v 3. VIO. Smiselno bi bilo enotno poimenovanje sklopov po vertikali, in sicer sklopov, ki razvijajo isti koncept, na primer koncept časa, koncept prostora.

Priporočamo, da se posebno pozornost nameni konkretizaciji zapisov ciljev in standardov, ki bi prispevala k enoznačnosti, večji jasnosti in razumljivosti zapisanega. Ugotavljamo, da odprtost zapisov nekaterih ciljev in standardov omogoča različne interpretacije, ki se kažejo pri samem uresničevanju pouka (različna poglobljenost, podrobnosti). Cilji in standardi naj bi bili opredeljeni tako, da so merljivi. Hkrati z bolj konkretno opredelitvijo ciljev in standardov je treba preveriti njihovo zahtevnost oz. taksonomske ravni ter opredeliti ustrežnejše razmerje med minimalnimi standardi in standardi znanja. Ugotavljamo, da v UN prevladujejo minimalni standardi znanja.

Ugotavljamo, da je, čeprav UN s svojo odprtostjo omogoča sledenje potrebam sodobnega časa, treba z vidika aktualizacije nekaterih vsebin in ciljev vanj neposredno vključiti predvsem razvijanje digitalne kompetence oz. uporabo IKT (varna raba interneta, spletne prevare, družabna omrežja, vrstniško nasilje na internetu). Priporočamo nazornejšo umestitev vsebin glede na opredeljene cilje.

Didaktična priporočila so napisana jasno in dovolj konkretno, vključujejo usmeritve za uporabo sodobnih didaktičnih načel/usmeritev/konceptov ter raznolikih didaktičnih pristopov. Predlagamo, da se v tem delu UN aktualizira oz. dopolni z nazornejšim zapisom, ki poudarja aktivno vlogo učenca v učnem procesu, razvijanje procesnih ciljev oz. veščin, diferenciacijo in individualizacijo, vlogo spodbudnega učnega okolja. Poudariti je treba nujnost uporabe različnih didaktičnih pristopov in vključevanja aktivnih oblik dela v učilnici in zunaj nje (odmik od prevladujočega frontalnega dela), vključiti formativno spremljanje ter podporo pri načrtovanju in organizaciji časa (morebitni urni okvir). Priporočamo, da se temeljne pojme, zapisane v didaktičnih priporočilih, umesti v poglavje ciljev in vsebin.

Filozofija

Učni načrt za gimnazijo

Filozofija je splošnoizobraževalni predmet. V gimnazijskem programu se poučuje v 3. ali 4. letniku oziroma v obeh letnikih. V splošni in strokovni gimnaziji obsega 70 ur, v klasični 105 ur, kot izbirni modula pa ima dodatnih 210 ur.

UN najprej opredeli splošne cilje in kompetence, ki so skupni za vse tri module: modula A (70 ur), modul B (105 ur) in izbirni modul (210 ur). Znotraj vsakega modula so bolj natančno opredeljeni posebni cilji, členitev vsebin s predlogi vsebin in izvedbeni napotki. Nadalje vsebuje UN tudi pričakovane dosežke, medpredmetne povezave, kroskurikularne teme, didaktična priporočila in vrednotenje dosežkov.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in empirične analize ocenjujemo, da UN v splošnem ustreza sodobnim merilom poučevanja ter spodbuja medpredmetnost in razvoj kompetenc, vendar ga je treba na nekaterih mestih dopolniti.

Skupna analiza je pokazala, da so splošni in operativni cilji uresničljivi predvsem pri pripravah na maturo, ker so skupine praviloma manjše in je obseg ur večji. Pri splošnem pouku so cilji po mnenju učiteljev težje uresničljivi zaradi premajhnega obsega ur, števila in heterogenosti dijakov dijakov v razredu in dejstva, da zaključni letnik zgodaj končuje pouk. Nekateri dijaki se s filozofijo srečujejo šele v 4. letniku, pred tem pa se že morajo odločati, ali bo to tudi njihov maturitetni predmet. Zato je potreben premislek o tem, da bi se filozofijo umestilo v 3. letnik gimnazije.

Za uvod v filozofijo bi se logiki kot disciplini lahko namenilo nekaj več pozornosti, kar vključuje tudi premislek o tem, kaj sploh je kritično mišljenje s filozofske perspektive.

V učnem načrtu manjka poudarek na določenih temah, kot so okoljska etika, bioetika, multikulturalizem, umetna inteligenca, aktivno državljanstvo, kar pa je mogoče z izbirnimi temami dopolniti. Termin etika naj se razširi s terminom »etika in praktična etika«, kamor lahko umestimo aktualna etična vprašanja družbe današnjega časa.

V UN je treba bolj poudariti, da je učiteljeva dolžnost, da pri pouku ubere problemski pristop.

Smiselno bi bilo narediti posebne oblike UN za umetniške in tehniške gimnazije. V umetniških gimnazijah bi v UN kot obvezni sklop vključili ustrezno koncipirano filozofijo umetnosti/estetiko, v tehničnih gimnazijah pa uporabno logiko s kritičnim mišljenjem. S tem bi vplivali na to, da bi več dijakov strokovnih gimnazij izbiralo filozofijo. Kot model nam tu lahko služi umetniška gimnazija, smer gledališče in film, ki ima filozofijo v predmetniku kot obvezni predmet.

Glede mature je smiselno odpreti širšo razpravo z učitelji, ki pripravljajo na maturo, ali je smiselno dodati kako dodatno izbirno besedilo ali temo, npr. antropologijo. Prav tako bi bilo dobro, da bi UN omogočal višjo raven na maturi.

Psihologija

Učni načrt za gimnazijo

Predmet psihologija (70 ur) se izvaja v 2. ali 3. letniku gimnazijskega programa. Maturitetni standard je vključen v drug UN (izbirni predmet psihologija 280 ur), ki se izvaja v 4. letniku v obsegu 210 ur pouka in 70 ur za izdelavo maturitetne naloge. UN najprej opredeli predmet, nato našteje splošne cilje oz. kompetence. V poglavju Cilji in vsebine deli znanja na splošna (obvezna) in posebna (dodatna, poglobljena, ki so pri vsakem sklopu ciljev oz. vsebin označena s pojmom "izbirno").

Cilje in vsebine navaja v petih sklopih: Psihologija kot znanost; Čustva in motivacija; Spoznavanje (Občutenje in zaznavanje, Učenje in pomnjenje, Mišljenje); Osebnost (Osebnost in razvoj osebnosti, Sposobnosti); Medosebni odnosi (Socializacija in skupine, Medosebni odnosi in komunikacija, Stališča, predsodki in moralni razvoj).

Ciljem in vsebinam so dodani pričakovani dosežki, namigi za medpredmetne povezave, didaktična priporočila (vrstni red obravnave vsebin, doseganje različnih ravni znanja, spodbujanje in razvoj osmih ključnih kompetenc, metode poučevanja) in vrednotenje dosežkov.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Na podlagi racionalne in dveh empiričnih analiz ocenjujemo, da je UN treba posodobiti.

Predlagamo, naj bo UN usmerjen v usvajanje znanja, ki bo dijaku pomagalo pri učinkovitem spoprijemanju z vsakdanjimi življenjskimi izzivi. To pomeni, da mora biti zasnovan tako, da spodbuja usvajanje ne le deklarativnih, temveč predvsem na njih zasnovanih proceduralnih znanj, vsebine pa morajo biti premišljeno izbrane, da dijaki pri pouku psihologije pridobijo znanje, ki je dovolj široko in hkrati tudi dovolj poglobljeno, da je uporabno v vsakdanjem življenju. Splošni cilji predmeta, kot so zapisani v trenutno veljavnem UN, so že ustrezni in jih je treba le v manjši meri popraviti oz. dodelati. Menimo pa, da so vsekakor potrebne premišljene spremembe **operativnih ciljev in vsebin**.

Predlagamo več sprememb, s katerimi bi dosegli večjo uporabnost znanja, ki ga dijaki pridobijo pri pouku obveznega predmeta psihologija (70 ur):

- Predlagamo, da **se zmanjša število vsebin v obveznem delu UN**. Trenutno veljavni UN sicer predvideva, da učitelj določeno število ur (30 %) nameni obravnavi izbirnih vsebin, vendar pa poročanje učiteljev kaže, da je obvezni del UN preobširen, da bi to načelo lahko tudi udeležili. Zato predlagamo, da se število vsebin v UN skrči tako, da bo učitelj pri pouku psihologije lahko predelal celoten obvezni del in v preostanku časa premišljeno dodal nekaj vsebin iz izbirnega dela. Zmanjšanje števila vsebin v obveznem delu bo hkrati omogočilo večjo usmerjenost pouka psihologije na usvajanje proceduralnih znanj, ki so v vsakdanjem življenju pomembnejša od deklarativnih.
- Priporočamo, da so **v obvezni del vključene le najbolj ključne vsebine** iz trenutno veljavnega UN, hkrati pa se vanj **doda nekatere nove vsebine**, ki v zadnjem času pridobivajo na aktualnosti. Premišljen izbor ključnih obveznih vsebin bo namreč omogočil boljše doseganje splošnih učnih ciljev predmeta. Tudi **vsebine v izbirnem delu**, ki so v

učnem načrtu sicer samo predlog za učitelja, **je treba osvežiti**, da se učitelju olajša delo pri načrtovanju pouka. Predlagamo, da se v prenovljenem UN več pozornosti nameni predvsem vsebinam s področja nevroznosti, psihičnega blagostanja in duševnega zdravja, medosebnih odnosov in komunikacije.

- Predlagamo, da se **premisli o možnosti izvedbe laboratorijskih vaj**, ki jih predpostavlja že trenutni UN, a do zdaj v praksi niso zaživele. Če se jih predvidi tudi v prenovljenem UN, je smiselno, da se doda tudi konkreten nabor vsebin, ki so priporočene za izvedbo v obliki laboratorijskih vaj.
- Predlagamo še, da se pri razporeditvi obveznih in izbirnih vsebin v UN **spremeni vsebinske sklope in njihovo zaporedje**. Naš predlog izhaja iz primerjave s tujo strokovno literaturo, ki smo jo pregledali ob pripravi na analizo UN. Pri tem opažamo še, da UN neizogibno potrebuje tudi nekaj manjših popravkov, vezanih na njegovo **uskladitev z naj sodobnejšimi psihološkimi spoznanji**; nekatere vsebine, ki jih vključuje, se namreč glede na novejša znanstvena spoznanja ne kažejo več kot veljavni psihološki konstrukti (npr. koncept učnih slogov).
- Zelo smiselna se nam zdi tudi **presoja povezave med obveznim predmetom psihologija (70 ur) in izbirnim predmetom psihologija (280 ur)**. Menimo, da ni potrebno, da obvezni predmet pripravi temelje za prav vsa področja, ki se jih nato bolj poglobljeno obravnava pri izbirnem predmetu; zelo močna vertikalna povezava med predmetoma namreč lahko zelo oteži ali celo povsem onemogoči, da obvezni predmet zasnujemo v predvideni smeri, tj., da bi dijakom pomagal uvideti pomen psiholoških spoznanj za vsakdanje življenje. Ker pa je za presojo, kakšna je optimalna stopnja vertikalne povezave med predmetoma, potrebna predhodna presoja UN za izbirni predmet, predlagamo, da se čim prej izvede tudi to.

Sociologija

Učni načrt za gimnazijo

Predmet sociologija 70 ur se izvaja v 2. ali 3. letniku gimnazijskega programa. V osnovnem sklopu sociologije dijakinje in dijaki razvijejo razumevanje, da tudi individualne odločitve in dejanja potekajo v kompleksnem spletu okoliščin, da niso naključne in da pogosto potekajo po določenih družbenih vzorcih, da pa hkrati družbo ustvarjajo ljudje s svojimi odločitvami in dejanji v danih okoliščinah.

V maturitetnem delu predmeta (v obsegu 210 ur) dijakinje in dijaki določene teme poglobijo, pri nekaterih temah pa aplicirajo osnovne koncepte in koncepcije na posamezne družbene podsisteme, ki bistveno zaznamujejo življenje v sodobnih družbah.

UN navaja delitev znanj na splošna in posebna znanja. Splošna znanja so opredeljena kot znanja, potrebna za splošno izobrazbo, in so namenjena vsem dijakinjam in dijakom, zato jih mora učiteljica oziroma učitelj obvezno obravnavati. Posebna znanja opredeljujejo dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učiteljica/učitelj obravnava glede na zmožnosti in interese dijakov.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

V razpravi v študijskih skupinah² so učiteljice in učitelji v glavnem ugotavljali, da UN v glavnem omogoča doseganje splošnih ciljev in namenov poučevanja sociologije. So pa opozarjali na to, da je treba nekatere vsebine posodobiti, vključiti nekatere teme, ki bodisi niso vključene ali pa so vključene v premajhnem obsegu, pri čemer so najpogosteje navajali poglavje medijev, družbenih medijev in njihove posledice za družbo. Poudarili pa so, da je treba ohraniti izbirni del učnega načrta, ki omogoča prilagajanje pouka interesom dijakinj in dijakov in upoštevanje aktualnih dogodkov. Prav tako so menili, da je UN zapisan tako, da omogoča strokovno avtonomijo učiteljic in učiteljev.

So pa učiteljice in učitelji opozarjali tudi na druge pogoje, ki po njihovem mnenju tudi vplivajo na izvajanje UN (strokovno izobraževanje učiteljic in učiteljev, učna gradiva, didaktična sredstva itd.).

Ekspertna skupina je opravila razmislek tudi o nekaterih drugih vprašanjih, ki so bolj vezana na specifično sociologije. Predlogi za posodobitev:

- Učni cilji so izbrani v razmerju z vzpostavljanjem sociološkega kategorialnega aparata in hkrati z uporabo sociološke vednosti. Parcialno ocenjevanje, brez širšega premisleka o celoti, verjetno ne bi prispevalo h kakovosti predmeta. Zato je treba ob posodabljanju UN le-tega premisliti tudi kot celoto.
- V pogovoru so se učitelji strinjali, da so splošni cilji ustrezni, bi pa bil potreben razmislek o pristopu k spreminjanju celotnega učnega načrta oz. razmisliti, kako povabiti dijakinje in dijakke k obravnavi socioloških vsebin. V tej luči bi morda veljalo razmisliti tudi o splošnih ciljnih predmetih in sposobnostih, ki jih razvija sociologija. Cilj sociologije je dijakinje in dijakke usposobiti, da presežejo zdravorazumsko razumevanje, omejeno na lastno izkušnjo.
- Glede strukture učnega načrta skupina meni, da osnovni elementi (splošni cilji, vsebine – operativni cilji, didaktična priporočila) predstavljajo ustrezno strukturo, razmislek je veljal načinu zapisovanja ciljev. Skupina meni, da bi namesto taksonomij (različnih – problem

² Na spletni vprašalnik je odgovorilo premalo učiteljic in učiteljev, tako da rezultatov ni mogoče upoštevati.

taksonomije) mogoče uporabili drugačen pristop. Hkrati poudarja, da tistega, kar je stvar strokovne avtonomije učiteljic in učiteljev, ne zapisujemo v UN. Seveda pa to ne izključuje usposabljanja učiteljic in učiteljev. Ob prenovi UN bo treba razmisliti o pogojih za njegovo uresničitev (izobraževanje učiteljev, učna gradiva itd.) Predvsem pa je treba razmisliti, kateri naj bodo tisti koncepti in koncepcije, ki so potrebni za razumevanje družbenih procesov in pojavov.

- Po mnenju učiteljic je UN dovolj odprt, da omogoča upoštevanje znanj in interesov dijakinj in dijakov ter obravnavo aktualnih vsebin. Odprla se je debata glede taksonomij in doseganja »višjih« taksonomskih ciljev. Pozornost je treba nameniti temu, da je za npr. analizo, vrednotenje itd. potrebno dovolj osnovnega konceptualnega znanja, zato vsak zapis analize, evalvacije itd. vsebuje tudi zahtevo po razumevanju temeljnih konceptov, treba pa je vzpostaviti tudi osnovni sociološki kategorialni aparat. Vrednotenje brez teh znanj ostaja v polju zdravorazumskega razpravljanja, naloga sociologije pa je, da te razprave dvigne na višjo raven.
- Glede omogočanja prehodnosti skupina meni, da bi bilo pomembno vedeti, kako se obravnavajo sociološki pojmi v celotnem šolskem sistemu (OŠ, SŠ), vendar je za takšno analizo premalo časa. Glede ustreznosti znanj za nadaljnje izobraževanje pa bi bilo na družboslovnih fakultetah dobro preveriti, ali imajo dijakinje in dijaki, ki se vpišejo na te fakultete, dovolj znanja za nadaljnji študij.
- Ob vprašanjih, katere metode spodbuja (različne didaktične pristope/strategije in še posebej formativno ocenjevanje itd.), skupina meni, da je to stvar uresničevanja učnega načrta in učiteljeve strokovne avtonomije. Je pa vprašanje, kako doseči cilje učnega načrta, tudi stvar izobraževanja učiteljic in učiteljev.
- Čeprav je bilo mnenje, da je treba premisliti UN kot celoto, so vseeno opozorili na nekatera poglavja, ki jih je še posebej treba posodobiti. Skupina meni, da so to predvsem poglavja Izzivi sodobnega sveta in Odločanje v skupnosti ter Družbene neenakosti, predvsem pa je treba vključiti analizo sodobnih medijev tako v poglavje o medijih kot tudi v okviru drugih vsebin.
- Posebna pozornost je bila namenjena razmejitvi na obvezni in izbirni del. Namesto določitve, katere vsebine naj bodo v obveznem in katere v izbirnem delu, je treba premisliti, kateri so tisti koncepti in koncepcije, ki jih morajo dijaki imeti, da lahko razumejo in kritično delujejo v sodobni družbi.
- Učiteljice in učitelji, pa tudi ekspertna skupina, so ugotavljali, da je treba ohraniti izbirne vsebine, ki so bile uveljavljene z zdaj veljavnim učnim načrtom, saj omogočajo vključevanje interesov dijakinj in dijakov in tudi vključevanje aktualnih dogodkov.

Informatika

Učni načrt za gimnazijo

Informatika je splošnoizobraževalni predmet, pri katerem se teorija poznavanja in razumevanja temeljnih zakonitosti informatike prepleta z metodami neposrednega iskanja, zbiranja, hranjenja, vrednotenja, obdelave in uporabe podatkov z digitalno tehnologijo z namenom oblikovanja relevantnih informacij za dograjevanje lastnega znanja in za njegovo predstavitev oziroma posredovanje drugim. Predmet dijakom odpira možnost, da sistematično razvijajo digitalno kompetenco, ki je nujna za razumevanje digitalne tehnologije in procesov ter kakovostno uporabo te tehnologije, z namenom dijakom omogočiti uspešen študij na univerzi in orientacijo za nadaljnje življenje. Predmet se v predmetniku pojavlja kot obvezni predmet (70 ur), izbirni predmet (210 ur) in kot maturitetni izbirni predmet (70 + 210 ur).

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Obstoječi UN je definiran zelo odprto ter v smeri razvoja digitalnih kompetenc. Lahko rečemo, da je bil ob sprejetju leta 2008 zapisan korektno in smelo. Prinašal je nov pogled na razvoj dijakovih digitalnih kompetenc, kar je bil velik korak naprej v primerjavi s predhodnim učnim načrtom. V sami opredelitvi predmeta je prav tako zaznati poudarke s področja kompetenc 21. stoletja, v središče izobraževalnega procesa pa je postavljen dijak in njegova aktivna vloga pri pouku. Odprtost učnega načrta učitelju omogoča, da lahko da poudarek določenim, za njega pomembnejšim vsebinam in jih obravnava poglobljeno, določene vsebine pa obravnava bolj površno. Učitelju omogoča aktualizacijo njegovega dela, tako da lahko dijakom posreduje aktualne vsebine, veščine in kompetence. Je pa res, da ima ta odprtost tudi svojo slabost. Tako kot naprednejšim učiteljem omogoča aktualizacijo področja in jim odpira prostor za prenos aktualnih znanj na dijake, dopušča tudi poučevanje vsebin, ki se dotikajo le digitalnega opismenjevanja. Po našem mnenju bi moral UN nedvoumno določati enake cilje za vse dijake pri informatiki pri obveznih urah. Glavni problem je v tem, da je UN zapisan za 280 ur (za vsa štiri leta šolanja), ni pa jasno zapisano, kateri so cilji in vsebine pri obveznih 70 urah predmeta informatika, ki se na večini gimnazij izvaja v 1. letniku. To so tudi edine obvezne ure s področja računalništva in informatike v 13 letih šolanja (od OŠ do konca gimnazije).

UN bi bilo treba nujno posodobiti in ga uskladiti z najnovejšimi spoznanji stroke. Posodobljeni UN bi moral temeljiti na konceptih področja informatike in računalništva, ki so temeljni in **trajnejši**. Pri tem bi se lahko glede vsebin in ciljev zgledovali po okvirju CSTA K-12 standardi računalništva in informatike, kar predlaga tudi strokovna skupina RINOS, ki jo je imenoval minister za izobraževanje, znanost in šport. Avtorji bodočega prenovljenega UN se morajo zavedati, da računalništvo/informatika predstavlja enega izmed enakovrednih stebrov znanosti. V skladu s tem pristopom je treba posodobiti tudi samo opredelitev predmeta. Opredelitev predmeta bi morala postaviti v ospredje temeljne koncepte računalništva/informatike, ki bodo dijakom omogočali razumevanje osnov komuniciranja z "digitalnim dvojčkom" in pridobivanje temeljnih procesnih in vsebinskih znanj ter kompetenc s področja računalništva/informatike. Področja, kot so internet stvari, mapiranje fizičnega sveta, umetna inteligenca, so že danes del našega življenja, dijake pa je treba pripraviti tudi na prihodnje spremembe, ki bodo temeljile na bodočih tehnologijah in izzivih.

Določiti bi morali razmerje do predmeta računalništvo v strokovnih gimnazijah, ki je tudi splošni predmet in ima skoraj enake vsebine kot predmet informatika. Pri tem bi morali jasno odgovoriti na vprašanje, ali je predmet informatika namenjen digitalnemu opismenjevanju ali pridobivanju temeljnih vsebin področja računalništva ter informatike. Če se namreč dijaki v 1. letniku gimnazije le digitalno opismenjujejo, potem ne spoznajo področja informatike in računalništva, ki ga Evropska unija ocenjuje kot zelo pomembnega.

Pri opredelitvi učnega načrta je zapisano, da predmet odpira možnost, da dijaki sistematično razvijajo digitalno kompetenco, ki je nujna za razumevanje digitalne tehnologije in procesov. Razvoj digitalnih kompetenc je vključen v učne načrte vseh predmetov v osnovni šoli, žal pa se dogaja, da imajo učenci ob prihodu v gimnazijo digitalne kompetence razvite na zelo različnih nivojih. Nekateri ob koncu osnovne šole nimajo razvitih digitalnih kompetenc niti na najosnovnejših nivojih, kar je pokazala raziskava ICILS 2013. Učitelji informatike zato na študijskih srečanjih velikokrat poročajo, da začnejo pri obveznih 70 urah dijake digitalno opismenjevati. Če primerjamo te vsebine in kompetence, ki jih učitelji razvijajo v 1. letniku pri informatiki v gimnaziji z vsebinami na maturi iz informatike zaznavamo veliko neskladje. Dijaki, ki poslušajo predmet po navadi v 1. letniku (70 ur), se na temelju teh vsebin odločajo tudi za maturo. Dejansko pričakujejo, da bosta priprava na maturo in sama matura nadgradnja teh znanj, kar pa ne drži. Tako tudi dijaki poročajo, da so vsebine na maturi zelo drugačne od vsebin, ki jih obdelajo pri obveznih 70 urah informatike. Menimo, da bi moral UN nedvoumno določati cilje in vsebine za obveznih 70 ur pouka informatike in da bi moral jasno naslavljati zgoraj opisane probleme in dileme.

Poudarjamo, da naj se predmet povezuje z vsemi preostalimi predmeti, vendar ne kot "podporni" predmet, pri katerem dijaki pridobijo le temeljne digitalne kompetence. Povezovanje naj temelji na vsebinski ravni, kjer bodo dijaki s pomočjo računalniškega mišljenja in temeljnih računalniških znanj opisovali in reševali probleme pri drugih predmetnih področjih.

Obvezno bi bilo treba določiti vsebine za obvezni (1. letnik, 70 ur) ter izbirni del (2., 3. in 4. letnik v obsegu 210 ur), skupaj s pripadajočimi pričakovanimi dosežki. Predlagamo delitev na skupine za vseh obveznih 70 ur pouka informatike v 1. letniku.

Latinščina

Učni načrt za gimnazijo

UN (splošna, klasična, strokovna gimnazija), 455 ur, najprej opredeli predmet, nato našteje splošne cilje oz. kompetence. Cilje in vsebine opredeli po tematskih sklopih in ne predlaga časovne razporeditve snovi. V naslednjih poglavjih opredeli tudi pričakovane dosežke in navede nekaj namigov za medpredmetne povezave, didaktična priporočila in vrednotenje dosežkov.

Na večini gimnazij se dijaki učijo latinščine v okviru programa klasična gimnazija, in sicer od 1. do 4. letnika. Na nekaj šolah latinščino ponujajo kot izbirni predmet, in sicer kot 70- ali 140-urni predmet (v enem ali dveh letnikih). Na eni šoli se dijaki latinščine učijo 3 leta.

Ugotovitve analize UN in predlogi za posodobitve

Odgovori **učiteljev** na spletni vprašalnik in ugotovitve vodene diskusije v ŠS se ujemajo: UN je potreben posodobitve: nekatere operativne cilje in vsebine bi bilo treba preoblikovati, nekatere izločiti, predvsem pa določiti posebna znanja; posodobiti in dopolniti bi bilo treba poglavja o pričakovanih dosežkih, medpredmetnih povezavah (potreba po uskladitvi z drugimi predmeti, predvsem z jeziki in zgodovino), o didaktičnih priporočilih in vrednotenju dosežkov.

Sklepna **ugotovitev ekspertne skupine**: UN je potreben delne prenove, posodobiti ter dopolniti je treba vsa poglavja. Splošni cilji so uresničljivi, a potrebni delne redefinicije, ki ne zadeva toliko vsebine, ampak drugačen poudarek. Operativni cilji so deloma uresničljivi, posebnih znanj, zapisanih v ležečem tisku, tako rekoč ni. Nekatere vsebine bi bilo treba izpustiti. Nekatere cilje bi bilo treba preoblikovati tako, da bodo ustrezali zahtevam sodobnega časa ter spodbujali dijake k aktivnemu sodelovanju. Večji poudarek bi moral biti na aktualizaciji. Treba bi bilo preoblikovati in razširiti nekatera poglavja: medpredmetne povezave, pričakovane dosežke, didaktična priporočila in vrednotenje dosežkov.

Skupna sklepna ugotovitev: UN je treba prenoviti in posodobiti v vseh poglavjih.

Sklep

Tako kot druge države sveta se soočamo z novimi izzivi, kot so globalne družbene, politične in gospodarske spremembe. Poleg tega so že prisotne spremembe v vzorcih in zahtevah prihodnjih zaposlitev in pojavljanje novih in precej drugačnih delovnih mest v posameznikovi življenjski dobi. Ob tem se spreminja tudi izobraževalni proces. Vedno večje je poznavanje in razumevanje različnih načinov učenja otrok in pristopov, kako jih je najbolje podpreti. Nove tehnologije dajejo na voljo informacije kot še nikoli doslej in ponujajo potencial za drugačne oblike učenja. Tem trendom morajo slediti tudi naši UN, vendar večina izmed njih ni bila posodobljena od leta 2008.

Zaradi vseh omenjenih sprememb in napredka edukacijskih znanosti potrebujemo učne načrte, s katerimi bodo učitelji in učiteljice usmerjali učni proces, ki bo mladim omogočil razumevanje sveta, v katerem živijo, doseganje najvišjih možnih ravni dosežkov in jih opremil za delo in vseživljenjsko učenje. Zato smo se lotili analize naslednjih UN, kar je prvi korak k procesu njihovega posodabljanja.

V analizo smo vključili naslednje UN:

1. Slovenščina (samo v gimnazijskem programu)
2. Matematika
3. Angleški jezik
4. Nemški jezik
5. Likovna umetnost
6. Glasbena umetnost/Glasba
7. Geografija
8. Zgodovina
9. Fizika
10. Kemija
11. Biologija
12. Šport/Športna vzgoja
13. Domovinska in državljanska kultura in etika
14. Naravoslovje
15. Tehnika in tehnologija
16. Gospodinjstvo
17. Psihologija
18. Sociologija
19. Filozofija
20. Informatika
21. Latinščina
22. Italijanščina kot materinščina
23. Italijanščina kot tuj jezik
24. Madžarščina kot materinščina
25. Madžarščina kot drugi jezik
26. Razredni pouk:
 - a. Spoznavanje okolja
 - b. Naravoslovje in tehnika
 - c. Družba
 - d. Matematika
 - e. Glasbena umetnost

- f. Likovna umetnost
- g. Šport
- h. Angleški jezik
- i. Nemški jezik

V analizo smo vključili tudi UN za program osnovne šole za odrasle, in sicer:

1. Tehnika in tehnologija
2. Slovenščina, 1–4 razred
3. Likovna umetnost
4. Geografija
5. Angleščina
6. Matematika, 1–4 razred
7. Fizika

Skupne ugotovitve lahko podamo v omejenem obsegu, saj so pri predmetih specifične razlike, ki se nanašajo na posamezne elemente učnih načrtov (cilji, vsebine, standardi znanja, pričakovani rezultati, didaktična priporočila).

Pri vseh predmetih se poudarja potreba po posodobitvi učnih načrtov. Odvisno od predmeta se najpogosteje izpostavljajo naslednji elementi:

- zmanjšanje obsega ciljev ali zamenjave z drugimi cilji, njihova jasnejša opredelitev ter povezovanje ciljev s standardi znanja,
- aktualizacija vsebin,
- horizontalna in vertikalna povezanost oz. usklajenost,
- posodobitev didaktičnih priporočil v smeri sodobnih pristopov k pouku, podpiranju diferenciacije, razvijanju prečnih veščin,
- terminološka uskladitev.

Samo pri dveh predmetih se izpostavlja temeljita konceptualna in vsebinska prenova, in sicer pri geografiji in glasbi/glasbeni umetnosti.

Glede na ugotovitve analize je treba pristopiti k prenovi UN. Ta mora ob upoštevanju sodobnih trendov in dosedanjih izkušenj v šolski praksi izhajati iz naslednjih izhodišč:

- racionalizacija ciljev in vsebin,
- koherentnost posameznih delov UN (povezanost ciljev s standardi znanja),
- aktualizacija vsebin,
- ciljna in vsebinska povezanost po različnih stopnjah izobraževanja (vertikala predmeta),
- povezanost med različnimi predmetnimi področji na ravni določene stopnje (razredni pouk, predmetni pouk, srednja šola),
- omogočanje interdisciplinarnega povezovanja ciljev in vsebin različnih predmetov
- omogočanje umeščanja kroskurikularnih tem in s tem razvoj prečnih veščin,
- upoštevanje sodobnih didaktičnih pristopov (didaktična priporočila).

Uresničitev teh izhodišč pri pripravi prenove UN zahteva tudi poenoteno terminologijo in enotno strukturo dokumenta. Ta struktura mora upoštevati določbe zakona (ZOVFI). Ob tem je treba tudi natančno in nedvoumno opredeliti posamezne elemente UN, ki bodo predmetnim skupinam za prenavljanje UN vodilo pri delu.

Predlog organizacije in poteka prenove UN

Po predhodnem sklepu Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport bo Zavod RS za šolstvo začel s prenovo UN. Proces prenove bo potekal v treh korakih:

1. ustanovitev krovne skupine za prenovo in predmetnih skupin,
2. prenavljanje UN,
3. vključevanje strokovne javnosti in priprava postopkov za obravnavo na pristojnem strokovnem svetu.

I. Na ZRSŠ za šolstvo se imenuje Skupina za pripravo izhodišč prenavljanja UN (SPIP). Skupino sestavljajo zunanji strokovnjaki (predstavniki fakultet in inštitutov) in predstavniki ZRSŠ. Temeljne naloge SPIP so:

- priprava strokovnih izhodišč posodobitve UN za OŠ in gimnazije;
- priprava konkretnih smernic za izvedbo prenavljanja,
- koordinacija dela PSP,
- izvedba javnih razprav,
- priprava gradiv za določitev na pristojnem strokovnem svetu.

Zunanji člani pokrivajo strokovna področja (naravoslovje, jeziki itd..) in jih imenuje direktor ZRSŠ na predlog ustreznih fakultet ali strokovnih združenj.

II. ZRSŠ imenuje predmetne skupine za prenavljanje UN (PSP), ki jih sestavljajo predmetni svetovalci ZRSŠ, zunanji strokovnjaki (predstavniki ustreznih fakultet) in učitelji praktiki. Delo PSP koordinira Skupina za pripravo izhodišč. Temeljni nalogi PSP:

- posodabljanje UN v skladu z izhodišči in smernicami,
- preverjanje rešitev z učitelji praktiki.

III. Za strokovno podporo pri delu SPIP se imenuje ekspertna skupina, ki ima funkcijo posvetovalnega telesa.

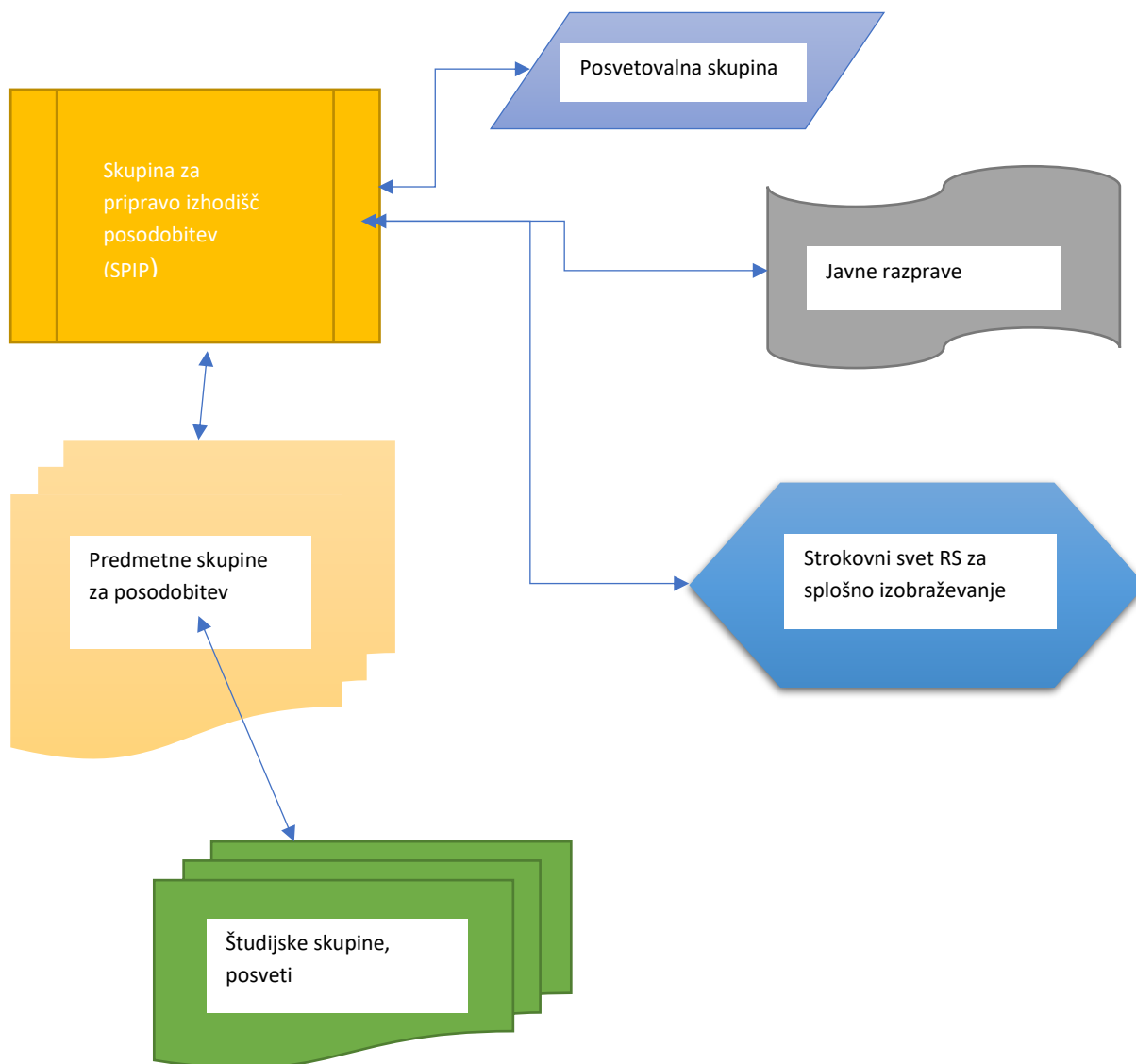
Potek dela

S predlogi izhodišč bodo seznanjeni strokovna javnost (javna razprava), pristojni strokovni svet in predstavniki staršev.

Predloge sprememb UN bodo obravnavali učitelji praktiki (študijske skupine, posveti) v dveh krogih.

Po opravljenih aktivnostih bo prenovljene UN obravnaval in določil pristojni strokovni svet.

Diagram poteka

Priloga 1

POROČILO O ANALIZI UN ZA PROGRAM OSNOVNE ŠOLE ZA ODRASLE (OŠO)

Vsebina

- I. Uvod
- II. Postopek
- III. Ugotovitve po predmetih
- IV. Zaključki
- V. Priloge

Avtorica poročila: dr. Fani Nolimal

I. Uvod

Analiza učnih načrtov (UN) za program osnovne šole za odrasle (OŠO) je potekala na Zavodu RS za šolstvo (ZRSŠ) v sklopu analize UN za predmete v obveznem programu OŠ in analize UN za program splošnega gimnazijskega izobraževanja.

Metodološki okvir

Osnovni namen analize je bil oceniti uresničljivost, relevantnost, vertikalno povezanost, aktualnost, sodobnost, medpredmetno povezanost splošnih in operativnih ciljev ter standardov znanja in ustreznost drugih elementov v sedaj veljavnih UN za posamezne obvezne predmete v OŠ in splošnih gimnazijah. Za namen analize UN je bil v ožji delovni skupini na ZRSŠ pripravljen *spletni vprašalnik* s spremenljivkami, ki sovpadajo s strukturo veljavnih UN v OŠ in gimnaziji (splošni cilji, operativni cilji, predlagane vsebine, standardi znanja/učni dosežki, didaktična priporočila). Vsi učitelji v programu OŠ in splošnih gimnazij so bili v juniju 2019 pozvani, da, na podlagi izkušenj s poučevanjem, v spletni anketi (1ka) ocenijo uresničljivost, relevantnost, vertikalno povezanost, aktualnost, ... splošnih in operativnih ciljev ter standardov znanja in pa ustreznost drugih elementov v UN.

II. Postopek

Analiza UN za osnovnošolski in gimnazijski program je bila izvedena v treh fazah:

1. Analiza UN preko spletne ankete
2. Diskusija o empiričnih rezultatih v ŠS
3. Analiza v ekspertnih skupinah (ES) posameznih predmetov/Obravnava empiričnih rezultatov v ES za posamezni predmet

Poleg UN v omenjenih programih so bili v analizo vključeni tudi UN za program OŠO. Ti UN so bili oblikovani na osnovi (prvih) UN za obvezni program v 9-letni OŠ, ki so bili določeni v paketu na strokovnem svetu leta 1998.

UN za obvezne predmete v programu OŠ so bili za tem dvakrat posodobljeni, prvič leta 2008 in drugič 2011. UN za program OŠO niso bili nikoli posodobljeni in tako tudi ne usklajeni z veljavnimi UN za program OŠ, določenimi leta 2011. Izvajalci programa OŠO tako pri poučevanju še vedno uporabljajo UN za program OŠO, ki temeljijo UN za OŠ iz leta 1998, vendar ob tem učitelji uresničujejo tudi cilje in standarde, ki so zapisani v posodobljenih UN za program OŠ (2011; UN za SLJ, 2018).

Analiza osmih UN, ki jo je opravilo osem učiteljev praktikov, ki poučujejo v programu OŠO na ljudskih univerzah, in katerih ugotovitve predstavljamo v nadaljevanju, se tako v osnovi nanaša na UN za program OŠO (oblikovane po učnih načrtih za program OŠ, oblikovan leta 1998). Pri presoji standardov znanja in nekaterih drugih elementov UN so se nekateri praktiki sklicevali tudi na veljavne UN za program OŠ (2011; UN za SLJ, 2018).

Ker ni jasno, ali so praktiki iz OŠO ocenjevali UN za OŠO ali UN za »redno« OŠ (določene leta 2011) ali kombinacijo obeh in ker je posamezni UN ocenil zgolj en praktik, ki poučuje na OŠO, je **veljavnost empiričnih ugotovitev vprašljiva** in moramo nanje gledati z *veliko mero kritične distance*. Ugotovitve tako predstavljajo le mnenje oz. vtis oz. okvirno oceno posameznega UN, kar je potrebno upoštevati pri morebitni posodobitvi oz. prenovi.

V analizo UN za program OŠO so bili vključeni presojevalci (učitelji praktiki v programu OŠO) UN za naslednje predmete:

Ana Marija	Blažič	Predmet zgodovina v OŠ (za odrasle).
Peter	Podgoršek	Predmet tehnika in tehnologija v OŠ (za odrasle).
Alja	Sabadžija	slovenščina v OŠ (za odrasle) 1-4 razreda
mag. Vlasta	Henigsman	likovna umetnost v OŠ (za odrasle)
Biserka	Gavez	geografija v OŠ (za odrasle)
Kristina	Brumat	angleščina v OŠ (za odrasle)
Aleksandra	Vrbančič	matematika v OŠ (za odrasle) 1-4 razreda
Adela	Žigart	fizika v OŠ (za odrasle)

Vsak presojevalec UN za program OŠO je sprva izpolnil spletni vprašalnik, kjer je podal pisno oceno UN predmeta, ki ga poučuje v programu OŠO, nato je sodeloval v ekspertni skupini (ES) za predmet, ki je bila sestavljena iz praktikov, univerzitetnih strokovnjakov in pedagoških svetovalcev ZRSS, ki so ES tudi vodili.

ES so presojale UN po vprašanjih, ki so jih vsebovali *spletni vprašalniki* in pri tem izpostavile ugotovitve za program OŠ, za OŠO in gimnazije. Pri pregledu ugotavljamo, da je ugotovitve za **program OŠO** sistematično po posameznih vprašanjih predstavilo le šest od osmih ES, ki so imele vključene tudi predstavnike ljudskih univerz oz. praktika z izkušnjami poučevanja in učenja v programu OŠO. ES za tuj jezik (angleščina - TJA) in likovno umetnost (LUM) sta presojo osredotočili predvsem na program »redne« OŠ, glede programa OŠO pa je ES za TJA zapisala le en komentar ES; za LUM pa splošno mnenje o UN za LUM/LVZ v programu OŠO. Ugotovitve vseh osmih ES predstavljamo v nadaljevanju.

III. Ugotovitve po predmetih

Učitelji, sodelujoči pri presoji UN za OŠO so opozorili, da so sedaj veljavni UN za OŠO in za »redne« OŠ napisani za udeležence, ki obvladajo učni jezik (slovenščino). Situacija, s katero se dnevno soočajo pri poučevanju v OŠO na ljudskih univerzah, pa je bistveno drugačna. Med udeleženci izobraževanja, ki so po starosti, znanju in izkušnjah izredno raznoliki, je takih, ki obvladajo učni jezik malo, pojavljajo pa se številne skupine in posamezniki, ki ne razumejo in ne govorijo slovenskega jezika, npr. Romi, prosilci za azil iz različnih držav sveta, osebe, ki so pod mednarodno zaščito in drugi. Poleg razumevanja jezika je pogosto problem tudi poznavanje pisave – vse več je namreč udeležencev iz arabsko govorečih držav. Realizacija veljavnih UN je tako otežena, saj učitelji veliko ur porabijo zato, da udeležence naučijo osnovnega besedišča predmeta, kar pogojuje uspešno učenje in usvajanje splošnih in operativnih ciljev ter standardov znanja, predpisanih v UN. To, ob že tako strnjenem predmetniku OŠO in zmanjšanem številu ur za posamezni predmet (posameznim predmetov v programu OŠO je namreč, primerjalno z »redno« ŠO, v povprečju namenjeno le 40 % ur), izpeljavo programa OŠO še dodatno otežuje.

Poleg tega opozarjajo tudi na to, da omenjeni udeleženci izobraževanja zelo neredno (kampanjsko) prihajajo k pouku, kar vrzeli v učnem jeziku in znanju pri posameznih predmetih še dodatno pogloblja in s tem onemogoča realizacijo v predpisanih ciljev in standardov v UN in tudi napredek posameznega udeleženca.

Več ugotovitev glede realizacije programa OŠO in ustreznosti UN oz. posameznih elementov v UN slovenščine, matematike, fizike, geografije, likovne vzgoje/likovne umetnosti, tehnike in tehnologije, tujega jezika in zgodovine, predstavljamo v nadaljevanju.

Presoja UN za program OŠO

Preglednica 1: Presoja elementov UN slovenščine, matematike, fizike, geografije, likovne vzgoje/umetnosti, tehnike in tehnologije, tujega jezika (angleščina) in zgodovine za program OŠO

1. Uresničljivost ciljev v UN in svoje odgovore utemeljite.	
<p>SLJ (nov UN za OŠ je primerjala z veljavnim UN za OŠO pri čemer je imela v mislih udeležence/ ciljno skupino)</p>	<p>Splošni cilji</p> <p>Veljavni učni načrt OŠ za odrasle pri slovenščini predvideva, da je udeleženec oseba, katere materni jezik je slovenščina in iz najrazličnejših razlogov ni dokončala osnovnošolske obveznosti. Na tem mestu je treba opozoriti, da sta se izvor in kulturno ozadje udeležencev v teh letih precej spremenila in je trenutni UN v tem oziru kar nekoliko zastarel. Najprej je za določitev splošnih ciljev torej treba določiti ciljno skupino, ki danes najpogosteje obiskuje OŠ za odrasle. Zaradi številnih migracij se je struktura udeležencev popolnoma spremenila in danes imamo v obdobju opismenjevanja (1.–4. razred) v predavalnicah priseljence. A tudi populacija priseljencev ni povsem enaka v vseh slovenskih regijah. V osrednjeslovenski regiji so to predvsem priseljenci z Bližnjega vzhoda in večinoma arabsko govorečih držav.</p> <p>Nov učni načrt za mladino že predvideva, da slovenščina ni materni jezik vseh udeležencev, kar bi bilo treba upoštevati in vključiti tudi v prenovo UN za odrasle: »Učenci in učenke si oblikujejo pozitivno razmerje do slovenskega jezika in do svojega prvega jezika (če ta ni slovenščina) ter se zavedajo pomembne vloge materinščine in slovenščine v svojem osebnem in družbenem življenju.«</p> <p>UN za mladostnike omenja v splošnih ciljih tudi razvijanje digitalne zmožnosti – danes večino informacij dobimo na spletu, zato je pomembno razvijanje funkcionalne digitalne pismenosti, česar pa veljavni UN za odrasle ne predvidi (v zadostni meri). A pri doseganju vseh splošnih ciljev je večja ovira kot njihova osmiselitev časovni okvir, v katerem naj bi te cilje dosegli. Za obdobje od 1. do 4. razreda je v programu za mladostnike namenjenih 875 pedagoških ur, obstoječi učni načrt v osnovni šoli za odrasle pa predvideva, da naj bi <i>odrasli udeleženci cilje od 1. do 4. razreda usvojili v le 160 urah</i>, kar pa je glede na ciljno skupino <i>nerealno</i>, še posebej zato, ker so v program vključene tudi osebe s posebnimi učnimi potrebami ali nepismeni v latinici. <u>Cilj je postavljen nerealno in je po dosedanjih izkušnjah neuresničljiv.</u></p> <p>Operativni cilji so v obstoječem UN za obdobje od 1. do 4. razreda napisani <i>zelo splošno in »ohlapno«</i>.</p> <p>Funkcionalni cilji v obstoječem učnem načrtu so <i>smiselni</i>, saj spodbujajo udeležence k uporabi pisnega in govornega jezika za sporazumevanje. Ker se pogosto srečajo z neumetnostnimi besedili, je smiselni tudi cilj, ki predvidi, da udeleženci berejo/poslušajo in razčlenjujejo neumetnostna besedila. Manj smiselni in uresničljivi je cilj, ki omenja interpretacijo umetnostnih besedil. Tega so v okviru 160 ur sposobni morda le udeleženci, ki imajo boljše poznavanje jezika (npr. so bili prej že vključeni v kakšen tečaj jezika ali kak drug program). Tudi zadnji cilj je le deloma uresničljiv, saj se zatakne pri pravorečni in pravopisni zmožnosti. Udeleženci iz držav, kjer ne uporabljajo latinice, se namreč težko navadijo že na veliko začetnico in že za osnovne pravopisne značilnosti slovenskega jezika potrebujejo veliko časa.</p>

	<p>Izobraževalni cilji so prav tako <i>delno uresničljivi</i>. 160 ur je premalo, da bi učitelju uspelo obravnavati npr. literarno-teoretske pojme. Tudi temeljni jezikoslovni pojmi so po navadi prezahtevni za omenjeno ciljno skupino.</p> <p>Pozitivni vidik sedanjega UN je, da učitelju pusti proste roke pri izbiri besedil. Omenja sicer, naj bodo besedila prilagojena starosti udeležencev, ne predvidi pa, da naj bodo <i>besedila prilagojena tudi kulturnemu predznanju/ozadju</i> udeležencev.</p>
MAT	<p>Splošni cilji so kvantitativno delno uresničljivi. Razlog vidim v tem, da delam z udeleženci, ki ne znajo jezika in smo se za osnovne matematične spretnosti primorani najprej naučiti določeno kvoto besedišča. Žal pa je v 140 urah nemogoče zadostiti vsem splošnim ciljem. Uspemo uresničiti cilje: matematika kot sredstvo komunikacije, kot orodje v vsakdanjem življenju, delno razvijamo zaupanje v lastne matematične sposobnosti, se delno spoznamo z matematičnimi tehnologijami.</p> <p>Operativni cilji so kvantitativno in kvalitativno delno uresničljivi. Razlog je v prenatrpanosti vsebin glede na omenjeno ciljno skupino. Tako recimo ne uspemo dovolj utrditi razlikovanja desetiških enot, se večinoma ne dotaknemo zakona o zamenjavi in združevanju pri seštevanju in množenju, imamo precejšnje težave z razumevanjem neenačb, če se jih že lotimo, premalo utrdimo geometrijo ...</p>
FIZ	<p>Splošni in operativni cilji v OŠO so nedosegljivi zaradi majhnega števila predvidenih ur (25 ur v 8. razredu in 20 ur v 9. razredu) ter zaradi strukture učencev (poučujem izključno najstnike, ki so bili neuspešni v redni OŠ).</p>
GEO	<p>Splošni cilji so <i>uresničljivi in ustrezno oblikovani</i>. Prepletajo se med vsemi vsebinami in na vseh ravneh – lokalna, regionalna, planetarna geografija ter zajemajo cilje iz celotne razvrstitve: poznavanje, razumevanje, uporaba, analiza, sinteza in vrednotenje.</p> <p>Operativni cilji z vidika osnovne šole za odrasle so nekateri operativni cilji <i>delno ali pa celo neuresničljivi</i> – glede na sposobnosti in predznanja, <i>nekateri so pa neuresničljivi</i> glede na to, da je fond ur le med 20-25 ur.</p> <p>Ker se v osnovni šoli za odrasle ne izvaja terensko delo ali ekskurzije, so neuresničljivi naslednji operativni cilj (primeri): se orientira in giblje v naravi s kompasom in zemljevidom, obišče vsaj eno naravnogeografsko enoto Slovenije (interdisciplinarna ekskurzija), spozna lepote in geografsko pestrost Slovenije v okviru ekskurzije in terenskega dela, na podlagi spoznanj terenskega dela ovrednoti pomen površja in kamninske zgradbe za človeka;</p> <p>Predvsem se pojavlja še <i>težava z razumevanjem učnega jezika</i> in posledično razumevanje pojmov, pojavov in procesov. Prostorske predstave in predznanja so zelo oslABLJENA. Operativni cilji, ki vsebujejo besedno zvezo, da učenci nekaj opišejo ali analizirajo so <i>deloma uresničljivi</i> za take učence.</p>

TIT	<p>Splošni cilji</p> <p>Ob pregledu splošnih ciljev <i>ne vidim bistvenih težav glede uresničljivosti</i>, saj avtonomija učitelju omogoča različne poti do njihove uresničitve. Osebnostno pa menim, da nekateri merijo znatno previsoko: Primer: cilj št. 2. v delu »analizirajo, primerjajo in razumejo...« in nadalje »spoznavajo zveze med tehničnimi principi in naravoslovnimi zakonitostmi« Iskanje takih zvez je za povprečnega osnovnošolca prezahtevno. Kot tudi »analiziranje«... Učenec lahko preizkuša in primerja, najsposobnejši pa tudi razume... analiza v tehnologiji pa je že previsoka raven po mojem mnenju.</p> <p>V cilju št 4. vidim težavo v delu ki se nanaša na »svoje dejavnosti primerjajo s postopki v proizvodnih podjetjih in spoznavajo principe sodobne tehnologije«. Takšna primerjava je možna samo ob neposrednem opazovanju delovnega procesa v podjetju. Film, internet ali simulacija takšno primerjavo težko pokaže. Da bo učitelj v okviru učnega predmeta obiskal delovni obrat je težko verjetno. Ob tehničnih in naravoslovnih dnevih pa seveda je, kar pa zavisi od LDN šole. Principi sodobne tehnologije <i>temeljijo na robotih in avtomatizaciji</i>. Vprašanje je, kako so šole s tovrstno tehnologijo opremljene in kako so usposobljeni predvsem starejši učitelji za delo z njo (sestavljenske, roboti, lego sistemi, 3d tiskalniki...).</p> <p>.</p> <p>Operativni cilji</p> <p>V splošnem se mi zdijo cilji <i>primerno zastavljeni</i>. Tisto kar pogrešam, bom opredelil v naslednjih vprašanjih. Ob pregledu operativnih ciljev izpostavljam zgolj tiste, pri katerih se mi poraja dvom uresničljivosti, predvsem iz stališča svoje 20 letne prakse in opreme, ki je navadno prisotna v tehničnih učilnicah.</p> <p>Program OŠ za odrasle:</p> <p>V programu OŠ za odrasle se je potrebno zavedati sledečih dejstev, ki vplivajo na uresničljivost ciljev:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pouk se večinoma izvaja v prostorih ljudskih univerz, ki so prilagojene frontalnemu pouku v obliki predavanj. • Ljudske univerze ne razpolagajo s specializiranimi učilnicami – tehničnimi delavnicami, napravami in stroji ter sestavljankami za pouk TIT. • Veliko študijskega dela se izvaja tudi v centrih za samostojno učenje, kjer svetovalci vodijo udeležence k pridobivanju novih znanj preko literature, in IKT tehnologije. • V kolikor je slušatelj posameznega predmeta samo eden ali dva, se tečaj predavanj marsikje niti ne izvaja, ampak gre za samostojni študij ob pomoči svetovalcev ter zgolj opravljanje predmetnega izpita. • Fond ur, ki je za pouk TIT namenjen je za posamezen razred prepolovljen. • Udeleženci izobraževanja pokrivajo zelo široko starostno skupino in imajo večinoma nižje intelektualne sposobnosti, slabše delovne navade ter nekateri slabo razumejo slovenski jezik – so tujci. • Na podlagi vsega naštetega naj bo torej <u>realizacija ciljev prepuščena izključno učitelju, njegovi iznajdljivosti, prioritetam...</u> torej avtonomiji v pravem pomenu besede ter delovnemu okolju, ki ga ustanova nudi.
-----	---

ZGO	<p>Pri splošnih ciljih bi bilo mogoče (še zlasti pri OŠ za odrasle) dobro dodati tudi, poleg zapisa o uporabi IKT veščin, tudi druge cilje ali usmeritve, ki stremijo kohezijski politiki 2021–2027 in bodo izhodišča prihodnosti, ob katerem bi udeleženci:</p> <p>- ob izgrajevanju, poglobljanju in razširjanju znanja iz zgodovine, razvijali zavest o spodbujanju inovativne in pametne gospodarske preobrazbe, bolj zelene, čiste in pravične energije, prilagajanje podnebnim spremembam, regionalna povezljivost IKT, spodbujanje trajnostnega in celostnega razvoja (mest, podeželja in obalnih območij).</p>
<p>2. Zahtevnost operativnih ciljev v UN z vidika udeleženca OŠ za odrasle in svoje odgovore utemeljite.</p>	
SLJ	<p>Obstoječi UN za SLJ v OŠO v primerjavi z novim UN za SLJ v »redni« OŠ</p> <p>Pri pregledu operativnih ciljev za prvo vzgojno-izobraževalno obdobje v UN za mladostnike ugotovimo, da so operativni cilji zastavljeni precej podrobneje (kot v primerjavi z UN za odrasle). Pri tem bi lahko nekaj teh operativnih ciljev črpali za prenovu UN za odrasle, da bi bili ti razširjeni, a glede na število ur, ki so namenjene pouku slovenščine v programu OŠ za odrasle (160 ur), lahko trdim, da je <i>nemogoče, da bi udeleženci vse te cilje v tako kratkem času tudi usvojili</i>. V nadaljevanju zato komentiram operativne cilje v UN za mladostnike z vidika udeleženca OŠ za odrasle in razmišljam, katere bi bilo dobro vključiti.</p> <p>JEZIK</p> <p>Področje jezika je dobro zastavljeno, upošteva vse štiri bistvene prvine – govorjenje, poslušanje, branje in pisanje. Prav tako so operativni cilji zastavljeni tako, da so vključene vse taksonomske stopnje.</p> <p>a) RAZVIJANJE JEZIKOVNE, NARODNE IN DRŽAVLJANSKE ZAVESTI</p> <p>Glede na udeležence, ki se vključujejo v program OŠ za odrasle, so <i>nekateri cilji v tej podkategoriji prezahtevni</i>. V obdobju od 1. do 4. razreda je namreč nemalo udeležencev, ki so slabše pisмени ali celo popolnoma nepisмени v latinici oz. celo v svojem jeziku. Takšni udeleženci bi potrebovali individualno obravnavo ali vsaj delo v manjših oddelkih (do največ 5 udeležencev). Nekateri v svojih matičnih državah niso nikoli obiskovali šole in se sistematično učili o jeziku, zato so zanje nekatere stvari še posebej abstraktne in težko dojemljive. Pomembno je, da se poudari odnos do prvega jezika (za večino današnjih udeležencev opismenjevanja to ni slovenščina) in slovenščine kot drugega/tujega jezika.</p> <p>b) RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI POGOVARJANJA</p> <p>To je zelo pomembna zmožnost, ki jo odrasli udeleženci tudi največkrat uporabljajo. Zato so cilji, navedeni v tej podkategoriji, zelo smiselni. Vrste pogovorov pa so popolnoma ustrezne tudi za odrasle.</p> <p>c) RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI POSLUŠANJA IN GOVORNEGA NASTOPANJA</p> <p><i>Vrste posnetih besedil in cilji so zastavljeni smiselno</i> tudi z vidika udeleženca OŠ za odrasle. A da usvojijo vse omenjene tematike, potrebujejo tudi najbolj napredni udeleženci <u>več kot 160 ur</u>.</p> <p>d) RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI BRANJA IN PISANJA</p> <p>Ta podkategorija je zelo pomembna in udeleženci imajo z <i>branjem in pisanjem največ težav</i>, še posebej uporabniki nelatiničnih pisav.</p> <p>»Učenci in učenke glede na svoje predznanje branja in pisanja ter glede na razvite veščine, spretnosti in zmožnosti prehajajo individualizirano, postopoma</p>

in sistematično skozi naslednje faze oz. dejavnosti začetnega opismenjevanja.« Slednje je težko v večjih skupinah, ki niso homogene. Nepismeni ali slabo pisarni se v tako kratkem času (160 ur) po navadi *ne opismenijo do te stopnje, da bi samostojno brali ali pisali*. Je pa to še posebej pomembna zmožnost ravno za tiste z najslabšim znanjem, saj sta to nujni veščini za vsakodnevno komunikacijo tudi v osebem prostoru (govorjenja in razumevanja slušnega besedila se tudi nepismeni dokaj hitro priučijo).

Glede na majhno število ur, namenjenih slovenščini v obdobju opismenjevanja, je *težko uresničljiv cilj pisanja in branja povedi s pisanimi črkami*. Hkrati to ni večšina, ki bi bila za udeležence OŠ za odrasle nujna za nadaljevanje izobraževanja. Tu se riše prepad med dvema poloma – v šolo želimo vnesti čim več IKT, pri pouku uporabljati najsodobnejše pametne table, tablice in tudi mobilne telefone. Na drugi strani pa od udeležencev OŠ za odrasle, ki so v večini priseljenci in se *težko priučijo latinične pisave*, zahtevamo, da znajo pisati in brati tudi pisane črke. Smiselno bi bilo poznavanje pisanih črk in zmožnost, da jih berejo, ne pa tudi pisanje, saj je to na tej stopnji za večino prezahtevno. Morda bi bilo cilj smiselno prestaviti v višje razrede.

e) RAZVIJANJE JEZIKOVNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI

Operativni cilji pod to kategorijo v UN za mladostnike so *za udeležence prezahtevni*. Kaj bi bilo dosegljivo?

Poimenovalna zmožnost: Udeleženci se naučijo poimenovati predmetnost s knjižnimi besedami in boljši udeleženci lahko dane besede tudi razložijo.

Skladenjska zmožnost: Udeleženci sčasoma, ko pridobijo določen nabor besed, tvorijo krajše pomensko ustrezne povedi, ki oblikovno po navadi niso popolnoma pravilne. Na splošno imajo z usvajanjem slovničnih struktur kar velike težave, kar pa je hkrati tudi pričakovano.

Pravorečna zmožnost: Udeleženci v večini primerov izven razreda ne uporabljajo slovenskega jezika, zato se naučijo govoriti le knjižno, kar privede do nerazumevanja neknjižne izreke na delovnem mestu ali v vsakodnevnikih osebnih pogovorih (in ne obratno).

Slogovna zmožnost: »V svojih besedilih in v besedilih drugih prepoznavajo neustrezne (npr. neknjižne) besede in besedne zveze ter jih zamenjajo z ustrežnejšimi (npr. knjižnimi) sopomenkami.« – Kot sem že omenila zgoraj, se večina udeležencev nauči uporabljati knjižno različico jezika, zato so takšni cilji za udeležence OŠ za odrasle morda do neke mere manj nujni.

f) RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Jezikoslovni izrazi, navedeni v razdelku Vsebina, so primerni tudi za OŠ za odrasle in nujni za nadaljnje izobraževanje.

KNJIŽEVNOST

Glede na to, da imajo naši udeleženci slabša poznavanje jezika in skromen nabor besedišča, so po navadi *umetnostna besedila prezahtevna*, da bi jih lahko obravnavali v sklopu 160 ur. V poštev pridejo le krajše zgodbe, pravljice, ki pa so zanje vsebinsko nezanimive in nekaterim lahko dajejo občutek, da jih obravnavamo kot otroke. Nekoliko daljša besedila in pesmi se obravnavajo večinoma šele v nadaljevanju, ko udeleženci ponovno opravljajo opismenjevanje od 1. do 4. razreda. Udeleženci s težavo primerjajo besedila ali jih vrednotijo – tega je sposobna le peščica najboljših udeležencev.

	Pri književnosti bi se bilo morda dobro omejiti, saj pri slabem znanju jezika in pomanjkanju časa, le tega ne ostane dovolj, da bi izpolnili cilje, ki so zapisani v UN za mladostnike.
MAT 1-4 r.	Za precejšen del mojih udeležencev so operativni cilji prezahtevni, saj imajo težave z računskimi operacijami, npr.: seštevanje in odštevanje s prehodom, množenje z dvomestnim faktorjem, deljenje z enomestnim deliteljem, z načrtovanjem pravokotnika, kvadrata, z merskimi enotami, posebej z votlimi merami. Veliko težav je z abstrahiranjem.
FIZ	Prezahtevni za naše učence, ki imajo poleg različnih prikrajšanosti (najbrž pa prav zaradi njih) tudi velike vedenjske težave. <u>Število predvidenih ur premajhno.</u>
GEO	Za učence/uporabnike osnovne šole za odrasle so predvsem operativni <u>cilji, ki so četrte, pete ali šeste taksonomske stopnje zelo zahtevni, celo neuresničljivi</u> . Deloma jim delajo težave že nekateri cilji druge in tretje taksonomske stopnje, to so predvsem tisti, ki zahtevajo, da učenci nekaj razložijo, opišejo, utemeljijo, sklepaj. Se pa nekateri operativni <u>cilji pokrivajo z drugimi predmeti</u> kot so na primer fizika. V 6. razredu pri geografiji so cilji o obliki in gibanju Zemlje, ki se nato ponovijo pri fiziki v 8. razredu, v sklopu Vesolje.
TIT	V programu OŠ za odrasle bodo zaradi s specifičnosti pedagoškega dela na ljudskih univerzah, <i>težko uresničljivi</i> vsi tisti <i>operativni cilji, ki predvidevajo praktično uporabo orodij, naprav in strojev ter različnih didaktičnih sestavljanj</i> . Slušateljcem bodo namreč praktične izkušnje primanjkovala, razen morda tistim, ki se v izobraževanje vračajo iz proizvodnje.
ZGO	/
3. Usklajenost operativnih ciljev v UN s potrebami sodobnega časa; ustreznost ciljev/vsebin glede na razumevanje znanstvenih konceptov in glede doseganja splošne izobrazbe	
SLJ	<i>Operativni cilji delno sledijo potrebam sodobnega časa. Za doseg ciljev bi zagotovo potrebovali več ur. Morda bi k »veliki sliki« prispevalo več praktično-sporazumevalnih in uradovnalnih ter manj umetnostnih besedil. Umetnostna besedila so pogosto za udeležence pretežka</i> tudi zaradi različnega kulturnega ozadja, ki ga prinašajo s sabo. Pri književnosti je poslušanje umetnostnih besedil po navadi zanje pretežko, saj ne razumejo slovensko dovolj dobro, da bi lahko sledili tekočemu branju. Prav tako se zatakne pri pisanju nadaljevanja pravljice ali narobe pravljice. Besedila so namreč zelo posplošena in kratka, ker v tako kratkem času ne pridobijo dovolj besednega zaklada, da bi se lahko izražali, kot želijo.
MAT	Mogoče delno. Za večino mojih udeležencev je prav gotovo preveč vsebin, saj jih v kasnejšem življenju/delovni karieri ne bodo potrebovali. Zanje je pomembno znanje 4 računskih operacij, osnove geometrije, osnove merjenja, razbiranje in povzemanje podatkov iz tabel ... Veliko izrazov je nepotrebnih (npr: daljica, premica, poltrak, sečnice, vzporednice, lastnosti operacij ...)
FIZ	Nepotrebnih ciljev ni. Morda <u>manjkajo cilji, ki se nanašajo na spremembe okolja.</u>
GEO	Menim, da <i>sledijo potrebam sodobnega časa</i> . Zastopani so cilji/vsebine, ki dajo učencem neko deklarativno znanje, ki se mi zdi pomembno za splošno znanje in posledično za nadgradnjo znanja oz. za procesno znanje. Cilji/vsebine so na vseh vrstah znanja (faktografsko znanje), veščin in spretnosti.

TIT	<p>Problem sodobnega časa je dvoumen. Odgovor je DA in NE. V UN je <i>preveč ciljev</i>, ki se nanašajo na <i>sodobno tehnologijo</i> v smislu računalniškega krmiljenja, električne napetosti, CAD CAM, pojasnjevanje delovnih procesov in podobno... V UN torej pogrešam cilje povezane s klasičnim rokodelstvom, osnovnimi ročnimi spretnostmi... Teorije je torej dovolj pri ostalih šolskih predmetih, tehnika in tehnologija pa naj bi se vrnila k praktičnemu ustvarjalnemu delu in rokodelskim spretnostim.</p> <p>Ob izvajanju TIT v okviru izobraževanja za odrasle, je treba upoštevati dejstvo, da bo velika večina slušateljev nadaljevala šolanje na poklicnih šolah ali se zaposlila na enostavnejših delovnih mestih tudi v proizvodnji. <i>Razumevanje znanstvenih konceptov v tej učni skupini torej sploh ni pomembno.</i></p>
ZGO	/
4. Cilji/koncepti, ki udeležencu OŠ za odrasle omogočajo aktivno sodelovanje in vključevanje v družbo	
SLJ	<i>Da, saj je večina ciljev uporabnih tudi za vsakdanje življenje in vključevanje v družbo ne le nadaljnje šolanje (npr. znati tvoriti zahtevo, opravičilo idr., znati tekoče brati in pisati ...).</i>
MAT	Da, vključuje. Večina doseženih ciljev je nujnih za življenje. (op: moji udeleženci imajo svoje osebne cilje in veliko njih težko razume »aktivno sodelovanje in vključevanje v družbo«)
FIZ	Vsebuje vendar je <u>od učiteljeve usposobljenosti, izkušenj in nenazadnje tudi njegovega karakterja odvisno ali bodo ti cilji doseženi</u> . V OŠO je zaradi majhnega števila ur skoraj nemogoče razvijanje kritičnega mišljenja.
GEO	<i>Da, vključuje. Preko ciljev kjer analizirajo, vrednotijo, primerjajo.</i>
TIT	<i>Aktivno vključevanje je učencu omogočeno, saj ga cilji vseskozi pozivajo k sodelovanju, podajanju mnenj, oblikovanju zamisli, idej ipd. Učenci spoznavajo cestno-prometne predpise, poklice, proizvodnjo itd. Vse napisano velja tudi za udeležence izobraževanja odraslih.</i>
ZGO	/
5. Ustrezna zastopnost ciljev vseh taksonomskih ravni	
SLJ	<i>Da, v UN za odrasle so ustrezno zastopani cilji vseh taksonomskih ravni v razdelku Temeljni in minimalni standardi znanja. V UN za mladostnike pa prav tako najdemo cilje vseh taksonomskih ravni med operativnimi cilji. Oba UN puščata dovolj možnosti, da učitelj znotraj teh ciljev sam vzpostavlja dodatne taksonomske ravni.</i>
MAT	So zastopani. UN omogoča dovolj vsebin oz. ciljev, ki zastopajo taksonomska znanja. Osnovna, proceduralna, problemska. Seveda s tem, da učitelj razume stopnjevanje vsebin.
FIZ	V UN za OŠO (1998) žal ni veliko ciljev najvišje taksonomske stopnje. Glede na število ur predvidenih za fiziko v OŠO in strukturo učencev se lahko ukvarjamo le z nižjimi taksonomskimi stopnjami.

GEO	<p>V večini so <i>ustrezno zastopani</i>. Primer za 8. razred: na zemljevidu določi geografsko lego Avstralije in Oceanije (poznavanje dejstev, razumevanje, uporaba), razloži vzroke za svojevrsten rastlinski in živalski svet Avstralije (sinteza), ob zemljevidu in slikovnem gradivu opiše površinsko izoblikovanost Avstralije in sklepa o vplivu Velikega razvodnega gorovja na podnebje in vodovje (poznavanje dejstev, uporaba, analiza, sinteza), razume nastanek Velikega koralnega grebena in ovrednoti njegov pomen (razumevanje, vrednotenje), ob zemljevidu in slikovnem gradiva primerja podnebno-rastlinske pasove Avstralije (uporab, analiza), opiše težave preskrbe z vodo v Avstraliji (poznavanje, analiza);</p> <p>Menim, da bi <u>lahko bilo nekaj ciljev preoblikovane v višjo taksonomsko stopnjo</u>. Da bi učenci več: kritično osvetlili, problematizirali, kritizirali, argumentirali. Vendar iz strani trenutnih uporabnikov osnovne šole za odrasle, pa menim, da le ti <i>ne bi dosegli svojega namena</i>.</p>
TIT	<p><i>Zastopanost posameznih taksonomskih ravni se mi zdi ustrezna</i>. Osebnost pa bi zaradi že omenjenih razlogov in potrebi po praktičnem delu <u>večji poudarek dal uporabni ravni, torej prvim trem stopnjam</u>. Sinteza, analiza in vrednotenje so zagotovo pomembne taksonomske ravni, a jih maj sposobni učenci na tej stopnji še ne morejo usvajati.</p> <p>Osebnost vidim pomen tehnike in tehnologije predvsem v uporabnih znanjih, praktičnosti in manj v analizi sintezi in vrednotenju.</p> <p>Pri izobraževanju odraslih je zaradi specifičnosti učne skupine vsakršno <i>usmerjanje v cilje višjih taksonomskih stopenj popolnoma nesmiselno</i>.</p>
ZGO	<p>Pri osnovni šoli za odrasle imamo problem, saj je na voljo <u>le 25 x 4 ur</u>, kar je relativno malo, gre pa za ljudi (tudi ljudi iz roba družbe), ki so si že pridobili določene izkušnje (na primer nekateri so že vključeni v delovni proces, torej že zaposleni, spet drugi so brezposelni, nekateri že imajo svoje družine itd.) pri vključevanju v družbo, zato je še kako pomembno, da v kurikulumu upoštevamo njihov položaj, če želimo, da bodo v prihodnosti uspešni (nadaljnje izobraževanje, zaposlovanje).</p> <p>Se pravi, učitelji se morajo prilagoditi konkretni učni skupini in posameznikom (v IO imamo raznolikost skupin) – usklajevanje ciljev in standardov znanja, učnih vsebin, virov in metod učenja. Seveda z namenom, da učeči se doseže cilje. Ne samo to, ampak tudi značilnost, da je udeleženec povezan s širšo oziroma ožjo okolico, kar pomeni, da je potrebno vključevati pri IO okolje in sodelovati s širšim okoljem (na takšen način se udeleženci soočajo z resničnimi problemi iz različnih družbenih kontekstov). Teme oziroma cilji so v tem primeru zelo pomembni v IO in jih lažje vključujejo njihovo vsakdanje življenje, v IO na takšen način, da se soočajo z zahtevami okolja.</p> <p>V kolikor učitelj ne pozna svoje ciljne skupine ali udeležencev, ima še vedno možnost, da jih pokliče k osebnemu izražanju in mnenju ali pa da zgolj podajo svoje življenjske primere, kar naposled predstavlja osnovo za nadaljnje delo in diskusijo. Učenje je na takšen način bolj naravno in učinkovito.</p>

6. Odprtost UN, možnost učiteljevega avtonomnega odzivanja na aktualne dogodke, potrebe udeležencev in potrebe sodobnega časa	
SLJ	<i>UN bi bil dovolj odprt, če bi dopuščal, da učitelj določene vsebine in cilje opusti, če vidi, da za udeležence niso del »večje slike« ter jih nadomesti s cilji, ki so za udeležence bolj relevantni in uporabni/nujni za nadaljnje izobraževanje.</i>
MAT	<i>V primeru, da <u>dopušča izpustitev določenih ciljev oz. vsebin, da.</u></i>
FIZ	<i>Načeloma to velja. Ampak v OŠO zaradi predvidenega števila ur učitelj <u>nima časa za aktualne dogodke.</u></i>
GEO	<i>Je odprt, ampak v osnovni šoli za odrasle je <u>fond ur poučevanja geografije od 20 – 25 ur za posamezen razred</u>, zato menim, da bi moral biti oblikovan UN posebej za OŠ za odrasle in tako narediti nekakšen <u>strnjen skupek izbranih vsebin za posamezni razred</u>. Tako da bi zaokroženo uporabniki lahko pridobili temeljno znanje s potrebnimi veščinami, ki bi zaokroževalo njihovo geografsko znanje, tako splošnih, regionalnih, lokalnih ali planetarnih geografskih vsebin.</i>
TIT	<i>Moj odgovor je <u>NE</u>. Že usmeritev da v posameznem razredu <u>učitelja usmerja k točno določeni vrsti gradiva</u> to ne nakazuje. Nedvomno je pomembno, da učenec spozna vse vrste gradiv torej od papirja do kovin, njihovo praktično uporabo, pri izdelavi izdelkov, pa bi bilo potrebno prepustiti učitelju.</i> <i>Glede na omejeno – znatno manjše <u>število učnih ur</u>, bi bilo <u>usmerjanje v tehniko lokalnega okolja</u> bistvenega pomena. Torej izbor praktičnih vsebin, ki so udeležencem izobraževanja blizu in jih lahko opazujejo v svojem domačem okolju.</i>
ZGO	/
7. Uresničevanje ciljev in pridobivanje ustreznega znanja ter zmožnosti za nadaljnje izobraževanje	
SLJ	<i>Da, omogoča. Dosega večine ciljev je nujna za kakovostno nadaljnje izobraževanje. Brez določenih temeljev (tekoče in pravilno branje, pisanje, zmožnost poslušanja in razumevanja poslušanega ...) bodo udeleženci v nadaljevanju težko gradili trajno znanje.</i>
MAT	<i>Da, omogoča. Ker daje dovolj vsebin tudi tistim, ki so sposobnejši in želijo več. V mojem primeru je takih izjemno malo.</i>
FIZ	<i>V OŠO le delno, ker <u>večina splošnih in operativnih ciljev ni uresničljiva</u>.</i>
GEO	<i>Da, učenci v sklopu geografije <u>pridobijo geografska znanja in tudi širša znanja</u>. Znajo opazovat, razmišljat izven okvirjev – kar je močno zaželeno. Učni načrt je zastavljen primerno, v 6. razredu pridobivajo temeljna znanja o pojmih, pojavih in procesih. Nato pa le to znanje nadgrajujejo in krepijo svoje veščine.</i> <i>Predviden način pridobivanja znanja je odvisen od samega učitelja.</i>
TIT	<i>Uresničevanje ciljev sicer <u>omogoča pridobivanje ustreznega znanja</u>, žal pa <u>razporeditev teh ciljev skozi osnovnošolsko izobraževanje zavira možnost za nadaljnje izobraževanje</u>. Napaka, ki pa ni del učnega načrta, je bila storjena ob prehodu v devetletko. Takrat se je tehnična vzgoja v zadnjem razredu OŠ (2 uri tedensko) ukinila. Danes se veliko učencev v 9.r s tehniko ne sreča več.</i> <i>Cilj izobraževanja v programu OŠ za odrasle, je udeležencem zagotoviti dokončanje osnovne šole in jih usmeriti v pridobitev poklica. Bistveno je torej ponuditi jim neka osnovna znanja, ki jim bodo na nek način odprla vedoželjnost ali zanimanje za usmeritev v poklicno izobraževanje.</i>

ZGO	Iz komentarjev učiteljev lahko zaključimo, da je učni načrt pri predmetu zgodovina lahko dobra podlaga za nadaljnje izobraževanje. Večina učiteljev je namreč tega mnenja, izpostavljajo pa seveda tudi to, da je <u>veliko odvisno od posameznega učitelja in njegove prizadevnosti, dobrega dela torej</u> . Želijo si, da bi učenci v srednjo šolo prenesli več veščin in ne le podatkovnega znanja.
8. Spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja in ustvarjalnosti, sodelovalnega reševanja problemov, dela z viri in drugih prečnih veščin	
SLJ	<i>UN omogoča oz. spodbuja</i> vse zgoraj naštetu, a to <u>ni vedno doseženo</u> , saj se soočamo z udeleženci, ki imajo slabše razumevanje vsebin. Udeležencem je iz prejšnjega izobraževanja poznano predvsem frontalno prenašanje znanja in manj poznajo druge načine učenja. Včasih dobim občutek, da mislijo, da se ne učijo, če izvajamo vodene dejavnosti, ki niso zgolj frontalno delo.
MAT	Da, omogoča delno, <u>ne za vse udeležence</u> . Razlog je v omejenem razumevanju vsebin.
FIZ	UN za OŠ kot je zapisan vse to omogoča in spodbuja. V OŠO je <u>učitelj tisti, ki se mora odločiti kako bo delal</u> v urah, ki jih ima na razpolago.
GEO	<i>Omogoča</i> . Vedno so pa mogoče izboljšave. Menim, da je to tudi <u>odvisno od želje, sposobnosti posameznega učitelja</u> , lahko pripravi uro na posamezno vsebino zelo enostavno (frontalno z razlago), lahko pa vključi veliko veščin in uro oblikuje popolnoma drugače. Je pa res, da je pogosto omejen z urami, ki jih ima na razpolago in ga pogosto le te omejujejo, da pouk ni bolj usmerjen v omenjene veščine.
TIT	Zapisano ni toliko odvisno od UN, ki to <i>zagotovo omogoča</i> , težko bi rekel da tudi spodbuja. Vprašanje tukaj posega v metodologijo in avtonomijo učitelja. <u>Učitelj je torej tisti, ki bo s svojim načinom dela poskrbel za to</u> , da bodo učenci krepili kritično mišljenje, ustvarjalnost, sodelovalno reševanje, delo z viri itd.
ZGO	V veliki večini so mnenja, da je <i>spodbujanje prečnih veščin nujno in se veliki meri tudi uveljavlja</i> v šolski praksi. Tu pa so <u>razlike med učitelji precejšnje</u> . Nekateri so mnenja, da je časa za tovrsten pouk premalo, spet drugi pa si brez takšnega dela pouka sploh več ne predstavljajo.
9. Spodbujanje medpredmetnega povezovanja pri poučevanju in učenju	
SLJ	UN za slovenščino <i>ponuja ogromno možnosti</i> za povezovanje z matematiko (npr. poznavanje jezika pogoj tudi npr. za razumevanje problemskih nalog pri matematiki), ki jo imajo udeleženci na predmetniku v obdobju opismenjevanja. Poleg tega pa seveda omogoča tudi navezovanje na druge predmete, ki jih udeleženci spoznajo kasneje (kot npr. glasba, okolje, biologija ipd.). Zato je <u>ključnega pomena medsebojno sodelovanje med učitelji</u> , da se lahko vsebine smiselno povezujejo.
MAT	Vsekakor, pri mojem pouku drugače ne gre, ker moram vse vsebine osmisliti in ponazoriti s primeri iz vsakdanjega življenja.
FIZ	Ne spodbuja čeprav je medpredmetno sodelovanje v UN zapisano. Morda se v OŠ sodelavci uspejo dogovoriti za medpredmetno sodelovanje. <u>V OŠO ni nujno, da učenci poslušajo vse predmete hkrati in se je zelo težko dogovoriti za medpredmetno povezovanje</u> . Število ur, ki jih imamo pri posameznih predmetih na razpolago tudi ne spodbuja medpredmetnega sodelovanja.
GEO	Da omogoča v poglavju 5.3. Dobro je tudi vsebinsko razdelano katere teme je mogoče obravnavati pri medpredmetni povezavi z drugimi predmeti. Realizacija tega pa je <u>odvisna od posameznega učitelja</u> .

TIT	<i>Da. Medpredmetno povezovanje je v celoti omogočeno, učitelja pa tudi k temu UN spodbuja. Cilji in vsebine se pogostokrat navezujejo na matematiko, fiziko, naravoslovje, kemijo, biologijo, geografijo, zgodovini, likovno umetnost. Splošna razgledanost in poznavanje učne snovi drugih predmetov, s strani učitelja, pa je <u>torej pogoj</u> da učence v medpredmetno razmišljanje in povezovanje usmerja.</i>
ZGO	<p>Prevladuje mnenje, da so <i>medpredmetne povezave možne</i>, mnogi se jih tudi poslužujejo, vendar je <u>ovira v tem, da določene teme</u> pri, npr.: slovenščini, geografiji, matematiki obravnavajo v drugih razredih.</p> <p>Mnenje učiteljice, ki poučuje v OŠ za odrasle je, da uporablja <i>veliko medpredmetnega povezovanja, zato lažje povezujem aktualne dogodke</i> - torej veliko povezovanja z drugimi učitelji v programu OŠO. Veliko več bi si želela povezovati z drugimi strokovnjaki (na primer obisk muzeja), vendar je velikokrat <u>problem finančni vložek oziroma trajanje izobraževanja</u>. Predmetnik je ob razredno-predmetni organizaciji načrtovan za 18 tednov (25 ur/razred).</p>
10. Vertikalno (po VIO in/ali stopnjah izobraževanja) povezovanje ciljev, ustrezna nadgradnja in poglobljanje	
SLJ	<i>Da, cilji se ustrezno nadgrajujejo in postajajo zahtevnejši. Več je npr. ciljev, ki so težji, saj potrebujejo več jezikovnega znanja, ali na višji taksonomski ravni (npr. izrekanje svojega mnenja, prepoznavanje motivov v umetnostnem besedilu, analiziranje, vrednotenje ...).</i>
MAT	Da. Cilji se ustrezno nadgrajujejo in postajajo zahtevnejši.
FIZ	Tako kot je zapisan UN za OŠ bi rekla da. V OŠO pa imamo <u>v praksi s tem težave</u> .
GEO	<i>Deloma. Predvsem v 6. razredu bi bilo <u>potrebno preurediti cilje in se uskladiti z razredno stopnjo glede obravnavanih geografskih vsebin</u>. Veliko učencev ima zelo dobro predznanje vendar v osnovni šoli za odrasle so večinoma priseljenci iz tretjih držav (menim, da se bo ta trend stopnjeval), ki pa pridejo v 6. razred z zelo slabim predznanjem ali celo ničelnim, so samo osnovno opismeni. Zaradi česar še bolj vidim logičnost v ločenem UN, ki bi imel 6. razred zastavljen kot nek temelj (osnovni geografski pojmi in čisto osnovno poznavanje zemljevidov, branje zemljevidov), na katerem potem se lahko gradi v ostalih višjih razredih.</i>
TIT	<i>Pri določenih vsebinah zagotovo. Tak primer je tehnično risanje, kjer se cilji sistematično nadgrajujejo od osnov, preko pravokotne projekcije do izometrije. Podobno pri prenosih gibanj, kot tudi pri prometu. Manj ali skoraj nič je nadgrajevanja pri gradivih oziroma obdelovalnih postopkih. Četudi učenci na razredni stopnji pri NIT različna gradiva že spoznajo, se med 6. in 8. razredom obdelava posameznih vrst gradiv zaključi. V šestem razredu govorimo o lesu in papirju, v sedmem o umetnih snoveh, v osmem o kovinah. Poglobljanja torej pri teh vsebinah ni.</i>
ZGO	OŠ Učitelji imajo glede tega vprašanja precej <i>različna stališča</i> . Med njimi je precej takih, ki resno opozarjajo na problematiko predmeta Družba v 4. in 5. razredu, kjer se pojavljajo zgodovinske vsebine, vendar te velikokrat niso ustrezno predstavljene.
11. Predlagane vsebine in uresničevanje specifičnih ciljev predmeta	
SLJ	Pregledala sem predlagane vsebine v UN za mladostnike, ki so podobne kot v UN za odrasle. Menim, da so <i>vsebine primerne za uresničitev ciljev predmeta</i> , problem je bolj v časovni zamejitvi predmeta.
MAT	Da. Recimo matematični pojmi in simboli (imena, števil, operacij), matematične spretnosti – merjenja, odnos do dela in matematike ... Manj uspemo uresničiti procese in strategije: razčlenitev kompleksnejših problemov, iskanje vzorcev, oblikovanje in preverjanje hipotez, posploševanje, dokazovanje ...

FIZ	Glede na strukturo učencev, ki so na marsikaterem področju prikrajšani , brez motivacije, z vedenjskimi težavami, slabo socializacijo učitelj v 25 oz. 20 urah ne more uspešno razvijati vzročno – posledičnega načina razmišljanja, ki temelji na opazovanju in aktivnosti učencev.
GEO	Iz UN <u>ne razberem natančno kateri so specifični cilji predmeta</u> . Če jih enačimo z operativnimi cilji (vsaj nekaterimi), potem so.
TIT	<u>Da. V kolikor se učitelj dosledno drži predlaganih vsebin in pouk usmerja izrazito ciljno, bo specifične cilje uresničil.</u> V kolikor pa si pouk oblikuje bolj v projektni smeri, ponudi učencem več ustvarjalne svobode, bo pa precej vsebin ostalo nepredelanih. S tem posledično ne bodo uresničeni nekateri cilji.
ZGO	/
12. Standardi znanja, konkretnost njihove opredelitve in jasnost razumevanja	
SLJ	Z vidika učitelja so standardi znanja oz. pričakovani dosežki v UN za odrasle <i>delno dovolj konkretizirani</i> , večkrat si pri tem pomagam tudi z UN za mladostnike, kjer so ti isti cilji napisani poglobljeno. Dobro bi bilo dopolniti UN za odrasle npr. s cilji za jezikovno in slogovno zmožnost ter podobne elemente, ki niso omenjeni. Žal pa se večkrat soočam s tem, da udeleženci niso navajeni poglobljati znanja, hitro se zadovoljijo z najmanjšim dosežkom in potem ne napredujejo, kot bi morda lahko. Zavedati se moramo, da je bilo šolanje večine udeležencev kratkotrajno, nekateri šole prej sploh niso obiskovali. Zato jim včasih težko pojasnimo, zakaj po programu opismenjevanja oz. 300 urah slovenščine in matematike ne napredujejo v 5. razred in morajo ponavljati program. Tudi zato bi bilo <u>smiselno razmisliti o povečanem številu ur ali razdelitvi programa na posamezne razrede, ki bi bili jasno opredeljeni in razmejeni s cilji</u> . A s tem naletimo na drugo oviro – brez razmejitev ciljev po razredih je namreč učitelj avtonomen pri določanju hitrosti in sosledju vsebin in lahko tudi več časa posveti vsebinam in doseganju ciljev, ki so bolj problematični, če so manj zahtevni cilji doseženi prej.
MAT	V mojem primeru je to kar precejšnja težava, saj moji udeleženci drugače razumejo dosežek kot jaz, učiteljica. Menijo, da je dovolj neko osnovno znanje za prehod v višji razred.
FIZ	Zapisani so že tako v UN za OŠ. V OŠO pa <u>pogrešamo zapis minimalnih standardov znanja</u> , ki jih mora učenec/slušatelj <u>obvladati preden začne poslušati predmet</u> . Npr. starejši mladostnik ali odrasla oseba je 8. razred zaključil že nekaj let nazaj in se vpiše v 9. razred ali pa celo prihaja iz druge države. Trenutno ne moremo ob vpisu preveriti katere potrebne minimalne standarde je osvojil in nekateri preprosto zaradi pomanjkljivega predznanja v 9. razredu v 20 urah preprosto ne zmorejo osvojiti predpisanih minimalnih standardov za 9. razred. Pri tem, da se ukvarjamo le z minimalnimi standardi in najnižjimi taksonomskimi stopnjami.
GEO	<u>So dokaj jasni in konkretni</u> . Rabili bi sicer prevetritev, da se nekateri bolj posplošijo. Mogoče jih učitelji pogosto izpuščajo oz. sploh ne preberejo, ker se preveč upirajo samo na operativne in splošne cilje. So pa <u>standardi znanja za uporabnike osnovne šole za odrasle zelo visoko zastavljeni, nekako so minimalni standardi tisti k katerimi v celoti težimo, ko delamo s specifičnimi uporabniki OŠ za odrasle</u> . Bolj smiselno bi se mi tudi zdelo da so standardi znanja povezani z operativnimi cilji in tudi struktura zapisa temu prilagojena.

TIT	Menim da so standardi znanja <i>dovolj konkretni</i> . Tudi na prehodu med stopnjami se dviganje zahtevnosti standardov opazi. <i>Osebnostno sem mnenja da je standardov vsaj 2x preveč</i> . Navezal se bom na prejšnji odgovor. Vprašati se moramo, ali je res smisel tehnike in tehnologije usvajati takšno količino različnih teoretično-strokovnih ciljev? Ali je morda bolj pomembno pri učencih sedanjega časa dvigniti raven svobodnega, ustvarjalnega mišljenja, krepiti delovne navade in medsebojno pomoč pri delu? Tehnika in tehnologija je eden izmed predmetov, ki pri vpisu v srednje šole ne pomeni selekcije; kjer »izgubljena« ura, cilj ali vsebina ne pomeni nujno »hitenje in nadomeščanje«, kjer prevladujejo dobre ocene, manj stresno vzdušje in ga imajo učenci radi. Kot učitelj bi si torej želel več svobode ter manj predpisanih ciljev in vsebin.
ZGO	OŠ <i>Mnenja učiteljev glede zapisa standardov so na splošno pozitivna</i> , čeprav je iz odgovorov razvidno tudi to, da nekateri učitelji standardov ne znajo pravilno brati ali jih celo ne poznajo (zamenjujejo jih s pričakovanimi rezultati/dosežki).
13. Usmerjanje učiteljev v uporabo formativnega spremljanja, personalizacije, individualizacije, učenja z raziskovanjem in drugih sodobnih didaktičnih načel/usmeritev/konceptov	
SLJ	Mislím, da <i>ne v dovoljšni meri</i> . Vse skupaj bi moralo biti bolj konkretizirano, da bi UN načrt usmerjal v uporabo vseh omenjenih didaktičnih načel oz. konceptov. V večini primerov je to vse na učitelju samem, ne na UN.
MAT	Mislím, da ne, saj je vse omenjeno zelo na splošno. Učitelj bi potreboval podrobnejše opise omenjenega.
FIZ	Usmerja že in tudi drugi dokumenti za OŠO to predvidevajo (OŠ za odrasle; Podoba in poslanstvo, Strateška podlaga za prenavo programa OŠO) ampak <u>uresničevanje zapisanega v 25 ali 20 urah je težko izvedljivo</u> in odvisno od učitelja.
GEO	Uporabo formativnega spremljanja UN učitelja usmerja samo preko poglavja preverjanje in ocenjevanje znanja. <i>Pogrešam bolj konkretno zapisane smernice za uporabo formativnega spremljanja</i> . Osebnostno sem imela zelo velike težave kako vključiti formativno spremljanje, glede na predlagano (vedno so bili primeri iz razredne stopnje) in sama pri sebi sem <u>brez konkretnih primerov formativno spremljanje zelo težko aplicirala</u> na svoji strokovni področji geografijo in fiziko. V poglavju 5. 1 so zapisane usmeritve glede Personalizacije in individualizacije. Omenjeno poglavje bi lahko nadgradili z vključitvijo smernic za formativno spremljanje in pa obvezno tudi s procesi, ki bi zajeli učence, ki presegajo standarde znanja – nadarjene.
TIT	Glede na to, da je govora o UN za TIT, sem mnenja, da je formativno spremljanje še najtežje opaziti. <i>V to smer se sam tudi nisem nikoli poglobljal</i> . Personalizacijo in individualizacijo ter učenje z raziskovanjem pa UN seveda omogoča.
ZGO	/
14. Spodbujanje učiteljev k uporabi raznolikih didaktičnih pristopov/strategij (za populacijo odraslih, vključenih v OŠ za odrasle)	
SLJ	UN za odrasle <i>daje nekakšne splošne didaktične usmeritve</i> , a je večinoma na učitelju, da osmisli teme z raznolikimi didaktičnimi strategijami.
MAT	Da, vendar menim, da je to odvisno tudi od učitelja samega in njegovega razumevanja le-tega.
FIZ	V UN za OŠ je nekaj napisanega na to temo. V OŠO mora učitelj ves čas iskati didaktični pristop/strategijo, ki bo omogočila, da slušatelji v 25 oziroma 20 urah osvojijo večino minimalnih standardov iz UN za OŠ. Zato mora imeti učitelj znanje, izkušnje in dobre materialne pogoje.

GEO	UN <i>spodbuja k pouku, ki je naravnan oz. usmerjen v učenca</i> in zahteva njegovo aktivnost. V UN je zapisan seznam predlaganih dejavnosti in po mojem mnenju je to tista iztočnica, ki <u>učitelja spodbudi k uporabi raznolikih didaktičnih strategij</u> . Sicer more biti učitelj sam pri sebi tisti, ki se bo zavedal, da je potrebna uporaba le teh in da se jih poslužuje.
TIT	Pri TIT so <i>raznolike učne strategije nujne</i> . Razvidne so tudi iz UN, kjer v zapisih ne manjka izrazov »opiše, utemelji, nariše, izdelava, predstavi...« Veliko je aktivnosti samih učencev, manj je razlage, branja, poslušanja. Delo temelji <u>na primerih iz prakse, vsakdanjega življenja, abstrakcije je malo</u> . Učitelj ima nedvomno možnost uporabe različnih didaktičnih pristopov in strategij.
ZGO	/
15. Jasnost in konkretnost zapisanih didaktičnih priporočil ter vključenost/skladnost s sodobnimi strokovnimi spoznanji o učenju in poučevanju	
SLJ	<i>Specialnodidaktična priporočila</i> so za obdobje opismenjevanja v UN <i>za odrasle zapisana zelo skopo</i> . Smiselno bi jih bilo dopolniti s priporočili, ki bi bila usmerjena <u>na specifično udeležencev</u> , ki obiskujejo opismenjevanje v OŠ za odrasle.
MAT	Da. Meni osebno so razumljiva. Spodaj navajam dopolnitve, ki so vezane na povezavo matematike z vsakdanjim življenjem.
FIZ	Za OŠO zapisano <i>dovolj konkretno</i> (morda celo preveč) a izhaja iz <u>napačnih predpostavk, da bodo učenci delali doma</u> .
GEO	Didaktična priporočila so zapisana <i>nesistematično in preobsežno</i> . Sama vsebina didaktični priporočil pa je korektna, saj daje učitelju precejšnjo stopnjo avtonomnosti in možnosti izbire sodobnih načinov in oblik poučevanja. Predlagam, da se spremeni struktura zapisa didaktični priporočil.
TIT	Didaktična priporočila v večji meri opredeljujejo projektno nalogo, kot skorajda edini način uresničevanja ciljev in obravnave zapisanih vsebin. Priporočila so <i>zapisana jasno in korektno</i> . To je tudi najuspešnejši in najbolj zanimiv način pridobivanja novih znanj, izkušenj in spretnosti. <u>Pri izobraževanju odraslih dejansko ni nekih možnosti speljati projektne nalogo</u> . Zagotovo bi sicer to bil zelo primeren način, a kot že rečeno, pogoji poučevanja tega ne omogočajo.
ZGO	/
16. Spodbujanje uporabe/ustreznost zastopanosti IKT in razvoj digitalne pismenosti	
SLJ	Glede na to, da je bil UN za odrasle napisan že dolgo nazaj, sam po sebi <i>ne spodbuja dovolj uporabe IKT</i> in mora biti učitelj sam dovolj zavzet za uporabo te pri pouku. Je pa <u>razvijanje digitalne pismenosti kar zahtevno</u> , saj udeleženci pogosto ne poznajo niti osnovnega rokovanja z računalnikom in nimajo osnovnega računalniškega znanja (kot je npr. uporaba urejevalnikov besedil ...). Ker imajo večinoma vsi pametne mobilne telefone, jih redno spodbujam vsaj k uporabi tega za učenje z e-gradivi, spletnimi slovarji, aplikacijami idr. Glede na to, da imamo v šoli najsodobnejšo tehnologijo (tablice, pametne table ...), bi želela to bolj izkoristiti, a je za pripravo materiala za pametno tablo nujno vložiti veliko dodatnega časa, pri čemer pa končni uspeh sploh ni zagotovljen. Učenje s pomočjo IKT naj bi potekalo hitreje, a v primeru udeležencev OŠ za odrasle temu ni tako, saj že sama priprava učencev na takšno aktivnost vzame preveč časa, glede na to, koliko ga imamo na voljo. UN za mladostnike je v tem pogledu obetavnejši, saj učitelju ponuja vrsto priporočil za uporabo IKT pri pouku. Smiselno bi bilo <u>dodati kaj tudi v UN za odrasle</u> , a seveda z ozirom na populacijo, ki (v večini) nima niti osnovnega računalniškega znanja.

MAT	Da, konkretno uporabljam IKT in se trudim glede na sposobnosti in predznanje udeležencev razvijati digitalno pismenost.
FIZ	Ne. Manjka povezava z računalništvom, nikjer npr. ni zapisano, da učenci sami izdelajo kakšno merilno napravo (npr. s pomočjo lego kock in njihovih senzorjev). V <u>OŠO</u> bi bilo spodbujanje uporabe različnih aplikacij in izvajanje preprostih eksperimentov s pomočjo t.i. pametnega telefona zelo dobrodošlo. Tako bi lahko omilili težave, ki jih povzročata majhno število ur.
GEO	Uporaba <i>IKT je zapisana/ zastopana</i> , preko zapisa v didaktičnih priporočilih. Niso pa zavedena kot učilo. Predlagam, da bi bilo poglavje kjer se bi omenjena uporaba IKT tehnologije/sodobnih IKT pripomočkov <u>konkretno zapisali in izpostavili potencial omenjenih IKT pripomočkov</u> . Pri tem pa morem opozoriti, da je potrebno posodobiti-dopolniti tudi poglavje Preverjanje in ocenjevanje znanja, kjer je potrebno navesti, da učitelj sme ocenjevati tudi virtualne izdelke učencev (i-prosojnice, turistične oglase....)
TIT	<i>DA</i> . Te vsebine so zagotovo zastopane v dovolj obsežni kvoti. Glede na množičnost uporabe IKT tehnologije tudi pri ostalih predmetih ter množično obiskanost izbirnih predmetov s področja računalništva sem mnenja, da je <u>napeljevanje k uporabi IKT tehnologije morda celo preobširno</u> . /.../Tehnična risba narisana z ročnim risarskim orodjem naj bo prioriteta pred risanjem s pomočjo računalnika. Glede na sedanji učni načrt bi bilo vsakršno povečevanje deleža uporabe IKT nesmiselno.
ZGO	/
17. Razvijanje optimalnih potencialov različnih skupin odraslih, udeležencev OŠ za odrasle	
SLJ	<i>Da, UN do določene mere omogoča razvijanje optimalnih potencialov različnih skupin udeležencev, saj omogoča nadgrajevanje znanja in pridobitev formalne izobrazbe za tiste, ki jim je to cilj</i> . Vsi udeleženci programa OŠ za odrasle žal nimajo vedno takšnega cilja. Za nekatere je dovolj že znanje osnovne komunikacije in potem obupajo, saj vidijo, da ni zadostnega napredka, da bi napredovali v 5. razred (npr. slabše pismeni, nepismeni ali udeleženci z znižanimi sposobnostmi). UN v tem primeru ne predvidi, kako z njimi.
MAT	Da, omogoča. Imam nekaj udeležencev, ki <u>vidijo smisel v dokončanju OŠ</u> in s tem nadgrajujejo svoja znanja.
FIZ	<i>Ne. V UN za OŠO ni nobene izbirnosti</i> . V danem obsegu ur izbirnost, individualizacija ipd. preprosto ni izvedljiva.
GEO	<i>Da omogoča</i> . Slednje je <i>razvidno iz zapisanih standardov znanja</i> . Večjo težo bi razvijanje potencialov različnih skupin učencev dobil, če bi imeli tudi zapis predvidenih veščin in kompetenc učencev.
TIT	/.../ Učitelj mora biti tisti, ki bo znal v učencu poiskati potencial in ga razvijati v pravo smer. <i>UN mu zagotovo to omogoča</i> , če ga le ne vzamemo v obzir kot dosleden, zapečaten recept, ampak kot vodilo, kjer je pomemben predvsem končen cilj. <u>Slednje pa je možno vpeljati tudi v izobraževanje odraslih</u> . Zaradi različne starosti udeležencev, različnega predznanja, morda celo različnih poklicnih izkušenj, bo lahko učitelj pri posamezniku razvijal njemu najbolj koristen del učnega načrta. Če mu bo UN dovolj avtonomije seveda omogočal.
ZGO	/

Kratek povzetek zapisov

Splošni in operativni cilji ter standardi znanja

Učitelji, ki so presojali UN za program OŠO, so bili večinoma mnenja, da je realizacija splošnih ciljev UN večinoma uresničljiva, povsem drugače pa so ocenili operativne cilje, za katere so zapisali, da jih je tudi v skrčeni obliki zapisa preveč in da so vsebinsko neuskklajeni s populacijo odraslih udeležencev izobraževanja.

Glede standardov znanja so bili učitelji mnenja, da nekateri niso povsem jasni in razumljivi, zato jih učitelji različno razumejo. Ob tem so zapisali, da se v OŠO soočajo predvsem z minimalnimi standardi znanja, ker so ostali preveč zahtevni in jih udeleženci, razen nekaterih izjem, ne zmorejo doseči.

Taksonomska raven ciljev, odprtost UN, medpredmetno in vertikalno povezovanje

Učitelji, ki so presojali UN za OŠO so strukturiranost ciljev v UN po taksonomskih ravneh pozitivno ocenili in ob tem poudarili, da je za večino udeležencev OŠO, glede na predznanje in zmožnosti, relevantna zgolj najnižja taksonomska raven. Majhna količina ur namreč tudi zmožnejšim udeležencem ne omogoča nadgrajevanja in poglobljanja znanja.

Načeloma dobro so ocenili tudi odprtost UN, možnost medpredmetnega povezovanja in vertikalne povezanosti, vendar so ob tem opozorili, da jim razpoložljiv čas večinoma ne omogoča odzivanja na aktualne dogodke, da je medpredmetno povezovanje težko izvajati, ker se predmeti ne poučujejo v istem časovnem obdobju.

Didaktična priporočila, uporaba IKT

Tudi didaktična priporočila so učitelji, ki so presojali UN, ocenili kot dobra in uporabna in pri tem opozorili, da uresničevanje le-teh ponekod ovira preveliko število udeležencev v učnih skupinah, neustrezni prostori in pomanjkanje učnih materialov ter učil in drugih učnih pripomočkov.

Soglasni pa so si bili v tem, da je pri izvajanju didaktičnih poti ključni učitelj, njegovo znanje, spretnosti in kompetence ter njegova pripravljenost prisluhniti potrebam udeležencev.

Nekateri so navedli, da sledijo tudi priporočilom za uporabo IKT in izpostavili veliko uporabno vrednost le-teh pri poučevanju in učenju odraslih.

Sinteza ugotovitev in predlogi za spremembe

Preglednica 2: Predlogi za spremembe UN slovenščine, matematike, fizike, geografije, likovne vzgoje/umetnosti, tehnike in tehnologije, tujega jezika (angleščina) in zgodovine za program OŠO

PREDLOGI za morebitne SPREMEMBE UN za SLO za OŠ za odrasle	
SLJ – 1. do 4. raz.	<p>PS je predlagala, da se namesto analize imenuje delovna skupina, ki bo <u>opravila prilagoditev posodobljenega UN za SLJ (2018) v OŠ UN za SLJ v OŠO.</u></p> <p>V ta namen smo <u>predlagali imenovanje delovne skupine</u> (enako kot teče posodobitev UN za slovenščino kot jezik okolja v šolah z italijanskim učnim jezikom).</p> <p>Povzela bom nekaj predlogov za (morebitne najnujnejše) spremembe, ki so omenjene že v nekaterih odgovorih prej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • V UN za slovenščino v OŠ za odrasle bi za dosego ciljev zagotovo potrebovali večje število ur. 160 ur ne zadostuje za dosego ciljev od 1. do 4. razreda. Časa je premalo za kakovostno izvedbo programa, ki naj bi bil hkrati primerljiv s programom za mladino. • Zaradi jezikovne bariere bi bilo smiselno morda povečati število ur slovenščine v opismenjevanju in jo razdeliti na dve obdobji: <i>prvo</i>, t. i. »pripravljalnico«, kjer bi se udeleženci posvetili izključno spoznavanju jezika in jezikovnih pravil (saj gre na začetku bolj za učenje slovenščine kot drugega/tujega jezika kot program OŠ). <i>Drugo obdobje</i> pa bi bilo namenjeno usvajanju ciljev po UN. V 160 urah je namreč nemogoče človeka učiti jezika in pričakovati, da bo dosegel večino učnih ciljev, opredeljenih v UN. Najboljši udeleženci (po dosedanjih izkušnjah) obiskujejo program opismenjevanja vsaj dvakrat, da napredujejo v 5. razred. Pri tem pogosto pride do nejevolje, ker bi radi čim prej napredovali in sami predvidevajo, da bodo v enem semestru opravili vse obveznosti, a žal je takšnih primerov izredno malo. Število ur bi se povečalo in uvedlo t. i. »pripravljalnico« vsaj za <i>tiste, ki ne znajo zadovoljivo slovensko, da bi najprej usvojili slovenščino kot učni jezik</i> in bi vsaj približno lahko spremljali in sledili pouku. Tako bi bilo lažje tudi za učitelje. Zdaj sicer začrtamo predvideno učno pot z udeležencem v osebni izobraževalni načrtu, a kljub temu jih veliko misli, da bo 300 ur dovolj za napredovanje. • Glede na to, da so oddelki včasih kar veliki in so vanje združeni udeleženci z različnim predznanjem, hitrostjo napredovanja in cilji, je individualizacija skorajda nemogoča. To je posebej kritično v primeru nepismenih in slabše pismenih, ki imajo tako minimalne možnosti za kakovosten napredek. • Dati poudarek na cilje, ki so nujno potrebni za nadaljnje izobraževanje in uporabni za vsakdanje življenje ter izločiti tiste, ki so morda malo manj potrebni (npr. že omenjeno pisanje s pisanimi črkami, saj bi bila za »večjo sliko« dovolj že možnost branja pisanih črk, omenjen cilj pa prestaviti na kasneje). Treba bi bilo pretehtati in določiti smiselno razmerje med jezikom in književnostjo. • Veliko oseb, ki se vključijo v program opismenjevanja, ima znižane zmožnosti ali posebne učne potrebe, a program za takšne ni prilagojen. Kaj storiti v takšnem primeru? Za takšnega človeka je šolanje psihološko zelo naporno, saj ima občutek, da se vrti v začaranem krogu. Nekateri udeleženci bi potrebovali še <i>posebno individualno obravnavo</i>, a sedanji program le deloma upošteva oz. predvidi različne izobraževalne potrebe in izkušnje udeležencev.

	<ul style="list-style-type: none"> • Pri prenovi UN bo treba upoštevati spremenjeno strukturo udeležencev in v obzir vzeti tudi dejstvo, da ima večina poleg učnih specifik tudi jezikovne bariere. To so ljudje, ki so zunaj izobraževalne ustanove malo v stiku s slovenskim jezikom in so pogosto družbeno izolirani.
MAT – 1. do 4. raz.	<p>Predlogi za dopolnitve UN matematika, OŠ za odrasle – opismenjevanje (1. do 4. razred):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Glede na omenjeno ciljno skupino bi za dosego vseh ciljev potrebovali večje število ur. 140 za celotno matematično opismenjevanje je premalo. Nekateri udeleženci morajo večkrat ponavljati program, da dosežejo minimalne cilje, kar je zanje psihološko neugodno in izgubijo voljo. 2. Izločiti/prevetriti smiselnost že zgoraj omenjenih vsebin, ki jih udeleženci OŠO zaradi nerazumevanja jezika težka usvojijo. 3. Poudariti/usvojiti samo cilje oz. vsebine, ki so potrebne za vsakdanje življenje. 4. Poudariti oz. povezati učenje matematike (števil, računskih operacij ...) s pomočjo denarja in vsakdanjih, konkretnih situacij. 5. Pri tej ciljni skupini je nesmiselno vztrajati pri vseh terminih, recimo geometrija: obdržimo merjenje, merske enote, dolžina, razdalja ... izločiti daljica, premica, poltrak, ker velika večina njih ne razume razlik in si enostavno ne more zapomniti razlike med omenjenimi izrazi. 6. Dopustiti tudi, da do cilja pridejo po svojih, že naučenih poteh. Velikokrat so njihove strategije reševanja nalog oz. problemov drugačne od naših. Imajo npr. svoj način deljenja in ravno tako pridejo do cilja. Pri udeležencih, ki še ne znajo npr. poštevanka, pisnega množenja, deljenja se izkaže kot uspešen 'naš sistem množenja in deljenja'. Zato vpisati to kot pomembno priporočilo.
FIZ	<p>Predlogi učitelja praksa</p> <p>Učni načrt za OŠ mora biti zapisan tako, da ga lahko uporabimo tudi pri izobraževanju odraslih saj so spričevala pridobljena v OŠO povsem enakovredna spričevalom učencev, ki zaključijo »redno« OŠ. Zato predlagam natančen zapis minimalnih standardov tako, da jih večino učenci v OŠO usvojijo v 25 oz. 20 urah. Izpustitev minimalnih standardov povezanih z eksperimentalnim delom ali pa se dodajo dodatne ure za izvedbo eksperimentalnega dela v OŠO.</p> <p>Zapis potrebnega predznanja (matematike, naravoslovja, slovenščine), da učenci, ki se vpisujejo od drugod sploh lahko začnejo z obravnavo snovi pri fiziki v 8. ali 9. razredu.</p> <p>Stališče ES za FIZ</p> <p>Učni načrt za OŠ mora biti zapisan tako, da ga lahko uporabimo tudi pri izobraževanju odraslih saj so spričevala pridobljena v OŠO povsem enakovredna spričevalom učencev, ki zaključijo »redno« OŠ. Zato predlagam natančen zapis minimalnih standardov, da jih večina udeležencev OŠO usvoji v 25 oz. 20 urah. Izpustitev minimalnih standardov, povezanih z eksperimentalnim delom ali pa se dodajo dodatne ure za izvedbo eksperimentalnega dela v OŠO.</p> <p>Zapis potrebnega predznanja (matematike, naravoslovja, slovenščine), da učenci, ki se vpisujejo od drugod sploh lahko začnejo z obravnavo snovi pri fiziki v 8. ali 9. razredu.</p>

<p>GEO</p>	<p>Potreben je poseben UN za OŠO, kjer bi bili cilje, vsebine in (mogoče tudi) izbrana poglavja prilagojeni razpoložljivemu (manjšemu) obsegu ur.</p> <p>Posebni učni načrt za osnovno šolo za odrasle naj bi bil vertikalno povezan, imel enako strukturo kot je predlagana za program obvezne OŠ, vsebine in operativni učni cilji pa prilagojeni fondu ur, ki so na razpolago (in morda opredeliti izbrana poglavja – aktualne vsebine).</p> <p>Predlagana struktura učnega načrta za osnovno šolo za odrasle (identična strukturi OŠ) bi obsegala naslednja poglavja:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Namen predmeta 2. Opredelitev predmeta in splošni cilji 3. Didaktična priporočila 4. Kompetence (ob zaključku OŠ) <ol style="list-style-type: none"> a. načrtovanje in organizacija, reševanje problemov, timsko delo, digitalne kompetence... 5. 6. razred - GEOGRAFIJA (poudarek na kartografiji in orientaciji (osnove), razumevanju geografije kot znanstvene vede) <ul style="list-style-type: none"> o standardi (minimalni) o operativni cilji in vsebine (glej učni načrt) – prilagojene fondu ur OŠ za odrasle o predlagane dejavnosti 6. 7. razred - GEOGRAFIJA SVETA (tudi Azija) - poudarke na spoznavanju geografskih procesov, pojavov in problemov – celostni pogled na geografski prostor. (Osnovne naravnogeografske in družbeno geografske značilnosti sveta/celin). Brez regionalizacije posameznih celin, obravnavali bi jih celostno. <ul style="list-style-type: none"> o standardi (minimalni) o operativni cilji in vsebine (glej učni načrt) - prilagojene fondu ur OŠ za odrasle o predlagane dejavnosti 7. 8. razred - GEOGRAFIJA EVROPE - slednjo bi obravnavali regionalizirano z večjim poudarkom na EU in naši vključenosti vanjo <ul style="list-style-type: none"> o standardi (minimalni) o operativni cilji in vsebine (glej učni načrt) - prilagojene fondu ur OŠ za odrasle. o predlagane dejavnosti 8. 9. razred - SLOVENIJA <ul style="list-style-type: none"> o standardi (minimalni) o operativni cilji in vsebine (glej učni načrt) – prilagojene fondu ur OŠ za odrasle o predlagane dejavnosti <p>Predlagam tudi zamenjavo vsebin med 7. in 8. razredom, tako da težimo iz splošnega na konkretno (iz širšega k ožjemu).</p> <p>Dodatni razmisleki, ki jih predlaga ekspertna skupina:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Katere cilje popraviti ali dopolniti, ker so zastareli ali ne sledijo spoznanjem strok? - Ali je pri vsebinah oz. vsebinskih sklopih dovolj ciljev oz. ali so tisti, ki so, ustrezni (da pokrivajo ključne procese sklopa ali vsebine)? - Ali spremeniti strukturo vsebin oz. operativnih ciljev (zaporedje oz. premik iz razreda v razred oz. iz letnika v letnik)? Da.
-------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> - Ali se cilji ponavljajo pri drugih predmetih? Da. Pri predmetu fizika, gibanje zemlje. - Kako zagotoviti medpredmetno povezovanje? Sedaj je to poseben sklop ciljev oz. vsebin. Trenutno je dobra vsebinska zasnova, strukturno bi pa moral biti zapis boljši. - Ali spremeniti koncept (iz učno-ciljnega v še bolj veščinskega in problemskega)? Da, moremo težiti k temu, ampak to privede k temu, da je potrebno kakšen cilj izpustiti ali ga združiti z drugim (preoblikovati) - zaradi časovne stiske. - Kako zagotoviti realizacijo kompetenc in splošnih ciljev v operativnih ciljih? Tj.: Ali operativni cilji odražajo kompetence in splošne cilje? Da operativni cilji odražajo splošne cilje in kompetence.
LVZ	<p>Pri poučevanju po UN za LVZ v OŠO ugotavljam podobno situacijo kot pri poučevanju v »redni« OŠ (učni načrt za ULUM): premalo ur likovne umetnosti, predmet omogoča izvedbo načrta, vendar ga je težko uresničiti v premajhnem številu ur.</p> <p>Tu pa bi poudarila, da je potrebno še večje prilagajanje udeležencem. Prevladuje romska populacija. Udeleženci so iz različnih starostnih obdobj, njihove spretnosti so raznolike, velikokrat so v stiski, ali jim bo uspelo, ker so starejši. Skupine so velikokrat združene, ur za LVZ je manj. Izdelki so narejeni hitro, površno, učna snov ne more biti usvojena niti utrjena. Slabši so tudi pogoji za izvedbo, pouk malo kje poteka v likovnih učilnicah, ni dovolj umivalnikov, niti korit za vodo. Učitelji, ki poučujemo v šoli za odrasle, pogosto iz svoje šole nosimo potrebne pripomočke za delo, da je proces likovne umetnosti bolj ustvarjalen in raznolik.</p>
TIT	<p>Tehnika in tehnologija v OŠ zavzema 2 uri tedensko v 6. in 1 uro tedensko v 7. in 8. razredu. Menim, da je to glede na današnje potrebe občutno premalo. Poleg tega manjka TIT v 9. razredu. Ciljev, ki jih predpisuje UN, je preveč.</p> <p>Morda bi bilo smiselno zastaviti UN v obliki alternativ, v okviru katerih bi potem učitelj avtonomno izbral svojo pot, strategijo in prednostno izbiro učnih ciljev. Določen sklop bi bil na tak način podrobneje obdelan, drug pa seveda manj ali nič. Usmeritev bi lahko bila naravnana na geografsko okolje, v katerem učenec živi, na trenutne potrebe v gospodarstvu, strokovno usposobljenost učitelja in podobno.</p> <p>Slednje bi bilo še posebej pomembno pri izobraževanju odraslih, kjer bi poleg vsega naštetega bila pred učiteljem še učna skupina z različnim predznanjem, starostjo, izkušnjami itd. Vsekakor se bo UN v izobraževanju odraslih moral nasloniti na tistega v redni osnovni šoli. Učitelj pa bo tisti, ki bo glede na specifično učno skupino, pogoje za delo, čas, ki mu bo na voljo, izbral cilje in vsebine, ki bodo pomenili minimum za zaključek in uspešno oceno predmeta.</p>
TJA	<p>Dobrodošla bi bila povezanost UN v en dokument za vsa obdobja kot tudi povezanost s srednjimi šolami, gimnazijo, OŠ za odrasle (potreben pregled in posodobitev!) Učitelji bi lažje preverili kaj in kako se je usvajalo prej in kaj se pričakuje od učencev v nadaljnjem izobraževanju.</p>

ZGO

Predlagam, da se Učni načrt OŠO za predmet zgodovina posodobi. Izhaja naj iz posodobljenega učnega načrta za predmet zgodovina v osnovni šoli. Ljudske univerze izvajajo programe Osnovna šola za odrasle in bi se tako učitelji lahko konkretno oprli na učni načrt OŠO za zgodovino.

Predlagam, da se zaradi skrčenega predmetnika (manjšega fonda ur) v programu OŠO pri nekaterih vsebinah zmanjša obseg učne snovi in opredli obvezne in izbirne vsebine, ki so prilagojene odraslim.

Predlagam dopolnitev novega učnega načrta z drugačnimi oblikami poučevanja. Predlagam tudi opredelitev/dopolnitev obveznih načinov preverjanja in ocenjevanja znanja – odraslim je omogočeno, da se jim upošteva tudi znanje, ki so ga pridobili zunaj formalnega šolskega sistema, če imajo ustrezna dokazila, da s pridobljenim znanjem dosegajo zahtevane standarde znanja.

Vsekakor moramo biti pozorni na izhodišča o predlogu nove zasnove osnovne šole za odrasle in posledično novi predlagani posodobitvi programa, kjer predlagana zasnova izhaja iz potreb odraslega ter podpira uresničitev njegovega kariernega načrta. Na zadnjem strokovnem posvetu: Program osnovne šole za odrasle – izhodišča za vseživljenjsko učenje za vse in vsakogar, ki je bil namenjen premisleku in razpravi o predlogu nove zasnove osnovne šole za odrasle, so bili predlagani trije moduli – skladno z opredeljenimi ravnmi znanja, spretnostmi in kompetencami.

Konkretni predlogi za spremembe učnega načrta v osnovni šoli za odrasle glede na ugotovitve ekspertne skupine:

- Učni načrt osnovno šolo za odrasle je bil določen leta 1998 in zajema 4 x po 25 ur.
Glede na to, da imamo pri tem opraviti s specifično populacijo mlajših odraslih oseb, ki določena znanja iz zgodovine že imajo, je temu prilagojen tudi učni načrt.
Pri ciljih 6.razreda se v 25 urah ne obravnava identičnih vsebin kot pri običajni osnovni šoli, pač pa se poseže tudi v grško-rimsko civilizacijo in srednji vek. Te vsebine so zapisane zelo zgoščeno, prav tako cilji.
V 7. razredu so vsebine in cilji zapisani tako, da zajamejo čas od Slovencev v srednjem veku preko narodnega prebujanja do demokratičnih procesov v 80. letih 20. stoletja. 8.razred je namenjen obravnavi totalitarnih režimov med obema vojnoma, drugi svetovni vojni do protislovij sodobnega sveta, medtem ko je 9.r. namenjen pregledu slovenske zgodovine v 20. stoletju in razvoju znanosti in tehnologije s konca 20. stoletja.
- Glede na to, da je ta učni načrt v veljavi že od 1998 in da se je vmes (2011) zgodila posodobitev učnega načrta za osnovno šolo bo vsekakor potreben razmislek o prenovi učnega načrta za osnovno šolo za odrasle. Poleg prilagoditev novejšemu konceptu učnega načrta bo treba razmisliti še o strokovnih dopolnitvah (npr.: Slovenija leta 1998 še ni bila članica EU, NATA ...) pa tudi o ponudbi izbirnih tem. To se zdi glede na to, da imamo opraviti z mlajšimi odraslimi še toliko bolj smiselno.
- Učni načrt za osnovno šolo za odrasle bo potrebno posodobiti tako da bo v skladu z učnim načrtom za običajno osnovno šolo. Potreben je razmislek o razporeditvi tematskih sklopov in o ponudbi izbirnih tem.

	<p>Učni načrt OŠ za odrasle je bil določen leta 1998 in zajema 4 x po 25 ur. Glede na to, da imamo pri tem opraviti s specifično populacijo mlajših odraslih oseb, ki določena znanja iz zgodovine že imajo, je temu prilagojen tudi učni načrt. Pri ciljih 6.razreda se v 25 urah ne obravnava identičnih vsebin kot pri običajni OŠ, pač pa se poseže tudi v grško-rimsko civilizacijo in srednji vek. Te vsebine so zapisane zelo zgoščeno, prav tako cilji.</p> <p>V 7. razredu so vsebine in cilji zapisani tako, da zajamejo čas od Slovencev v srednjem veku preko narodnega prebujanja do demokratičnih procesov v 80. letih 20. stoletja. 8. razred je namenjen obravnavi totalitarnih režimov med obema vojnoma, drugi svetovni vojni do protislovij sodobnega sveta, medtem ko je 9. r. namenjen pregledu slovenske zgodovine v 20. stoletju in razvoju znanosti in tehnologije s konca 20. stoletja.</p> <p>Glede na to, da je ta učni načrt v veljavi že od 1998 in da se je vmes (2008 in 2011) zgodila posodobitev UN za osnovno šolo bo vsekakor potreben razmislek o prenovi UN OŠ za odrasle. Poleg prilagoditev novejšemu konceptu učnega načrta bo treba razmisliti še o strokovnih dopolnitvah (npr.: Slovenija leta 1998 še ni bila članica EU, NATA ...) pa tudi o ponudbi izbirnih tem. To se zdi glede na to, da imamo opraviti z mlajšimi odraslimi še toliko bolj smiselno.</p> <p>Sklep Učni načrt OŠ za odrasle bo potrebno posodobiti tako da bo v skladu z učnim načrtom za »redno« osnovno šolo. Potreben je razmislek o razporeditvi tematskih sklopov in o ponudbi tem, npr. namesto izbirnih obvezne.</p>
--	--

VI. Zaključki

Raznolika struktura udeležencev izobraževanja v osnovni šoli za odrasle (priseljenci, različne etnične in starostne skupine ter posamezniki) prinaša veliko heterogenost udeležencev izobraževanja v predznanju, učnih izkušnjah, motivaciji za učenje, pričakovanjih idr. za učenje pomembnih značilnostih. Posledično s tem vsi, pri presoji sodelujoči učitelji praktiki ugotavljajo, da obstoječi program OŠO ne ustreza opisani raznolikosti in slabo odgovarja na izpostavljene izzive.

Med ključnimi izzivi oz. področji, ki terjajo izboljšave, izpostavljajo naslednje:

- veljavni program OŠO za odrasle je pisan za udeležence, ki obvladajo učni jezik, zato predstavlja uresničevanje programa pri priseljencih in tistih, ki učnega jezika ne obvladajo, problem;
- predmetnik OŠO za odrasle je v obsegu ur, primerjalno s predmetnikom za »redno« OŠ, okrnjen, kar otežuje realizacijo minimalnih standardov znanja, opredeljenih v UN za OŠO, ki zagotavljajo doseganje enakovrednega standarda;
- UN za program OŠO so zastareli, neusklajeni z UN za program »redne« OŠ in kot taki ne zadoščajo za doseganje enakovrednega standarda, zato jih morajo učitelji kombinirati z veljavnimi UN za program OŠO;
- realizacija ciljev in doseganje standardov znanja naravoslovnih predmetov, ki temeljijo na eksperimentalnem delu (FIZ) in tudi realizacija ciljev ter standardov znanja nekaterih drugih predmetov (npr. TIT, LVZ/LUM), ki za doseg ciljev potrebujejo specializirane učilnice in različne učne materiale, je problematična;
- obstoječi UN za program OŠO niso dovolj odprti in prilagojeni (možnost izbire) potrebam odrasle, izredno heterogene populacije udeležencev, kot tudi ne tistim odraslim, ki so obiskovali program OŠ z nižjim izobrazbenim standardom.

Predlagane rešitve/Predlogi

Predmetnik in program OŠO

Sodelujoči učitelji, presojevalci UN za program OŠO, vidijo rešitev zgoraj navedenih izzivov v temeljiti posodobitvi oz. prenovi programa OŠO, ki bi vključevala tudi posodobitev predmetnika.

Predmetnik za program OŠO bi moral biti bolj odprt in bi moral vsebovati tudi določeno kvoto nerazporejenih ur, ki bi jih učitelji avtonomno razporedili. Presojevalci UN za OŠO so si bili enotni, da je potrebna večja količina ur za posamezni predmet/predmetno področje, saj sedanja opredelitev ur za posamezne predmete ne zadošča za realizacijo minimalnih standardov znanja, še zlasti ne, če le-ti temeljijo na eksperimentalnem delu, ki ga v sedanjem obsegu ur za predmet (npr. FIZ), ni mogoče izvesti. Realizacija minimalnih standardov znanja je pereča zlasti pri splošno-izobraževalnih predmetih pri udeležencih s posebnimi potrebami, pri udeležencih, ki nimajo zadostnega predznanja in pri tistih, ki ne obvladajo učnega jezika – le-ti morajo zato vedno znova ponavljati določen predmet, kar je zanje s psihološkega vidika izredno neugodno. V izogib tem težavam nekateri predlagajo, da bi bilo treba določiti okvirne vstopne pogoje za vpis v program OŠO oz. za vpis v posamezni razred v tem programu. Le-ti bi opredeljevali potrebno raven znanja učnega jezika, pri vpisu v višje razrede pa tudi določeno predznanje predmeta.

Glede **prenove programa OŠO** so učitelji poudarili, da mora biti le-ta tudi nadalje enakovreden programu »redne« OŠ ali celo enoten oz. identičen vsaj v delu, ki zadeva minimalne oz. temeljne standarde znanja, ki so nujno potrebni za življenje in delo ter za vključevanje v nadaljnje izobraževanje. Za ta namen učitelji praktiki iz OŠO predlagajo **drugačno strukturo učnih načrtov** – le-ti naj bi vsebovali tri kategorije ciljev in standardov: a) minimalne oz. temeljne, b) izbirne in c) dodatne. Enakovrednost osnovnošolskega programa bi odrasli udeleženci izobraževanja izkazovali z doseganjem minimalnih oz. temeljnih standardov znanja.

Poleg tega učitelji praktiki v programu OŠO predlagajo, da se pri posodobitvi v sedaj veljavnih UN temeljito pretehta obseg in vsebina splošnih in operativnih ciljev ter minimalnih standardov znanja. Le-te se po potrebi ustrezno aktualizira, odvzame ali dopolni, pri čemer se vsebine, načine preverjanja in didaktične poti prilagodi potrebam odraslim udeležencem izobraževanja, v izbirnem delu pa se upošteva tudi njihove interese.

Priloga 2

VPRAŠANJA ZA UČITELJE

1. Ocenite uresničljivost ciljev v UN, ki ste ga izbrali.

Splošni cilji 20 % 40 % 60 % 80 % 100 %
Utemeljite izbrano oceno

Operativni cilji 20 % 40 % 60 % 80 % 100 %
Utemeljite izbrano oceno.

2. Ocenite zahtevnost operativnih ciljev v UN z vidika učencev/dijaka.

Premalo zahtevni			Zelo zahtevni
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

3. Operativni cilji v UN sledijo potrebam sodobnega časa.

Ne			Da
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

4. UN vključujejo cilje/koncepte, ki omogočajo aktivno sodelovanje in vključevanje v družbo.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

5. V UN so ustrezno zastopani cilji vseh taksonomskih ravni.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

6. UN je dovolj odprt, da se učitelj avtonomno odziva na aktualne dogodke, potrebe učencev in potrebe sodobnega časa.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

7. Uresničevanje ciljev omogoča pridobivanje ustreznega znanja in zmožnosti za nadaljnje izobraževanje.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

8. UN omogoča/spodbuja razvoj kritičnega mišljenja in ustvarjalnosti, sodelovalno reševanje problemov, delo z viri, uporabo IKT in druge prečne spretnosti in veščine.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

9. UN omogoča/spodbuja medpredmetno povezovanje pri poučevanju in učenju.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

10. Cilji v UN predmeta se vertikalno (po VIO in/ali stopnjah izobraževanja) ustrezno nadgrajujejo.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

11. S (predlaganimi) vsebinami v UN lahko uresničujem specifične cilje.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

12. Standardi znanj/pričakovani dosežki so dovolj konkretni, da omogočajo jasno razumevanje, kaj naj učenci znajo/dosežejo.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

13. UN usmerja učitelje v uporabo formativnega spremljanja, personalizacije, individualizacije, učenja z raziskovanjem in drugih sodobnih didaktičnih načel/usmeritev/konceptov.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

14. UN spodbuja učitelje k uporabi raznolikih didaktičnih pristopov/strategij?

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

15. Didaktična priporočila so zapisana jasno in dovolj konkretno.

Se ne strinjam			Se v celoti strinjam
1	2	3	4

Utemeljite izbrano oceno.

16. Nam želite sporočiti še kaj v zvezi z UN vašega predmeta?

Priloga 3

VPRAŠANJA ZA DELO EKSPERTNIH SKUPIN

Pred vami so vprašanja, ki se nanašajo na nekatera področja UN (cilje, vsebine, didaktična priporočila, prečne veščine,...). Odgovarjate za učni načrt, za katerega ste se prijavi. Prosimo vas, da so vaši odgovori vsebinski in jih ustrezno utemeljite (s primeri, mednarodnimi primerjavami, sodobnimi koncepti,...).

1. Ocenite uresničljivost ciljev v UN in utemeljite vaše odgovore.

Splošni cilji

Operativni cilji

2. Ocenite zahtevnost operativnih ciljev v UN z vidika učencev/dijaka in utemeljite vaše odgovore.
3. Ali operativni cilji v UN sledijo potrebam sodobnega časa? (Ali so v UN nepotrebni cilji/vsebine, ki ne prispevajo k razumevanju znanstvenih konceptov (k »veliki sliki«) in/ali splošni izobrazbi?). Prosimo utemeljite vaš odgovor.
4. Ali UN vključujejo cilje/koncepte, ki omogočajo aktivno sodelovanje in vključevanje v družbo. Prosimo utemeljite vaš odgovor.
5. Ali so v UN ustrezno zastopani cilji vseh taksonomskih ravni? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
6. Ali je UN dovolj odprt, da se učitelj avtonomno odziva na aktualne dogodke, potrebe učencev in potrebe sodobnega časa. Prosimo utemeljite vaš odgovor.
7. Ali uresničevanje ciljev omogoča pridobivanje ustreznega znanja in zmožnosti za nadaljnje izobraževanje? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
8. Ali UN omogoča/spodbuja razvoj kritičnega mišljenja in ustvarjalnosti, sodelovalno reševanje problemov, delo z viri in druge prečne spretnosti in veščine? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
9. Ali UN omogoča/spodbuja medpredmetno povezovanje pri poučevanju in učenju? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
10. Ali se cilji v UN predmeta vertikalno (po VIO in/ali stopnjah izobraževanja) ustrezno nadgrajujejo? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
11. Ali s (predlaganimi) vsebinami v UN učitelj lahko uresničuje specifične cilje? Prosimo utemeljite vaš odgovor.

12. Ali so standardi znanj/pričakovani dosežki dovolj konkretni, da omogočajo jasno razumevanje, kaj naj učenci znajo/dosežejo? Ali so v UN na prehodu med stopnjami postavljeni dovolj visoki standardi/pričakovani dosežki? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
13. Ali UN usmerja učitelje v uporabo formativnega spremljanja, personalizacije, individualizacije, učenja z raziskovanjem in drugih sodobnih didaktičnih načel/usmeritev/konceptov? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
14. Ali UN spodbuja učitelje k uporabi raznolikih didaktičnih pristopov/strategij? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
15. Ali so didaktična priporočila zapisana jasno in dovolj konkretno? Ali didaktična priporočila v UN vključujejo sodobna strokovna spoznanja o učenju in poučevanju? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
16. Ali UN spodbuja uporabo IKT in razvoj digitalne pismenost oz. ali so zastopane IKT vsebine? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
17. Ali UN omogoča razvijanje optimalnih potencialov različnih skupin učencev? Prosimo utemeljite vaš odgovor.
18. Navedite vaše predloge morebitnih sprememb UN.